5

PETRI FONTIDONII DOCTORIS THEOLOGI PRO SACRO, ET Oecumenico Concilio Trident. aduersus Io. Fabricium Montanum ad Germanos

ORATIO.

Prouerb. cap. 16.

Responde stulto iuxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur.

COLONIAE
Apud Maternum Cholinum,
Anno LXIII.

PETRI FONTIDONII DOCTORIS THEOLOGI PRO SACRO, ET *Oecumenico Concilio Trid. aduerſus Io. Fabricium Montanum Ad Germanos*

ORATIO.

ETSI ad aſſerendam ſacroſancti Cōcilij Tridentini auctoritatē, & ad inſanam Io. Fabricij Montani maledicendi libidinem comprimendam, fruſtrà fortaſsè hic à nobis labor ſuſceptus eſſe videat̃, cùm & Concilij auctoritas ſumma Spiritus ſancti præſentia, atque patrocinio contra ſceleratorum hominum audaciam, tecta ſatis atque munita ſit, & Fabricij improbiſsima oratio, omnium ſit bonorum virorum iudicio, opinionéque damnata, quā nemo eſt qui legat, qui non miretur, & monſtri ſimile ducat, repertum fuiſſe hominem, qui id fuerit aggreſſus,

quod vel dæmonis ipſius fugiſſet,& reformidaſſet audacia: ſed quoniam ad vos, ô viri Germani, admonẽdos oblata hæc occaſio aptiſsima viſa eſt; non tam quidem vt homini ſcelerato, & improbo reſpondeam, (quem omnes extremo potiùs ſupplicio, quàm vlla reſponſione dignum arbitrantur) quàm vt Illuſtriſs. Eccleſię principi Epiſcopo Salmantino, qui mihi hanc prouinciam impoſuit, & pijs etiam alijs, atque doctiſsimis viris, qui id à me impensè flagitarunt, ſatisfaciam; tum verò vt tantam huiuſce rei indignitatem veſtris oculis obijciam; hunc mihi laborem ſuſcipiendum putaui: vt ſi minus maternis eccleſiæ vocibus, quæ veſtræ potiſsimùm ſalutis ſtudio, hoc tantum Conciliũ cogendum curauit, ſi minus, illius lacrymis, quas veſtri deſiderio fundit, cõmouemini, tam improbis ſaltem, tam audacibus, tam nefarijs, & ſceleratis miniſtris, tandiu vos ſeruire (vt par eſt) indigniſsimũ iudicetis. Quid enim, obſecro per Deum immortalem, indignius fingi, aut excogitari poteſt, quàm ſapientem, generoſamq; Germaniam magna ex parte ſic à veteri ſua gloria degeneraſſe, vt ſe ab ijs hominibus miſerè captiuam

uam duci patiatur? quid turpius, quàm ijs parêre præceptorib. qui dũ se, veros Euangelij sectatores profitentur, sic omnẽ euangelicam modestiam exuerunt, vt ab omnibus Euangelij potiùs hostes, quàm verè cultores iudicentur? Quid ignominiosius, quàm istorum hominum causa, in eam infamiæ notam incurrisse, vt nullus sit, qui non eam aut tam cæcam, & stupidam arbitretur, quæ se decipi non sentiat: aut tam abiectam, quæ turpissimum istud seruitutis iugum à sordidissimis hominibus liberis suis ceruicib. imponi patiatur? Quòd si nulla hactenus huiusmodi infamia laboraffet, eam nunc illi vel maximam hac vnica oratione Fabricius inussisset: quam qui legunt, cùm cogitant esse in Germania hominem, quem pleriq; Germanorum (neq; enim omnes istorum erroribus acquiescunt) tanquam Christi ministrum (si dijs placet) suspiciant, & venerētur, quem virtutis ducem, atque magistrum sequantur, quem veluti ꝓbitatis, mansuetudinis, bonitatis, & euangelicæ modestiæ exēplum sibi imitandum proposuerint. Qui tamen sacrum, & œcumenicum Cōcilium, maxima patrum frequentia, communi totius

orbis cõſenſu, ſummis & ardentibus Chriſtianæ reip. votis, ſanandi eccleſię vulnera, inſtaurandæ religionis, & cõponendæ pacis ſtudio coactũ, quod vel angeli ipſi reuerentur, ipſe improbiſsimis cõtumelijs, & opprobrijs laceſsiuerit. Cùm cogitant eſſe in Germania aliquam rempub. tam barbaram, tam ſuæ dignitatis, & exiſtimationis oblitam, quæ huiuſmodi orationem prælo committi, & in publicum prodire patiatur: non illi quidem indignantur, ſed dolent; non iraſcuntur, ſed miſericordia commouentur: & illa iuſtiſsima indignatio, quam vel à manſuetiſsimo pectore tanti ſceleris immanitas extorquere potuiſſet, in lacrymas, & commiſerationem verſa efficit, vt omnes iam miſeram conditionem & infœliciſsimam Germanorum ſortem lamententur. Qui abſtracti à via veritatis, & in errorum præcipitia deuoluti, diuina clementia, & omni cæleſti lumine deſtituti, & in profundum cæcitatis baratrum lapſi, deſperata iam prorſus ſalute eſſe videantur. Itaq; priùs quàm obiectis ab illo criminibus, aut, vt veriùs dicam, improbiſsimis cõtumelijs reſpondeam, huius tanti ſceleris magnitudinem
per-

perpendamus, vt quibus hominibus seruiatis cùm ex istius impudentia deprehenderitis, si vlla scintilla antiquæ fidei, & religionis vestris in mentibus resedit, si vllus vobis veteris gloriæ sensus remansit, pœnitentia ducti & pudore aliquãdo suffusi lugeatis: & qui nullius nunquam tyrannidem perpeti potuistis, iugum istud acerbissimum, quod falsa quadam libertatis specie homines nouarum rerum cupidi vobis imposuerunt, cõcepta aliquando iustissima indignatione repellatis. Illud igitur in primis, vt ad te veniam, Fabrici, & primùm tuæ audaciæ, & improbitatis testimonium producam; affirmare tibi ausim, neminem extitisse, qui cùm tuam legerit orationem, non existimauerit, & certò crediderit nullum esse hominem in Germania, qui Fabricius Montanus appellaretur, sed sub hoc falso, & ementito nomine laruatum aliquem, & scenicum Satanæ ministrum delitescere: qui vt honori suo, & existimationi consuleret, suo etiam nomini pepercerit; quia neminem tam impudentem reperiri posse arbitrabantur, qui eiusmodi orationi, hoc est, qui tanto sceleri sui nominis ti-

tulum præfigeret. Sed illud abs te quæro principio, cùm hæc in sanctam Synodum scribere, aut potiùs euomere cogitabas, nunquid ex Italia, Hispania, Gallia, Hungaria, Anglia, Græcia, Dalmatia, Boëmia, Polonia, Hybernia, ex ipsa Germania, ex toto denique orbe Christiano doctissimos, & grauissimos episcopos, alios etiam quàm plurimos omnium literarum genere præstantes, & excellentes homines, florem, inquam, reipub. Christianæ in hunc locum confluxisse, sciebas, an non? nunquid Ferdinandi Cęsaris, omnium regum, principum Christianorum, & rerum publicarum legatos hîc adesse intelligebas, an non? nunquid eos omnes, non alio nomine conuenisse, quàm vt ecclesiæ saluti consulerent, & ruenti religioni Christianæ subuenirent, ignorabas, an non? si non intelligebas, cur fuisti tam cæcus, & temerarius, vt quorum dignitatem summam, & studia sanctissima ignorabas, illorum conatus, & facta impudentissimè reprehenderes? si intelligebas, neque enim est credibile, vt quidpiam te inscientem & ignorantem fecisse fatearis: ô scelus inexpiabile, ô inauditam improbitatem.

Quæ

Quæ tanta insania, quæ tanta audacia, atque dementia tuum istum sceleratum animum potuit impellere, vt vinolentæ atque furentis orationis aculeos in eos exereres, quos lumina Christianæ reipub. agnoscebas? quæ tanta maledicendi rabies tuum istud sacrilegum pectus inuasit, vt in totius orbis gentium sanctissimum, sapientissimumque senatum tam impudenter insultares? Nunquid, Fabrici, cùm hæc cæco furore meditabaris, ducenti quinquaginta, & eo amplius episcopi, & alij quamplurimi doctissimi homines ante tuos oculos versabantur: quorum si non sapientiam, auctoritatem, & canos reuereri, tacita saltem de tua singulari improbitate iudicia reformidare, & perhorrescere debuisses? Quòd si hęc tibi in mentem veniebant, qua fronte hæc scribere ausus es? non vultus concidit? non erubuisti? nihil te concilij Maiestas, nihil religio, nihil pudor, nihil tuum istud euangelium? nihil modestia Christiana, nihil Christi exemplum, legesque mouerunt? Paulus Apostolus cùm suum illud os sanctissimũ improbissimi magistratus iussu, iniustissimè verberari videret, quòd prin- Act.23.

cipem ſacerdotum,paulò liberius, dealbatum parietem appellaſſet, pœnitentia ductus, hoc ſolùm nomine ſe dignum venia iudicauit, quòd ignorantia lapſus diuina præcepta violaſſe videretur: tu non ſceleratum aliquem magiſtratum, ſed Chriſti ſanctiſsimos miniſtros,non vnum, aut alterum principem ſacerdotum, ſed omnes fermè eccleſiarum omnium paſtores, nulla laceſsitus iniuria, ſed omni amoris, & beneuolentiæ ſignificatione prouocatus, ſceleratos, improbos, & impoſtores ſciés, & prudens appellabis? Si ſeruus dominum, ſi filius parentem, ſi ſubditus magiſtratum vel verbo leuiſsimo violauerit,illum omnes omni ſupplicio digniſsimum arbitrantur:tu cœtum omnium, quos habet Chriſtianus orbis,grauiſsimum,tu tot patres,tot principes,& magiſtratus improbiſsimis contumelijs, & iniurijs impunè lacerabis? Multi antiquis temporibus iam inde ab ipſis exordijs, & incunabulis naſcentis religionis, acerrimi eccleſiæ hoſtes extiterũt, qui miris illã modis, indigniſsimisq́ue vexarunt, qui atrociſsimas excitarunt tragœdias, qui maledictis, & opprobrijs illius filioś fuerint inſectati: ſed nul-

lus

lus vnquam repertus est in tanta veterum hęreticorũ sylua, tam perfricta fronte, tam effrenata audacia, qui concilia cõtumelijs lacessiuerit, qui in illorũ sacrosanctam auctoritatẽ editis famosis libellis fuerit debacchatus. Repete veteres historias, euolue antiqua scriptorum monumenta, reuoca in memoriã Arrios, Sabellios, Macedonios, Nestorios, nullũ vnquam tanti sceleris vestigium, nullum reperies exemplum, quod seq, aut imitari potuisses. Pugnabat quondã Arrius cum Athanasio, Valẽtinus cum Ireneo, cum Origene Celsus, cũ Hierony. Iouinianus, cũ Basilio Eunomius, cũ Aug. Pelagius; sed cum synodis, cũ concilijs generalibus, nullus vnquam pugnauit hæreticorum tam apertis iniurijs: tu solus inuẽtus es, qui quod hæretici, quod latrones, quod Turcæ, quod barbari homines, quod ipsamet improbitas facere erubuisset, facere auderes. Quòd si aliqua spe hoc tantum facinus esses aggressurus, licet esses, vt es, improbissimus, non tamen ita perditus, & insanus iudicareris: nunc verò qua spe adduci potuisti? nunquid hac via tuam deploratissimam caussam firmari, & stabiliri posse putabas? quam si iu-

si iustissimam haberes, hoc scelere iniustissimam reddidisses? quo more? quo exemplo? quo prætextu? quo colore? nullo planè iudicio meo, nisi quòd, vt ego arbitror, audacia, scelere, furore, & aliquo insigni facinore, tanquam incenso Dianæ templo, qui alioqui, ignotus, & obscurus delitesce bas, celebris, & clarus esse voluisti. quanquã illius facinus cum tuo scelere nulla ex parte cõferri potest: lõgo interuallo illius improbitatem superasti. Ille templum magnificum, & amplissimum à tota Asia constructum, sed tamen falsæ & ementitæ Deę templum incendit, sed eo nomine felix fuit, quòd nefanda dæmoniorum simulacra eodem simul inuoluit incendio: tu verò non ligna, aut trabes, non muta saxa, atq; parietes, sed viuos ecclesiæ lapides, firmissimas columnas Christianæ religionis, sanctissimos, inquam, pastores, ipsa Spiritus sancti templa, sacrilegæ cuiusdam orationis facibus, quantum in te fuit, incendere voluisti. O mentem sacrilegam, quæ tantum facinus concipere; digitos sceleratos, qui hæc scribere potuistis; cæcã remp. quæ ea in manus hominum venire ad suum dedecus sempiternum passa est. Nam si Nican

der

der Argiuorum remp. malè moratam esse censuit, quòd in ea liceret improbis de bonis impunè malè loqui, quid de illa præsens seculum, & posteritas iudicabit, quæ huic homini in sacrū, œcumenicūq; concilium hæc scribere, & prælo mandare permisit? Sed quoniam ego, viri Germani, non arbitror hunc hominem tam esse dementem, tam stupidum, tam nihil sciētem, qui tantum in se scelus admittere, tantum honori suo, & existimationi, infamię dedecus inferre decreuerit, nisi aliquem ex hac audacia fructum percipere cogitasset: quid ille mihi sensisse, quid spectasse videatur, quo consilio hoc facinus fuerit aggressus, explicabo. illius detegam insidias, vt intelligatis, eum non tam aliquam excusationē quæsisse, quam nullā poterat habere, quàm latibula quædam inuestigasse, quibus & suum scelus occultaret, & vestris oculis in tā aperto crimine tenebras, & noctem offunderet. Nam cùm Carolo V. Cæsari inuictissimo essent aliquando polliciti, se concilio adfuturos, & illius decretis obtemperaturos, non modò vocati postea venire recusarunt, fidem seruare noluerunt, sed nefarijs consilijs, illud dissipare conati sunt,
ne

ne cùm illorum errores in lucem prodijſſent, cùm fraudes, quibus infeliciſsimę plebi impoſuerunt, fuiſſent detectę, cõcilij auctoritate, decretisq́; cõuicti, digni ſupplicio iudicarẽtur: & vos cũ ab illis deceptos fuiſſe intelligeretis, in eos, tanquã in ꝓditores religionis, & veſtrę ſalutis hoſtes animaduertendũ eſſe duceretis. Nunc verò cũ tanta patrũ frequẽtia, tanto animorũ ardore, tanto ſtudio, & tam certa ſpe cõciliandę pacis, cõcilium coactũ intuentur, cùm videant ſe tam apertis indicijs, beneuolentiæ fide publica data à ſancta ſynodo vocari, vt laboranti eccleſiæ Chriſti cõmuni auxilio, & opera ſubueniatur: veriti iam, ne, ſi toties ad hanc ſanctam, licet illis formidabilem arenam, prouocati, tam celebris concilij iuſſa contempſerint, & hanc toties oblatam palæſtram recuſauerint, vobis in ſuſpicionẽ veniant, vt par eſt, corruptæ à ſe, atq; deprauatæ religionis, veriti, ne hoc veluti præiudicio, tanquam cauſæ deſertores damnati videantur, in ſummas anguſtias coniecti, conſilij iam, atq; rationis inopes, cæco quodam, & inſano furore correpti, in eas, mihi credite, voces proruperunt. Quid agimus? Nunquid tanti concilij tam

piam

piam & ſalutarem admonitionem contemnemus? ſed qua ratione effugiemus deſperatæ victoriæ ſuſpicionem? nunquid obtemperabimus? atqui, iam ipſa nobis præſagit, teſtificaturq; conſcientia, nos ſimul cum deplorata cauſa fore damnandos. Quod ſi euenerit, quid agemus? quid capiemus conſilij? quo nos damnati recipiemus? nũquid ad aduerſarios, vt iam diu debitas illis pœnas perſoluamus? nunquid ad noſtros, à quibus tanquam eccleſiæ proditores repudiemur? Videte per Deum immortalem, viri Germani, quàm cæca ſit improbitas, nulla alia via, in tanta rerum deſperatione commodior viſa eſt, quàm ſi ſanctiſsimam ſynodum contumelijs afficerent, auctoritatem maledictis eleuarent, firmam ſatis futuram ſuam cauſam, tectam abundè ſuam innocentiam ſunt arbitrati, ſi præterita flagitia nouo nunc, & inaudito improbitatis genere cumularent. Quid plura? placet hæc omnibus ſententia, quæritur ad hanc rem idoneus miniſter, vnus inter omnes repertus eſt Fabricius, cæteris ad ſuſcipiendam hanc impiam cauſam audacior, ad agendam impudẽtior, qui ijs eſſet moribus, & ingenio,

vt

vt facilè scelesto facinori scelestiorem orationem adhiberet, qui omnes in hanc vnā rem audaciæ neruos intenderet, qui se elaborata oratione, ad infringendam, & euertendam concilij Tridentini auctoritatem componeret, qua salua, se saluos esse non posse intelligebāt. Rem igitur aggreditur, argumentum, quod & vobis decipiendis, & saluti causæ aptum sibi visum est, declamatorio more tractandum sibi proponit, in quo vires ingenij & eloquentiæ, aut singularis potiùs impudentiæ, & improbitatis ostentaret, Concilium videlicet Tridētinum non posse à Christianis hominibus sine scelere frequentari: colligit deinde argumēta ex loco, ex personis, ex fide publica, ex euentu: quæ quia per se non satis firma videbantur, cōtumelijs, iniurijsq́; muniuit. Quæ dum ostendo qualia sint, vos obsecro, viri Germani, diligenter attendite; & quas hactenus ijs Syrenum cantibus aures exhibetis, tanto cum dispendio salutis vestræ, eas nunc mihi veram vobis libertatem, salutem & felicitatem ex animo cupienti præbeatis: futurum equidem spero, vt si minus oratione nostra persuasi, istorū saltē improbis factis, & verbis offensi, vos à Chri-

Montani argumentum.

à Christi suauissimo iugo ad istorũ superbissimam tyrannidem abstractos, à dulcissima pace, atq; concordia ad dissidia, atq; contentiones traductos iniquo animo feratis, & tædio tandem huius tam miserę, & diutinæ seruitutis, & desiderio veræ libertatis adducti, ad ecclesiæ matris carissimæ sinum redeatis. Sed illud iam abs te quæro Fabrici, vt ab ipso tuæ orationis argumento exordiamur, cùm concilium Tridentinum à Christianis hominibus sine scelere frequentari nõ posse affirmas, quid nomine Christianorum intelligas: nunquid eos solos, qui sunt vestrarum partium, aut eos tãtùm, qui sub Christi sanctissimo vicario militamus, aut vtrosq;. (quanquàm non ego te in nos tam bene animatum esse existimo, qui in Christianorum numero censeas nos esse collocandos) si vtrosque, ô stultitiam, & improbitatem hominis singularem. tú ne clarissimum Imperatorem Ferdinandum, Hispaniæ, Galliæ, Hungariæ, Lusitaniæ, Poloniæq; reges, tú ne cæteros orbis Christiani principes, qui huic sacro concilio per suos legatos intersunt, improbos & sceleratos appellabis? necesse est enim id fatearis, si Concilium hoc à Chri-

ſtianis ſine ſcelere frequentari non poteſt: niſi tu illos ſolummodò cenſes eſſe Chriſtianos, qui ab Eccleſia catholica, qui à ſummo Pontifice, qui deniq; ad vos à Chriſto defecerunt. Quod ſi ſic eſt, quemadmodũ in extrema orationis parte diſertis verbis explicaſti, non intelligebas te imperatorem, reges, & principes Chriſtianos in hæreticorum numero relinquere? niſi fortaſſe leuiorem eſſe contumeliam iudicaſti, illos hæreticos potiùs, quàm ſceleratos appellare. Quæ iſtæc eſt dementia, quæ inſania, qui mentis ſtupor, Fabrici, neq; enim hîc iam improbitatem, ſed ſummam ſtultitiã reprehendo, qui in ipſo limine, atq; veſtibulo orationis, veluti cantherius in porta, tam turpiter impegeris, vt eos, quibus aſſentari magnoperè cupiebas, quos tibi reddere propitios, quorũ gratiam inire (vt ſtatim oſtendam) vehementer optabas: illorum contra te indignationẽ, inaudito contumeliæ genere prouocaueris, qui eos aut hæreticos, aut ſceleratos eſſe dixeris. Sed ſit hoc ignauiæ, ſocordiæ, & ſtultitiæ tuæ, qui nobis ſtatim indicare voluiſti, te virum minimè malũ eſſe, vt cætera, quæ à te dicentᷣ, non tam callido, aſtuto, veteratori, vafroq; hoſti,

hosti, quàm simplici, vecordi, stulto, & insano morioni tribuantur. Sed venio iam ad tuam præclaram orationem, in qua multa mihi necessariò prętermittenda sunt, ne eorum cõmemoratione piæ, atq; Christianæ aures offendantur. Ea etenim cõuicia, eas cõtumelias in sanctißimum istum senatum cõiecisti, quę, ne iterum nominentur, reprehendi nõ possunt. cogor itaq; hac in parte honori tuo seruire, dum consulo pudori meo. Tuum silentiũ diuturnum, quo in tanta animorũ contentione te hactenus vsum fuisse dicis, tranquillitati, & otio cõsulentem, petulanti nunc aduersariorũ procacitate expugnatũ fuisse proclamas, quòd ab ijs, qui conuentus Tridenti agitant vniuersi, & singuli, qui Christi euangeliũ prædicant, edicto, & fide publica superbè, & imperiosè nimis euocentur. neque id esse mirandum, cùm pro ea, quam sibi vsurpant, auctoritate, regibus quoq; & monarchis insultent. Adhibes deinde maledicta, & contumelias, & ad obsistendũ sacri Cõcilij conatibus clasßicum canis, ac veluti seruos ad pileum vocans, licet non ad parandam, sed ad conseruandam & retinendam miseram vestram, & spurcißimam carnis libertatẽ,

Montanus.

tuorum satellitum, hoc est, Ecclesiæ hostium animos accendis; &, vt sese fortiter opponant Spiritui sancto, vt obuiàm eant Cōcilio Tridentino, quasi scelus aliquod aggredienti, atq; illi resistant, adhortaris; & te, qui in hoc tanto bello contra veritatem suscepto, non alijs armis, quàm conuicijs pugnare posse confidebas, meritò sanè calonis partes acturum polliceris. Quid primùm querar, viri Germani? aut quid potiùs primùm doleam, & deplorabo? nūquid huius hominis summam peruersitatem & audaciam? aut illorum miserrimā sortem, qui ijs ducibus cæcis, & improbis seruire coguntur, quorum vestigijs inhęrentes, in errorum foueas, & præcipitia deuoluūtur? aut nostrorum potiùs temporū conditionem infelicissimā, quæ huiusmodi homines, non modò viuere, sed florêre, & alijs dominari, atq; in vnius tanti Concilij auctoritatem inuehi, insultare patiantur? sed hæc duo extrema in aliud tempus reseruabo, huic nunc homini respondebo. Altissimo igitur silentio, & profundo somno demersus Fabricius hactenus iacebat, suis erroribus optimè constitutis, & tanquā parta iam de aduersarijs victoria veluti in ipso sinu

ſinu gloriæ poſitus quieſcebat,& inter tot opinionum turbines & tempeſtates, quibus Gallia, Germania, cæterę́q; prouinciæ Chriſtianæ iactantur, miniſtris alijs ſolicitis, atq; vigilantibus, ipſe ſolus otio, atque ſomno frui poterat, quia nihil, videlicet, erat, quod tantum principem excitare; tanti patroni ſilentium rumpere, & feriatam iam illius vocem extorquere mereretur. cætera minora prælia, Caluino, Muſculo, Brentio, atq; alijs infimæ claſsis ducibus permittebat. ipſe princeps & anteſignanus ſe in difficiliora tempora & bella reſeruabat: quia indignum eſſe ducebat tanto Imperatore, ſi priuſquam ad Triarios res eſſet deuoluta, ipſe gladium educeret, & in aciem procederet. Vnicum Concilium Tridẽtinum, hoc eſt, vniuerſa Eccleſia Chriſtiana illius ſanctiſsimum ſilentium rumpere, & expugnare potuit: vnicum, atque ſolum Concilium Tridentinum, dignum viſum eſt, quod iſtius Aeneę magni dextra cadere debuiſſet. O præclarum Imperatorem, qui omnes Lutheranos, Caluinos, Melanchthones, Oecolampadios, Buceros, & reliquos tuę notę duces, ſi non eruditione, induſtria, & calliditate, impudentia ſaltem, &

ſtudio maledicendi longè ſuperaſti. Ne tu Seriphia rana melius famæ tuæ, tuorum ciuium honori, & totius Germaniæ exiſtimationi antiquo illo tuo ſilentio cõſuluiſſes: quàm recenti hac, & improbiſsima voce, tuam alioqui perditã cauſam acriùs vulneraſſes, & tibi, tuisq; omnibus ſempiternũ dedecus inuſsiſſes. Qua fronte, & quo ore ſanctiſsimum Cõcilium petulantiæ & procacitatis inſimulaſti? qua audacia fidem publicã, qua illi, qui ab Eccleſiæ ſinu, magno cum eius dolore, operâ veſtrâ auulſi ſunt, tam piè, tam beneuolè, & tam amicè accerſuntur, ſuperbam tu euocationem appellaſti? Nam quòd Concilij patres eam ſibi auctoritatẽ vſurpaſſe criminaris, vt regibus, atq; monarchis inſultent, facis tu quidem conſultò, vt principibus, atque monarchis aſſenteris, ſine quorum præſidio, hæc tanta tua audacia impunita eſſe non poſſet. Hoc conſilium ſecuti tui maiores, quia iſtud hæreſum monſtrum ſine patrocinio regum adoleſcere nõ poſſe videbant, ſummam illis in Eccleſia auctoritatem deferentes, ſacerdotium regno, ſpiritum carni, terræ cœlum, humanis potiùs diuina ſeruire, quàm illorum auxilio carere voluerũt:

vt quoniam alia ratione illis non licebat, tyrannide ſaltem, tuti eſſe poſſent. Illorum igitur hac via ſibi gratiam conciliarunt& ſuas hæreſes eorũ potẽtia,atq; gladiis muniuerũt:ſceptra eccleſiæ, & illius ſpolia quibuſdã principib.Chriſtianis tradiderunt. illi verò, qui facilè ſibi (vt eſt hominum ingenium) vel diuinos honores deferri patiuntur,non Saulis, aut Ozæ ſupplicio, in longè minori ſcelere reuocati, aut deterriti,illorum ſtultiſsimis argumẽtis,& nefarijs conſilijs perſuaſi,ex illorum ſceleratis manibus, paſtorales baculos accipientes, non modò ſe ſacerdotes, ſed ſummos etiam eccleſiæ ſacerdotes,&principes dici, & haberi voluerunt.Teſtis eſt vnus Henricus viij. Angliæ rex, qui Sampſonis cuiuſdam vel leuiſsimo verbo conuictus,qui reges ſummos eſſe ſacerdotes dicebat, quòd beatus Petrus, reges honorandos eſſe dixiſſet,eò proceſsit inſaniæ vir, alioqui exceſſi animi & ingenij,vt ex acerrimo eccleſiæ propugnatore redditus hoſtis implacabilis, ſe tanquã ſupremum paſtorẽ coli poſtulauerit edicto publico:tãtoq; odio,&indignatiõe in illos exarſerit,qui ſe illius improbis conatibus, & edicto oppoſuerunt,

vt huius rei gratia duo illa Angliæ luminà & ornamenta, Thomam Morũ, & Roffensem Episcopum sustulerit, & vniuersam insulam innocenti innumerabilium martyrum sanguine cruentauerit. Ex hoc fonte hanc nũc hausit assentationem Fabricius, qua principum sibi gratiã promereri, nos apud illos in inuidiam adducere, & illorũ contra nos studet indignationem concitare. Assentatores dicebat Pythagòras esse hostibus deteriores, quòd magis sint insidiæ, quàm apertum bellum pertimescendæ: quanto magis istorum adulatio vobis erit formidanda, qui non iam corporum vestrorum, sed animorum saluti insidientur. O clarissimi Germaniæ principes, vestram ego nunc sapientiam, cõstantiamq; requiro, qui quondam Romani & pontificatus, & imperij firmissimæ columnæ, qui ecclesię Christianæ pręsidia, qui propugnacula religionis semper fuistis, nunquid patiemini leuissimis assentationibus perditissimorum hominum, sic vos agi trãsuersos, vt illi suam causam ignominia vestra tueantur? nunquid patiemini, sic vos illis esse ludibrio, vt errore vestro, atq; dedecore se Christianæ religioni insultare posse arbi-

arbitrentur?patiemini, ſic eos abuti aucto ritate,atq; potentia veſtra,vt calamitoſę,& afflictæ eccleſiæ, quæ per vos ſuam hactenus dignitatem & ſplendorē conſeruabat, nunc per eoſdem ab improbiſsimis hominibus extrema pericula & exitium compa rentur?patiemini iſtorum hominum auda ciam veſtris armis eſſe munitam, & eccleſi am Chriſtianam indignis modis vexari? quæ nullum aliud in vos ſcelus admiſit, quàm quòd veſtrę ſalutis deſiderio flagrās, licet ſe tot ictibus hæreſum ſauciam,vulne ratamq́; conſpiciat, maiori tamen erroris veſtri,quàm ſuæ calamitatis dolore confecta,non tam ſua, quàm veſtra vulnera: nō tam ſuas acerbiſsimas plagas, quàm perniciem veſtram,& miſerabilem interitū dies, noctesq́; lamentetur. Sed redeo ad te, Fabrici,qui poſtquàm principum gratiam nefaria aſſentatione tibi conciliaſſe credidiſti,& tuos milites ad prœlium excitaſti,emi nus admones eſſe pugnandum: quoniam illi,inquis, quos tuos hoſtes appellas, Tridentum, locum videlicet inſidijs aptum, occupauerunt,Caudinis furculis non mul tùm abſimilem,quem ſæpe vobis fraudi & damno fuiſſe criminaris.Primùm illud à te *Montani calūnia.*

ſcire velim, quæ ſint iſtæ fraudes, & damna hoc in loco vobis illata: nunquid aliquando huic Tridentino Concilio interfuiſtis? nunquid aliquod de vobis vnquàm ſupplicium ſumptum eſt? niſi tu fortaſſè ſanctiſsima decreta, quæ tunc ad Eccleſiæ ſalutē ab illis patribus cōfecta ſunt, fraudes & incōmoda veſtra interpretaris, latronū & ſceleratorum hominum more, qui iuſtiſsimas & ſaluberrimas leges, quòd ſuis conatibus obſiſtāt, & ſupplicia cōminentur, ꝙ illis ſuum exitium contineri videant, fraudes & incommoda ſua dicere cōſueuerint. Quod ſi ſic eſt, Fabrici, facilè patiar iſtud à te ſacrum Cōcilum, & latibula, & inſidias, & furcas Caudinas, & fraudes veſtras appellari. Sed quàm ineptè inſidias nuncupaueris, nónne vides? quid obſecro, hîc tectum? quid occultum? quid ſimulatum? quid fraudulentum? nunquid nō edictum ſummi Pontificis diligentia, in omnes Chriſtiani orbis prouincias delatum eſt? nónne reges omnes, & principes Chriſtiani rogati, vt adeſſent? nónne data publica fides? nónne locus definitus? non arma ad diſputādum cōſignata? nónne ſumma ſecuritas promiſſa? cur tu rem tam claram, tam apertam,

tam, tam patentem, insidias & fraudes appellas? Sed meritò Fabrici has cautes, & prominentes scopulos exhorrescis, inter quas sacrum Cōcilium, petra, inquam, Ecclesiæ firmissima, delitescat, ad quam ne aliquando tot errorū fluctibus iactatus impingas, iure optimo formidare debuisti, meritò istas Alpium fauces, has, inquam, Tridentinas angustias, tanquā Caudinas furcas pertimescis: sed si pio, sinceroq́ue animo, non hostili, & inimico, hæc perpendere Fabrici voluisses, nihil antiquius, nihil tibi ijs furculis Caudinis gloriosius duceres: in quibus non Samnitum contumelioso, sed triumphali ecclesię iugo collum subdere debuisses, quod non in aliquam vobis ignominiam, sicut illud Samnitum Romanis, sed in summam gloriam: nō in dedecus aliquod, sed in honorem & laudem: non in seruitutem turpem & miseram, sed in gloriosam, & dulcissimam libertatē redundaret. Iugum est hoc Christi suauissimum, q à vobis insolenter excussum, iterum pijssima mater Ecclesia vestris cupit ceruicibus imponere. Iā verò postquàm id, quod tibi ex officio calonis incūbebat, præstitisti, ut à cōuicijs, & opprobrijs orationem auspicareris,

careris,& facrofanctam fynodum maledi-
ctis onerares,prætermiffa iam illa prima in
iuriarum velitatione,depofita illa calonica
perfona,grauiorem affumēs,quam diutius
natura & ingenio reclamante fuftinere
non poteris. Te velle toti orbi conteftatum
facere polliceris, huius Concilij adeundi,
iuftas, & idoneas caufas reperiri nullas;
innumeras verò & graues, eius declinādi,
atq; fugiēdi:& tamen prætermiffo priori
membro diuifionis,ad fecundum acceffifti,
quia videlicet, fi grauifsimas eius declinandi
caufas oftendiffes, nullas etiam iuftas effe
veniendi conteftatum effet. nunquid tam
cæcus es Fabrici, vt in tantis ruinis afflictæ,
& difsipatæ religionis, nullas tu folus adeundi
Concilij, iuftas, & honeftas caufas inuenias?
vides ardentem bello Galliam, & hoc tantum
incēdium à vobis excitatum effe cognofcis:
vides perditam Angliam,atq; profligatā:
vides tuam Germaniam infinitis erroribus
æftuantem: vides, non modò hæreticis cum
Catholicis, fed cum alijs etiam hæreticis
inteftinum bellum effe fufceptum: vides varias
hærefes veluti furias toto orbe volitare:
vides non folùm miniftros pfeudoeuangelicos

Montanus.

eos inter se digladiare, sed imperitam multitudinem in varias sectas sic esse distractã, vt parẽtes & filij, patres & sorores, vna iam domo contineri non posśint; vides inde tot cædes, incendia, seditiones, templorũ ruinas, urbiũ euersiones promanasse: vides Christi tunicam vestra culpa scissam, atq; disśipatam; vides altera ex parte spem vnicam inueniendæ veritatis, reformandi ecclesiam, tollendi schismata, conciliandæ pacis, & extinguendi hoc tantum incendium, in vno Concilio Tridentino esse collocatam, atq; hoc vnicũ semper fuisse perfugium, & aram calamitosis, & afflictis Ecclesiæ rebus: vides Ecclesiam mœstam, & lugubrem vestris genibus prouolutam & supplicantem, vt hoc sanctum Concilium adeatis, vt omnium consensu, opera & studio paci consulatis, & suis vulneribus medeamini: & nullas tu iustas & honestas causas esse veniendi audebis dicere? Sed quid mirũ, si homini tam perdito, & improbo, cui salus, nisi in Ecclesiæ naufragio constare nõ potest, causæ, quæ Ecclesiæ salutares, & sibi perniciosæ sunt, iniustæ videantur? Sed quoniã te his maximis, & grauisśimis causis comprehensum, & conuictum videbas,

bas, vt etiam ſi fulgentes gladij, ſi ignes, tormenta, cruces, extrema denique omnia imminerent ſupplicia, forti & infracto anĩmo eſſent adeunda, vt ruenti Eccleſiæ ſubuenireĩ, mirũ profectò eſt, ad quàm leuia pericula, & inanes quoſdam metus confugeris, quibus vos vehementer deterreri cõtendis, quò minus ad Concilium accedatis. Itaq; omnes non veniendi rationes in duas à te partes video fuiſſe diſtributas: altera periculi magnitudo, altera verò contumelia veritatis comprehenditur: quia hæc, inquis, profectio, in primis eſt periculoſa, deinde verò in veritatẽ, in Deum, & proximum contumelioſa. Periculi ſanè magnitudinem dicis fuiſſe quidem contemnendam exemplo martyrum, ſi aliquid vtilitatis ſecum afferret: ſed nunc diſcrimen eſſe certum certa cum impietate coniunctum, ita vt periculum à ſcelere ſeparari non poſſit. Quis iam non rideat huius hominis inſantiam & ſtultitiam ſingularem, qui non intelligat ſe pugnantia dicere? Obſecro te Fabrici, cur periculum certa cum impietate dicis eſſe coniunctum? nunquid quia, vt inferiùs affirmaſti, ſequetur veritatis abiuratio? qua ergo ratione conſtanter pollice-ris

Non veniendi rationes à Montano in duas partes diuidi.

ris te ex celsum & erectum martyris animũ, si esset opus, ad causam allaturum, si periculi magnitudine te à veritate auocari posse pertimescis? cur certam impietatem appellas eam, quæ ex tua libera pendeat voluntate? nisi fortasse qui tuum istud pectus incõstans, atq; sacrilegum habeas exploratum, impietati assuetum, & in eam propensum, atque procliue cognoscas, te nullo negotio in eam posse deduci arbitraris. Quòd si eam ob causam, quam paulò inferiùs adducis, certam impietatem cum periculo dicis esse coniunctam, quia nefarium esse censes te ijs cœtibus adiungere, qui cum pietate, & Christo bellum gerere statuerunt, cuiusmodi dicis esse Concilium Tridentinum, ô audaciam, & improbitatem: ô dementiam hominis inauditam, qui dum impietatis crimen effugere conabaris, in atrocissimum sacrilegij scelus incidisti. Quæ maior impietas fingi, aut excogitari potest, quàm te tam sanctum, tam iustum, tam innocentem iudicare, vt sanctissimum Concilium, quasi sceleratissimum tuo consortio indignissimum censeas? quod sacrilegiũ maius, quàm tot Ecclesię pastores, tot principes Christianos

non

non modò impios,& ſceleratos dicere,ſed eos,qui ſe illis adiungunt,eodem impietatis crimine reos eſſe cenſere?quæ deteſtabilior inſolentia, quàm improbiſsimum,& ſceleratiſsimum nebulonem ſacro& œcumenico Concilio dicere audere, Recede à me,quia mundus ſu m?O os impuriſsimũ, ô cœnum, ô monſtrum, ô ſcelus ipſum & impietas, quibus enim te alijs nominibus ac tanta improbitate dignis appellẽ, prorſus ignoro.neq; vlla eſſe arbitror,quæ ſceleris magnitudinem poſsint exprimere. nam linguæ, atq; mentis officia inaudito flagitio ſuperantur.Ite nunc,ô viri Germani, atq; horum magiſtrorum manſuetudinem, pudorem, & modeſtiam imitamini: immò pudeat vos aliquando talium miniſtrorum.Sed obſecro te, Fabrici,nec enim tecum iam agã hoſtiliter, & inimicè, quid eſt, quòd impietatis notam pertimeſcas, ſi tu illorum factis, atq; decretis non modò non conſentias, ſed te fortiter opponas, obſiſtas,atq; reclames?atqui dices,occludetur vox, indicetur ſilentium,crux,ferrum, flammæ parabuntur. eſto.ita eſſet,Fabrici, quòd tamen longè abeſt à pietate ſacri Cõcilij,& ab ea ſecuritate,quã vobis fide publica

lica pollicetur. Impietatis'ne tuæ, si sic esset, vestigium hîc aliquod appareret? nunquid non eris officio tuo perfunctus? nónne credis te vera sentire, nos errare: te seruire honori Christi, nos detrahere: à nobis lumen euangelicæ veritatis extinctum, à vobis è tenebris extractum: à nobis contemni scripturam, violari verbum diuinum? Christi euangelium, mortem, sanguinem & gloriam conculcari? quæ igitur erit non iam impietas, sed maior, & vberior laus, quàm te ijs hominibus obuiam ire, qui hæc iudicio tuo facere conātur? quòd si nihil profeceris, gloriosus erit conatus: quæ illustrior victoria? qui triumphus gloriosior? quæ martyrij corona præclarior? quàm pro Christi gloria clarissimum mortis genus oppetiuisse? nullum, dices, inde emolumentum ad nostros redundauit: atqui sanctissimi, & fortissimi martyres, vt probè nosti, quorũ te imitatorem facilè futurum affirmas, cùm acerbissimè torquerẽtur, nullum aliud commodum, quàm Christi gloriam, veritatis defensionem, & suæ salutis, & felicitatis spem ante oculos habuerunt, nec eam vtilitatem spectarunt, quam essent tyrannis, & carnificibus alla-

C turi;

turi: quos ſæpè multò magis conſtantia,& illa ſancta libertate exacerbabant, & eorum crudelitatem ad alios etiam trucidandos incendebant. Quanquam quod maius commodum eſſe poteſt, ſi illa, quæ defendis, vera eſſe arbitraris, quàm vt tuo ſanguine conſignentur, tui etiam magis firmi, atq; conſtantes reddantur, ad ea cõplectenda, quorum tu cauſa te morti deuoueris? Quid tibi poterit eſſe glorioſius, quàm ſi te illi in ſanctorum numerum adſcribant, & diuinis honoribus, tanquàm ſanctiſsimum martyrem, proſequantur? Cur ergo, quod metu debiti ſupplicij, quod reclamante conſcientia, quæ te damnatum iam eſſe proclamat, facere non audes fugiendæ impietatis cauſa, te nunc euitare mentiris? Credo ego te, Fabrici, cùm hæc ſcriberes, exiſtimaſſe hìc armatos eſſe ſatellites: hìc faſces, ſecures, gladios, flammas: hìc iam paratos eſſe carnifices, qui te raperent ad ſupplicium: omnia ſuſpecta, omnia formidoloſa, omnia tibi mortem comminari credidiſſe, aut finxiſſe te credere, vt & ſacrum Concilium apud tuos ſceleris argueres, & iuſti alicuius timoris, licet falſam, & ſubdolam, excuſationem prætexeres.

xeres: vt si non vero, simulato saltem timore vos ab hac profectione meritò retardari contẽderes. Non hîc homines armatos, Fabrici, sed togatos: non belli, sed pacis auctores: non hostes, & inimicos, sed pios, & misericordes parentes salutis vestræ cupiditate flagrantes inuenies. Nulla vis, nullæ insidiæ, nullæ fraudes, nullũ hîc vobis imminet periculum, aut comparatur: sed summa securitas, humanitas, pietas, sinceritas, ardens patrum studium non perdẽdi vos, sed sanandi. Verùm enimuero, huius periculi, quod tantoperè hic miles ignauissimus pertimescit, magnitudinem in primis in ipsa sede & loco Concilij dicit delitescere: liberam aliquam asserit Germaniæ ciuitatem præstitui oportere, atque illam imperatoris, & omnium principum Germanorum fide, & auctoritate communitam. Iis enim terroribus conscientiæ hic martyr fortissimus concutitur, & agitatur, vt se nisi omnium principum Germanorum armis tutũ, & securum esse nõ posse putet. Erras Fabrici, si vlla tam iniusta esse arma arbitraris, quę impietati & sceleri diu patrocinent: vbiq; tuta est nuda, & inermis innocentia: armata impietas, nullibi potest esse

Montanus.

ſecura. Ipſi illi Germaniæ principes, qui ConciliumConſtantienſe ſuo patrocinio, & auctoritate protegebant, eoſdem illos gladios, quibus libertatem Concilij tuebantur, ad ſumendum de Ioanne Hus, & Hieronymo Pragenſi maioribus veſtris iuſtiſsimum ſupplicium conuerterunt. Quo modo ergo te in libera Germaniæ ciuitate tutum eſſe poſſe confidis, in qua exitũ miſerabilem conſpicias eorum, quorũ veſtigia ſequeris? nunquid ſolas Germaniæ ciuitates liberas eſſe arbitraris? nunquid tam eris audax & impudẽs, vt tu hoſtis Eccleſię, locum Eccleſię præſcribas, in quo Concilium celebrare debeat? quis vnquam hoc veterum fecit hæreticorum? exortas certis in prouincijs hæreſes cõcilia in eiſdẽ celebrata deleuerunt. Hinc Nicæna, Africana, Toletanaq́; cõcilia, & alia etiam quamplurima extitiſſe legimus. Cùm ergo iam ipſas lutheraniſmi radices Germanicum illud Concilium Conſtantienſe, illarum trunco combuſto, extirpauerit: cùm nunc non ſolùm Germania, Hungaria atq; Boëmia, ſed Anglia, atq; Gallia, immò penè totus Chriſtianus orbis hoc communi morbo laboret: cùm eò proceſſerit incendium, vt in om-

omnibus regionibus aut apertas flammas, aut obſcuras aliquas,latentesq́ue ſcintillas videamus: quis locus aptior celebrando Concilio, quæ ciuitas accommodatior reperiri potuit Tridentina? quæ in ipſis Italiæ,Germanię,Gallięq́; finibus poſita,quę tot principum Chriſtianorũ,&aliquorum etiam Germanorum præſidio munita, facilem omnibus, & vobis potiſsimùm aditum exhiberet, niſi vos non tam locum, quàm cauſam ſuſpectã haberetis?Sed quid ego hac re plura? ſic enim exiſtimo, Fabrici,ſi vel Auguſta, vel Baſilea, vel illud ipſum leuiſsimorum, & ſceleratiſsimorum transfugarũ aſylum Geneua,concilij ſedes deligeretur, in extremam te Scythiã abderes:& ibi ſolùm liberum locũ eſſe diceres, nõ in quo liberè ſententiam ferre poſſes, neq; enim id quęris,ſed in quo liberè petulantia iſta vti, & inter illas etiam Scythicas niues liberè ſcortari potuiſſes. Neq; enim liberum vos locum, ſed diſsimulandi flagitij rationem aliquam inueſtigatis, ne ſe Germania deceptam à vobis,& circumuẽtam agnoſcat.Sed quæ eſt iſta tua improbitas,& ſtultitia? qui cùm liberam nunc Germaniæ ciuitatem, principum Germanorũ

armis ſeptam, concilio celebrando poſtula res, ſubinde inferas, eiuſmodi eſſe concilij patres, qui neq; imperatoris, neque principum auctoritate in officio contineri poſſint, quibus & reges, & imperatores hactenus fuiſſe ludibrio falsò criminaris? nam ſi ab illorum perfidia, & crudelitate (vtar enim tuis verbis) nullus locus tutus eſſe poteſt: idem erit, cogi Concilium Geneuæ, ac ſi Romæ cogeretur. quid reijcis culpam in locum? cur non apertè tuam hanc mentem ſceleratam explicas? quanquam quis eſt, qui nõ intelligat, niſi planè plumbeus ſit, quid ijs impoſturis moliaris. Sed illud abs te quæro, Fabrici, quando Cõcilium ludibrio habuit imperatores, & reges? quando non illos ſummo honore, & obſeruãtia proſecutum eſt? cur tam apertè mentiris? nunquid illos tam cæcos, & dementes putas, vt ſperes tam aperto mendacio, & tam ſtulta aſſentatione nobis inuiſos, & tibi propitios reddere poſſe? ſed quamuis principum armis ſperes illos coërceri poſſe, nihil tamen apud illos tuti, nihil fidi eſſe cauſaris, quibus etiam ſi inuitis ab aperta vi ſit temperandum, ad eas artes ſe conuertere procliue eſt, quarũ Romana curia iam diu ſe magiſtram

Montanum.

gistram profitetur. Quid hoc est, Fabrici? quas tu mihi artes narras? quæ figmenta? quæ somnia? quæ tibi omnia formidanti metus suggerit? quomodo fidem publicã violatam fuisse monstrabis, vt inde coniecturam ducere poſsis? quando Concilium aliquod iniquis artibus ad hæreticorũ perniciẽ vsum fuisse ostendes? profer aliquod exẽplum? cur, quod nunquam factum esse vides, pertimescis? At verò Cõcilij patribus vel ea ratione nõ esse fidendũ censes, qbus persuasum est, vos impunè è medio posse tolli. Vos quidem, Fabrici, & reliquos omnes, qui ad Conciliũ vocantur, quibus publica fide cauetur, tantum abest, vt hoc sacrum Conciliũ capitali supplicio affici posse censeat, vt in eos, qui vel leuiſsima vos affecerint iniuria, grauiſsimas pœnas eadẽ illa publica fide decernat. At verò rebelles, & pertinaces hæreticos, hostes religionis, perturbatores pacis, quibus decretũ est, in antiquis erroribus permanere, sacrorũ Cõciliorũ contẽptores, qui superstites maxima damna Ecclesiæ, & Christiano populo possent inferre, hos quidẽ, iudicamus, impunè è medio tolli posse, & non impunè modò, Fabrici, sed sanctè, sed iustè, sed glo Montanus.

riosè. Nunquid, obſecro, ſumptum de ſceleratis hominibus iuſtum ſupplicium, tu crudelitatem appellabis? Si medicus putrida, & emortua mēbra, quæ toti corpori interitū minarentur, non abſcinderet: ſi paterfamilias ſceleratos, & improbos ſeruos, qui domū incendiſſent, ſubſtantiam omnē, & domini fortunas diſsipaſſent, filios trucidaſsēt, nulla pœna afficiēdos duceret: ſi magiſtratus, latrones, adulteros, homicidas, incēdiarios impunè in republica verſari pateretur: nónne illum crudelem, impium, & reipublicæ hoſtem meritò diceremus? Vos verò, qui Chriſti ſigna deſeruiſtis, qui Eccleſiam Chriſtianam erroribus & armis acerbè, & crudeliter vulneraſtis: qui filios ab eius gremio, cum ſummo illius dolore, & lacrymis abduxiſtis: qui ſeruitia concitaſtis, & illorum temeritatem, cōtra Eccleſiam Chriſti, furore veſtro, & perſuaſionibus impuliſtis, & armaſtis: qui Solymanum, acerrimum Chriſti hoſtem, contra Chriſtum ſolicitaſtis: qui vrbes incendiſtis, fana ſpoliaſtis: qui ipſas aras Chriſtianorum ſanguine cruentaſtis: qui tot Chriſtianorū animos è miſera ſeruitute dęmonis ereptos iterum illius tyrannidi mancipaſtis,

pastis, & æternis supplicijs addixistis: hostes Christi, vastatores ecclesiæ, depeculatores templorum, euersores vrbium, fanorum spoliatores, labem deniq;, atque perniciē Christianæ religionis dicere non audebim', è medio vos impunè & iustissimè posse tolli? Nunquid crudele tibi videri debet, si afflicta, & calamitosa mater Ecclesia acerbissimum illum dolorē, quem filiorum morte cōcepit, hostium nunc supplicio lenire cupiat? nunquid principes Christiani crudeles tibi videbuntur, si tantorum criminū reos, Ecclesiæ iudicio damnatos trucidauerint? Terra quondam indignabunda, se vindicem diuinarum iniuriarum exhibuit, & ingenti hiatu patefacto Chore Datan, & reliquos schismaticos absorpsit: & nūc reges Christiani, cùm diuinam maiestatem offensam, obscuratam Christi gloriam, vexatam & dilaceratam Ecclesiam viderint: vos tātorum malorum auctores ad Dei contumeliā, & maiorem Ecclesiæ perniciem diutiùs viuere patientur? à mutuo, & inanimi elemento Deo illata contumelia indignationem extorsit, & à Christiano pectore non extorquebit? Oza, quòd arcam testamenti, vel leui-

Num. 16.

2. Reg. 6.

2.Parali- leuiter attigiſſet: Ozias, quòd thus Domi-
pom.26. no arrepto turibulo adoleuerit, diuinam illicò animaduerſionem experti ſunt: & nos illos, qui popularẽ multitudinem, ſacerdotum Chriſti officium vſurpare voluerunt; qui in ſancta ſanctorũ, ipſam vulgi fęcem immiſerunt: qui ſacra omnia turpiter ꝓfanarunt, immanes, & barbari cenſendi ſumus, ſi illos ꝓ tantis ſceleribus pœna aliqua dignos iudicemus? quanquam
Ezec. 28. pijſsima mater Eccleſia, manifeſtiſsimum ſponſum Chriſtum imitata, qui non vult mortem peccatoris, ſed vt conuertatur, & viuat, poſt acceptas tot a vobis iniurias, & acerbiſsimas plagis, non vult interitu veſtro ſua curare vulnera, non optat ſalutem ſibi, hoſtium ſupplicio conſtare: quin potiùs cùm vos interfici videt, corporum ſimul, & animorum veſtrorum luctuoſum, & miſerabile funus acerbioribus lacrymis proſequitur. Nulla, mihi crede, ſuauior, nulla iucundior, eius vulneribus medela adhiberi poſſet, quàm ſi eos, quos materna indulgentia educauit, quos cæleſtibus bonis, & beneficijs ornauit, & nũc hoſtes acerrimos experitur, pœnitentia ductos & ad ſe reuerſos, in ſuo rurſus ſinu, atque gre-

gremio decumbentes videret; dici non poteſt, quãto perfunderetᷣ gaudio: conſpectu ſanè veſtro ſuauiſsimo, omnẽ priſtini doloris ſenſum abieciſſet, nõ vos plectendos, ſed ornandos cenſeret: Athenienſium illa veteri lege, τῆς ἀμνηστίας, ſempiterna obliuiõe acceptas iniurias ſepeliret. hoc vnicum illi ſolatiũ præteritæ calamitatis memoriam eriperet, & eius lacrymas abſtergeret: imò quas hactenus copioſas, & acerbas interitus veſtri dolor exprimebat, nũc concepta de reditu, & ſalute veſtra, lætitia, dulces, & vberiores expreſsiſſet. Redi igitur Fabrici in gratiam tam piæ, & officioſæ matris, quæ te ſummo amore, & caritate complectetur, neque ampliùs tuæ perfidiæ, neque vulnerum ſuorum recordabitur. Sed redeo iam ad te, qui cùm nullum in loco periculum reperire potuiſti, quod vos ab hac profectione deterreret, ad Patres, qui in hunc locum conuenerunt, gradum facis. Qua in parte egregiè ſanè triumphat, & exultat oratio tua, nacta, vt exiſtimas, argumentum, ingenio tuo, moribus, & officio dignũ, qui calonis partes in hoc tanto bello ſuſtinere voluiſti. Neq; ſatis tibi viſum eſt, ſi aliquos

quos ex patribus cõtumelijs onerares, nisi sacrum ipsum Concilium petulantissimis iniurijs afficeres, & irrideres, quòd in fide publica se sacrum, & œcumenicum appellauerit: & ventosos illos, atque ambitiosos titulos esse dicis. In primis, quid hoc, obsecro, Fabrici, ad eam, quam agis, causam pertinebat? quid hoc ad illud periculum, quod vobis imminere criminaris? an, ꝙ se Concilium sacrum & œcumenicum appellet, illicò tibi venienti periculum capitis comparatur? nisi fortasse, qui sacra omnia profanasti, ad vnius sacri Concilij nomen exhorruisti. An timuisti fortassè, ne à calonis munere, & officio recedere, & ne non satis procax, & maledicus videreris, nisi & titulum etiam ipsum concilij primùm dilacerasses? an qui nihil in caussa præsidij reperiebas, saltare, aut insultare potiùs extra chorum: euagari, inquam, extra, causam, & in communem maledicentiæ locum, audaciæ tamen tuę proprium & peculiarem, excurrere, & impudẽs potiùs, quàm indisertus orator videri voluisti? Difficilis est sanè huius tanti sceleris reprehensio: nam illud silentio præterire non possum, qui vehementer cupiã ostendere,

Montanus.

dere, quò sit progressa istorum hominum impudétia, vt eos, sicuti par est, vt improbos,& sceleratos, detestētur omnes,& vos, viri Germani, pudeat aliquando talium præceptorum. explicare verò vix audeo, veritus, ne ipse etiam impudentiæ crimen incurram, si vel ea commemorauero, quæ saluo Christiano pudore commemorari non possunt. Sed nonnulla prętermittens, & huius hominis improbitati, atque meo pudori cōdonans, reliqua, quæ vel etiā nominare religio est, quo breuius & modestius potero, si tamē res modestè fieri potest, reprehendā & accusabo. Tú ne Fabrici, sacrū & generale Cōciliū, quod auspicijs Spiritus sācti cogitur, & illius pręsentia cohonestatur, quod se sacrū & œcumenicū appellet, arrogās & ambitiosū esse clamabis? tu'ne Conciliū desertę religiōis, hostis ipse religionm omnium, túne Ecclesiam Catholicam oppressæ veritatis, oppugnator ipse euāgelicæ veritatis accusabis? Non iam tibi tot sanctisſimorum patrum, qui huic intersunt Concilio, auctoritatem, sapientiam, religionem obijcio, quæ sceleratisſimorum etiam hominum petulantisſimas linguas, præter vnam calonis Fabri-

bricijcohibere potuisset:sed ipsamDei maiestaté, q̃ suspicere:ipsum Sp.sancti numé, q reuereri, licet esses improbissimus, debuisses, oppono. Nónne satis erat, summũ Pőtificé, & ecclesię pastores indignissimis modis exagitasse, nisi in Sp. sanctũ ipsum, tam impie nũc esses cõtumeliosus? nihil iã erit neq; in terra, neq; in cœlo tam sanctum, q sacrilegam vestram maledicédi licentiam possit effugere? Quid igitur miramur, quãlibet sanctos, sapientes, & pios homines in iurijs, & opprobrijs ab istis onerari, quibus vel ipsa Dei maiestas ludibrio iam sit? nónne licebit per te, Fabrici, Concilio, sacri, & œcumenici nomen, q tam longi præscriptione temporis obtinuit, nũc suo sibi iure vindicare? Nõ tibi illorum, verborũ veniebat in menté, quibus princeps Apostolorũ Petrus in Hierosolymitano Concilio
Act.15. vsus est, Visum est Spiritui sancto & nobis: quibus indicauit, se eorũ, quæ decreta fuerant ad conciliandam pacem, comitem & consiliarium Spiritum sanctum habuisse, & eundem futuris Concilijs præsentem adfuturum significauit? quòd si tu concilium hoc non legitimè coactum, si ex vna, aut altera tantùm prouincia vocatos episcopos,

ſcopos, ſi nullo regum & principum Chri-ſtianorum conſenſu, ſi alieno tempore, ſi importuno loco, ſi non iuſta cauſa conuocatum oſtendiſſes: tamen qui tot & tantos antiſtites tam impudenter inſectareris, audaciæ & ſceleris crimen effugere non poſſes: nunc verò cùm ijs de rebus nec verbum vllum feceris, nec facere potueris, cùm videas ſanctiſsimas cogẽdi Concilij, & antiquiſsimas leges fuiſſe ſeruatas, cùm nullum aptius tempus, nullus conuenientior locus, nulla iuſtior cauſa, nullum cõmunius uotum, neq; ardẽtius ſtudium inſtaurandæ religionis eſſe, aut deſiderari poſsit: quæ iſta eſt improbitas, quæ demẽtia, quis furor, vt tantum Concilium, tam neceſſarium, tam oportunum, tam ſanctum, tam improbis tu maledictis, iniurijsq́; traduxeris? nam quòd Concilij Patres & paucos & ſcenicos & creaturas omnes ſummi Pontificis dixeris, & quòd ſe œcumenicos appellauerint, irriſeris, ſit alterũ ſtultitiæ, alterũ impudentiæ tuæ ſingularis. Hoc planè ſæculo, quo tota Chriſtiana religio in has anguſtias Europæ coniecta eſt, quarũ etiam magnam partẽ Turcæ, & hæretici occuparunt, cur ducenti & quinquaginta patres, *Montanus.*

pauci

pauci tibi quidam episcopi videntur, cùm paucissima Concilia ꝓferre possis, in quibus maior pastorum numerus repertus sit? quòd verò à Romano Pontifice creatos, scenicos, & Pontificis creaturas per contemptum appelles, non quidem tu Fabrici Pontificis factũ, sed CHRISTI opt. max. institutum reprehendis & irrides: qui cùm Petrum Ecclesiæ suæ supremum pastorem tam apertis verbis declarauit, illius voluntate, consilio, atque auctoritate inferiores alios pastores creari, & certis prouincijs præfici, atque consecrari decreuit. Sed cogor iam improbissima conuicia, quæ tu latronum, & nequissimorum hominũ inducta similitudine, in hunc sacrum senatum cõiecisti silentio prætermittere, vt & pijs auribus consulam, & pudori meo. Lateat per me hoc tantum scelus, quod si ꝓdiret in lucem, vix posses illius inuidiam sustinere: sed malo modestus, quàm nimis vehemens, & acerbus reprehensor videri: malo te hac infamia carere, quàm me violati pudoris crimine laborare. Illud tibi, Fabrici, affirmare possum, me, cùm ea legerem, sortem tuam infelicissimam doluisse, & non sine ingenti mœrore, & stupore illam

Iam orationis tuæ partem percurrisse, considerantem reperiri aliquem in Christiana rep. qui se Christianũ, euangelicũ, solius diuini verbi cultorem, qui se in sola Christi schola educatũ, & edoctũ, qui se mansuetudinis illius, & bonitatis imitatorẽ esse glorietur, tam furiosum, tam cæcũ, tam amentem, qui cùm illa tam impudenter in Concilium effutiret, & eructaret, se tamen cum Christi prçceptis, & illius modestia pugnare, qui se hac via Christi potiùs hostem, quàm imitatorem exhibere, non animaduerteret. Sed emergat iam oratio ex isto cœno, in quo diutiùs cum homine isto volutatur: quanquam quò se vertet, vbi non in cœnum & lutum illi sit impingendum? quid enim aliud istius os impurissimum tota sua oratione, quàm turpissimum cœnum, & teterrimam sentinam conuiciorum exhalat? Venio nunc ad illam quæstionem iuris & facti, in qua cùm te cuperes iurisconsultissimum ostẽtare, ineptissimum rabulam prodidisti. Oecumenici concilij titulum Tridentino Concilio cõuenire non posse cõtendis, ac proinde integrum illi non esse, œcumenici Concilij nomine, cauere publica fide, cùm id faciat, *Montanus.*

quod iure facere nō poteſt:& perinde eſſe, ac ſi veterator aliquis priuilegia conferat in optima quantumuis forma. huius verò criminis, vnicam illam probationem inducis, quòd videlicet patres huius Concilij omnia ſua ad Romanum Pontificem, ceu ad caput, referant. quæ quàm nequiter ab illo vſurpentur, notiùs eſſe dicis, quàm vt egeat probatione. Quid hoc eſt, Fabrici, rem longè difficillimam & grauiſſimam, legum ipſe & iuris peritiſsimus ineptiſsimo argumento,& nequiſsima contumelia confirmatam ſatis, & ſtabilitam eſſe putaſti: an quòd ſacrum Concilium Tridentinum, Pontificem Romanum, ſupremum eccleſiæ paſtorem, Petríque ſucceſſorem, agnoſcat:& id faciat, quod Nicęnum, Conſtantinopolitanum, Chalcedonenſe, quod omnia etiam alia ſacroſancta & œcumenica Concilia fecerunt, omne illicò ius, & poteſtatem amittet? an quòd omnia ad illum, tanquam ad ſummum iudicem, deferantur, vt illius cenſura, & auctoritate confirmentur, eam ob cauſam fides Concilio ſublata, & omnis illi poteſtas erepta eſt? Quid Concilio facies Nicæno,& Chalcedonēſi, quæ diuus Gregorius

tan-

tanquam Dei euangelia, venerat: quæ non satis decreta sua firma iudicarunt, nisi Romani Pontificis fuissent auctoritate confirmata? Etenim sacrum illud Nicęnũ Concilium à Romano Pontifice Syluestro postulauit, vt quæ à tot patribus definita contra impiam, & sacrılegam Arrij hæresim, & statuta fuerant, ab eo cõfirmarentur. quod quidem literæ ad illum missæ apertissimè testantur ijs verbis: Quoniam omnia cor- » roborata de diuinis mysterijs ecclesiast. » vtilitatis, quæ ad robur pertinent sanctæ » Ecclesiæ Catholicæ & Apostolicæ, ad sedẽ » tuam Romanã explanata, & de Græco re- » dacta, scribere cõfitemur; nunc itaq; ad ve- » stræ sedis augmentũ accurrimus roborari. » & paulò pòst: quidquid autẽ constituimus » in Concilio Nicæno, precamur, vestri oris » cõsortio confirmetur. Neq; verò putandũ » est, Concilium oĩm celeberrimũ ad Syluestrum Ponti. Ro. cõfugisse, nisi existimasset, Conciliorũ decretis tantæ auctoritatis accessionẽ esse necessariã. Iam verò & frequentissima illa Chalcedonensis synodus sexcentorũ triginta episcoporũ, post longam cũ hæreticis concertationẽ, post confecta decreta, quibus hæreses damnabant,

licet beatiſsimi Leonis Pontificis Romani legati interfuiſſent, eorum tamen, quæ geſta erant, rationem illi reddendam eſſe putauit, vt eius auctoritate cõfirmarentur, & quaſi extrema adhibita manu perficerentur. Quæ quidem omnia, cùm per literas expoſuiſſent, cùm eius auctoritatẽ impensè commendaſſet Petri ſucceſſorem, & quaſi quoddam ærarium Chriſtianæ fidei
« agnoſcens, Hæc, inquit, ſunt, quæ tecum,
« qui Spiritu præſens feras, & complacere tan-
« quam fratribus deliberaſti, & qui penè per
« tuorum Vicariorum ſapientiam videba-
« ris, à nobis effecimus. Indicamus verò, q̃a
« & alia quędam pro rerum ipſarum ordina-
« ta, quiete, & propter eccleſiaſticorum ſta-
« tutorum definiuimus firmitatem, ſciẽtes,
« quia & veſtra ſanctitas addiſcens, & proba-
« tura, & confirmatura eſt eadem. Quibus quidem literis ſacræ ſynodi, Pontifex ſanctiſsimus reſpondens illius ſe decreta probare, ijs apertiſsimis verbis declarauit: Ne
« ergo, inquit, per malignos interpretes du-
« bitabile videatur, vtrùm, quæ in ſynodo
« Chalcedonẽſi per vnanimitatem veſtram
« de fide ſtatuta ſunt, approbem; hæc ad om-
« nes fratres, & coëpiſcopos noſtros, q̃ præ-
dicto

dicto Cōcilio interfuerunt, scripta direxi, „
quæ gloriosissimus, & clemētissimus prin „
ceps (sicut poposci) in notitiam vestram „
mittere pro Catholicæ fidei amore digna- „
bitur, vt & fraterna vniuersitas, & omniū „
fidelium corda cognoscant, me nō solùm „
per fratres, qui vocem meam executi sunt, „
sed etiam per approbationē gestorum sy- „
nodalium propriam vobiscum inijsse sen- „
tentiam in sola, videlicet, fidei causa, quod „
sæpè dicendum est, propter quam genera- „
le Conciliū ex præcepto Christianorum „
principum? & ex consensu apostolicæ se- „
dis placuit congregari damnatis hęreticis, „
qui si corrigi voluissent, nulla penitus re- „
sideret de vera Dñi nostri IESV incarna- „
tione dubitatio. Vnde si quis vnquam au- „
sus fuerit vel Nestorij perfidiam tueri, vel „
Eutychetis, ac Dioscori impunè dogma „
defendere, & à Catholicorum communio „
ne resecetur, nec habeat eius corporis par- „
ticipationem, cuius abnegat veritatē, fra- „
tres charissimi. Hæc Leo ille beatissimus, „
quæ apertissimè testantur Conciliorū de-
creta Romani Pontificis auctoritate con-
firmari. Neque verò credibile est, sanctissi-
mum virū, quo nullus vnquam sanctior,

 sapien-

ſapientior, aut moderatior fuit, hanc ſibi auctoritatē ambitiosè vſurpaſſe, aut tantum illud Concilium eam illi fuiſſe delaturum, niſi iudicaſſet ſibi illam diuinitùs fuiſſe tributam. Quid ergo? hæc duo tanta Concilia, quę tantum honoris, & auctoritatis Pontifici Romano deferebant, omne illicò ius, vim, & poteſtatem omnem perdiderūt? quæ eſt iſta collectio? quæ noua legum, & iuris interpretatio? Sed illud eſt magis ridiculum, quòd neque Concilio, neque Pontifici fidem adhibendam, vel eam ob cauſſam eſſe dicis; Quòd cùm Pontifex reges, & imperatores à iuramentis, pactis, & conuentis abſoluat, quid vetat, quominus eodem iure in propria cauſa fruatur? deinde verò neminem eſſe ais, qui ignoret, Romanos Pontifices iuramētis, & bullis ſuis hactenus impunè luſiſſe. Quid ego aliud huic non argumento, ſed maledicto reſpondeam, nō inuenio, quàm quod quidam accuſatori ſuo reſpondit; An quod tu non faceres, ego faciam? quod ergo tu perfide, & leuiſsime transfuga non faceres, id ſummum eccleſiæ Chriſtianæ paſtorem, & monarcham, id ſacrum Concilium facturū fuiſſe putabis? Nam quòd

Montanus.

Ro-

Romanos Pontifices iuramẽtis lusisse criminaris, nónne oportuit, Fabrici, in grauissimo flagitio, quod Christi Vicario obijciebas, argumẽtum aliquod, aut signum, aut exemplum huius sceleris proferre? non certum crimen notare? non citare testes? non locum, tempus, & personam ꝓducere? ne tantum scelus à te confictum videretur? nunquid tibi hosti capitali tam apertè & impudenter mentiẽti fidem habendam esse credidisti? Iam verò ad conuellendam fidem publicam stylum conuertis. Nam cùm Vergerius indictionem huius Concilij à Pio quarto Pontif. Max. factam, suis iam fuisset scriptis furiosis & impudentiæ plenis insectatus, qua quidem Germanos, & reliquos, qui ab ecclesia Romana seiuncti sunt, dicebat minimè fuisse cõprehensos, neq; ad Conciliũ vocatos: tu nũc eam sumpsisti prouinciam, vt fidem publicam reprehenderes, & accusares, & vos vocari à Concilio nõ potuisse ostenderes, veriti sanè, ne qui & indictionem, & fidem publicam viderent, cùm tantum Concilium cogi, cùm vos tam amicè, & beneuolè vocari intuerent, & vos nõ adfuisse cognoscerẽt, culpã in vos ꝓditæ religionis deriuarent.

Sed frustrà hunc laborem suscepistis: hos etenim duos testes vestræ pertinaciæ, indictionē videlicet Concilij, & fidē publicam, Ecclesia Christina perpetuò est habitura: quos nō modò præsens seculum, sed ipsa etiam posteritas intuebitur: quorum incorrupto testimonio, iure vos tanquam rebelles & ptinaces religionis hostes damnatos iudicabit. Hanc igit̃ in primis publicam fidem, obscuram, ambiguam, & fraudibus plenam esse dicis, quod ego minimè miror, si ita tibi videatur. Nam quid mirũ, si qui iã apud se statuit in veteri errore, pertinaciter permanere, nec sacri Concilij admonitionibus, nec Ecclesiæ decretis acqesc cere, & scelerũ conscientia pauidus, & tremens concilio nō interesse: hîc pietatem, dolos: sinceritatem, fraudes: lucem deniq; ipsam meridianam, noctē, & tenebras interpretetur. Primùm illud tibi respondeo, Fabrici, antiquis temporibus hũc morem cauendi fide publica, in vsu Concilijs non fuisse. Non tanta vnquam audacia, nō tantus furor, non tam petulans, & furēs hæreticorũ fuit licentia: qui cùm humana omnia iura, atq; diuina violassent, vt ad Concilium venirent, ijs securitatis præsidijs indige-

Montanus.

digerent:facilis aditus, & liber erat omnibus accessus: quia nulli veterum hæreticorum, sicuti vos nunc, cruentas innocenti Christianorum sanguine manus ad Concilium attulerunt. Scelerum igitur vestrorum magnitudo, vulnerata & meticulosa conscientia, quæ omnia etiam securissima reformidat, & expauescit, hanc nunc à sacro Concilio publicam fidem extorquet. Illud etiam tibi deinde respondeo, summum Pontificem, cùm ad Germanię principes hac de re legatos mitteret, ab eis petijsse, vt ipsi arbitrio suo publicam fidem, qua vellent, forma cõficerent, se illi libenter esse subscripturum. Quid amplius à vobis optari potuit? Si hæc forma displicebat, cur non aliam à vobis confectam exhibuistis? cur hanc reprehenditis, cùm liberum fuerit, quã velletis, obtinere? quanquam hîc nunc data publica fides ex voto etiam, atque sententia vestra, vt audio, confecta est: ego sanè affirmare ausim, Fabrici, nulla alia in re magis hoc sacrum Concilium elaborasse, quàm vt ea fides publica conficeretur, quæ plena esset amoris, & beneuolentiæ, & quę nullis calumnijs patere posset: hanc dico fuisse illius mẽtem, hunc

ſenſum, hoc omnium commune votum: hoc animo patres ad eam rem delecti fidẽ publicã facere voluiſſe,& confeciſſe:quam obſecro vos, viri Germani, diligenter inſpicite, vt & ſincerum, apertum, & candidum Concilij ſacri animum,& iſtius hominis meras calũnias deprehendatis:qui cùm omnia ſibi intentare ſupplicium arbitretur, cùm magnoperè debitas ſuis ſcelerib. pœnas extimeſcat,nihil priùs in hac publica fide reprehẽdendum duxit,quàm illam clauſulam,quę de pœna in violatores conſtituit, quàm obſcuritatis & ambiguitatis in ſe continere plurimum criminatur. ſic homini tam oculato, aut potiùs timore cęco,omnia obſcura, & tenebricoſa vidẽtur. Nolo rationibus contendere,agam tecum obſignatis tabellis:proferamus clauſulam
„ ipſam,quæ ſic habet:Quod ſi ſancta ſyno-
„ dus,aut aliquis ex ea, vel ſuis cuiuſcunque
„ conditionis, vel ſtatus, aut præeminentiæ
„ exiſtens perſcriptæ aſſecurationis, & ſalui
„ cõductus formam, & modum in quocun-
„ que puncto vel clauſula violauerit, (quod
„ tamen auertere dignetur omnipotens) &
„ ſufficiens emenda non fuerit mox ſubſe-
„ cuta,& ipſorum arbitrio meritò approban
da,

da, & laudanda: habeant ipſam ſynodum, „ & habere poterunt, incidiſſe in omnes pœ „ nas, quas iure diuino, & humano, aut con- „ ſuetudine huiuſmodi ſaluorum conducto „ rum violatores incurrere poſſunt, abſque „ omni excuſatione, aut quauis in hac parte „ contradictione. Hactenus clauſula. Quid, obſecro, hîc, Fabrici, obſcurum, aut ambiguum? quod verbum obſoletum & antiquatum? immò quid non explicatum & apertum? nónne pœnas omnes diuino, & humano iure, & conſuetudine contra publicę fidei violatores decretas, ſancta ſynodus ſibi & alijs apertiſsimis verbis commi natur? cur non verbum aliquod obſcurũ? cur non periodum ambiguam notaſti? cur quo in loco hæc tanta obſcuritas deliteſcę ret, nõ aperuiſti? Sed reuertamur ad illum, qui te quieſcere nõ patitur, timorẽ tuum, quem iam non ex loco, nõ ex fide publica colligis, ſed quem propter violatam eccleſiæ maieſtatem, propter ſcelera, & ſeditiones, quibus pacem totius orbis Chriſtiani perturbaſtis, iure optimo videris cõcepiſſe fingis enim te iam adeſſe cõcilio, ante illorũ aſtare conſpectũ, quorũ dignitatẽ improbis factis & maledictis violaueris: fingis eos iniquo

iniquo in te animo, & iusta indignatione concepta, velle de te sumere supplicium: fingis te pauidum, & tremebundum omnia lustrare, omnia circumspicere, nullum aduocatum, nullũ intercessorem, nullum patronum videre, qui te in eo præsertim loco, milite pontificio munito, defendat, &ex illorum manibus eripiat. ô fortisimũ martyrem, qui accepta publica fide in summa securitate summos terrores offendisti. Quæ nemesis, quæ furiæ tuum istud pectus ita conscientia scelerum exagitant, vt ab alijs, qui nihil magis, quàm tuam corporis & animi potissimùm salutem exoptant, extrema tu omnia pertimescas? Nunquid hîc tibi Phalaridis tauros esse putasti? nunquid hîc Nerones, Dionysios, Maximinos, Iulianos adesse credidisti? non hîc vllos tibi infestos, & inimicos reperies, Fabrici, sed mãsuetissimos patres, qui te summa caritate complectentur, & Ecclesię matri conciliabunt: pijssimos pastores, qui vos in suis humeris sublatos Christi gregi restituent: clementissimos medicos, qui vestris vulneribus medebunt? non hîc patrono, non aduocato, nõ intercessore indigebis: quos tu tibi hostes fingis, acerrimos patronos &

Montanus.

defen-

defenſores experieris. Sed cur Tridentum armato pontificio milite ſeptum eſſe dixiſti? cùm nulli hîc ſatellites, nulli adſint milites, vt potiùs verẽdum ſit, ne in tantis inſidijs & furore veſtro parum videatur eſſe munitum? At verò illud videlicet te dicis extimeſcere, quòd cum multa à vobis de corrupta eccleſiaſtica diſciplina, de obſcurata luce euangelicæ doctrinæ dicẽda ſint, quæ à vobis ſine ſcelere taceri, à noſtris ſine furore audire non poterunt, vereris, ne, ſi illis vitę, morumq́; turpitudinẽ obijcias, & profeſſos Eccleſiæ hoſtes, quod neceſſarium eſſe putas, appellaueris, illorum animos exacerbes, & ipſe læſæ ſecuritatis crimine arguaris. Illud tibi in primis perſuaſum eſſe cupio, Fabrici, huius Concilij patres, in hanc vnam curam, & cogitationem dies, & noctes incumbere, vt viam inueniant, qua laboranti Eccleſiæ ſubueniatur: & omni errore, turpitudineq́; ſublatis, antiquus illi ſplẽdor, atq; dignitas reſtituatur. Neq; enim vllam aliam ob cauſam, ex omnibus prouincijs, atq; nationibus in hunc locum conuenerunt, quàm vt rebus Eccleſiæ optimè compoſitis, & conſtitutis, reuocata vnitate, atq; concordia, tam diu optata, in

Montanus.

ta, in Christo pace fruantur. Quæ cùm ita sint, illud etiam extimare debes, nihil illis accidere posse iucundius, quàm si eorũ admoneantur, quæ vel ad puritatem euangelicæ doctrinæ restituendã, vel ad vitæ, atq; morum veterem disciplinam reuocandam spectant. quòd si tu, Fabrici, atq; cęteri, qui vos doctrinæ & morum grauissimos censores profitemini, prauos istos, & corruptos Christianæ reipublicæ mores, has tenebras, quas euangelicæ luci à nobis offusas fuisse dicitis, hæc denique tam atrocia Ecclesiæ vulnera, huic sacro Cõcilio Christiana modestia, vt par est, detegeritis: non modò non id vobis crimini daretur, quod ipse verebaris, sed immortales vobis gratiæ ab vniuerso Concilio amplissimis verbis agerentur. Sed quis est hic tam effrenatus & impotẽs animi tui furor, vt non speres te posse vlla ratione illa, quæ sentis, modestè patribus explicare? nunquid non satis tibi esse videbitur, si candido & sincero animo, si verbis moderatis aperueris, quid in Ecclesia prauum, quid corruptum, quid alienum à vera religione, quid euangelicis legibus aduersum, quid disciplinæ veteris Ecclesiæ parum consentaneum, quid denique

niq; censura & animaduersione dignum, nisi grauissimos Concilij patres, improbos, sacrilegos, impuros, & professos Ecclesiæ hostes appellaueris? latrones admoneri volunt: acerba nimis & immoderata oratione reprehendi molestissimè ferunt: & tum, cùm maximè omni supplicio dignissimi videntur, sibi honoré non deferri, sed insolentiùs appellari, & indigniùs tractari, iniquissimo animo patiuntur. Si ergo homines improbissimi, cũ ad meliorẽ frugẽ reuocãtur, honorificis titulis appellari volunt: tu senatũ totius orbis gentiũ clarissimũ, sapientissimũ, & sanctissimũ, sine grauissimis & indignissimis contumelijs, nec nominare, nec admonere poteris? sic omnem pudorem exuisti, vt à te tantus œcumenici Concilij conspectus modestiam impetrare non possit? Sed quanquam nihil horum, inquis, esset, pertimescendum, istorum tamen patrũ in vos odium, & crudelitas esset formidanda: quam quidẽ tantam esse dicis, quantam Gallia, & Anglia, & nescio quæ dira Vasseiensis cædes testantur. Nónne satis erat, Fabrici, te hactenus impudentẽ ostendisse, nisi tunc etiam velles stultissimus videri? qui illud aduersa-
rijs

rijs audeas obijcere, quod poſsit illico in vos, non ſine maxima ignominia & ſcelere veſtro retorqueri? Dic mihi, obſecro, quod ſignũ apparet in Anglia noſtræ crudelitatis? aut quæ potiùs funeſta veſtri furoris veſtigia in illa miſerabili prouincia non conſpiciũtur? qs, obſecro, tot clariſsimos & ſapiẽtiſsimos in ea viros immaniter trucidauit? cuius, obſecro, crudelitate triginta & eo amplius hominum millia cæſa iacent? quis eam inſulam tot clariſsimis paſtoribus miſerabiliter orbauit? quis ſacerdotes & monachos ab ipſis templis, & aris, ad quas confugerant, ad ſupplicium crudeliſsimum abſtraxit? quis hanc inſulam, quam ſanctiſsimus Gregorius, ſine vlla humani ſanguinis effuſione, ad Chriſti iugum, & Eccleſię gremium adduxit, nunc atrociſsima internecione ciuium ab eius ſinu, atq; complexu crudeliter abduxit? quis denique illam mortuorum corporibus, quis luctu, lamentationeq; compleuit, niſi acerrimus ille & immaniſsimus Chriſtianę religiõis hoſtis, Henricus, quem veſtra crudelitas, contra Chriſtũ & illius Eccleſiã armauit? In Gallia verò quis miſerrimas illas edidit ſtrages, & edit quotidie alias, quæ tanto cũ dolore

ad

ad aures nostras passim deferuntur, nisi vesana & furibunda iam hæresis, quæ cùm odium & crudelitatem diutiùs occultare, & inclusam continere non posset, arripuit arma sacrilega, strinxit gladios, & ciues contra regem Christianissimum, filios contra matrem Ecclesiam, insanissimè cõcitauit? Nunquid æquum tibi videtur, Fabrici, vt Catholici paterent, se ab iniquis regni proditoribus, & religionis hostibus pecudum more impunè trucidari? nunquid illis per te non licuisset à templis, aris, & focis, ab vxoribus, liberis, fortunisq; suis, hanc impiam, & funestam flammam, & istos furentes gladios arcere? nunquid nostros eo nomine crudeles appellabis, quia vulnera à vobis illata (quemadmodum ille dixit) toto corpore nõ exceperint? Nã quòd Vassejensem nobis cædem obiecisti, credo ego te iustissimam illam adnimaduersionẽ significare, qua dux ille clarissimus Guisianus, acerrimus Christianæ religionis vindex, & hæreticorũ hostis, in Vascianos, nõ quidem tanquàm in hæreticos, sed tanquã in dominum suum rebelles vsus est. Quod quidem factum nescio, quo possis iure reprehẽdere, nisi tu eos, qui hæretici sunt, in

ſuos etiam principes contumelioſos eſſe poſſe arbitreris. Sed omittamus hæc, quæ quamuis vobis inuidioſa, toto tamen orbi Chriſtiano miſera, atque luctuoſa ſunt. Quia licet iſta maximo veſtro ſcelere & ignominia veſtra, ſine dolore tamen noſtro, & Eccleſiæ lacrymis commemorari non poſſunt. Iam verò neque illud dicis eſſe diſsimulandum, quòd appendix illa, aut extẽſio ad alias nationes, quæ fidei publicæ addita eſt, tuo iudicio fidem publicam datam Germanis, prorſus eneruet, atque ſubuertat. Nam cùm in appendice dicatur, eam formam: nõ niſi ad eos pertinere, qui ad eccleſiæ gremium redire voluerint: ergo neque ad Germanos, niſi quatenus ſe velint cum eccleſia Romana cõiungere: quia, vt inquis, fides publica, cum forma, qua continetur, etiam terminatur. Miror ſanè te, Fabrici, ſic fuiſſe obcæcatum calumniandi cupiditate, vt cùm omnia inuertere, deprauare, & tenebris inuoluere ſtuderes, nõ animaduerteris te vbique ſingularem ſimul ſtultitiam oſtẽtaſſe: & non tam ingenioſum reprehẽſorem, quàm ineptum calumniatorem egiſſe. Nam quî fieri poteſt, vt hæc alicui ſenſato, & non prorſus amenti perſuadere te poſſe confideres?

Montanus.

hæc

hæc enim publica fides duo hominũ gene
ra cõprehendit: alterũ Germanorũ,quorũ
potiſsimùm gratia cõceſſa eſt, qui cùm pri
mi huius tãtæ ſeditionis auctores & prin-
cipes extiterint, vnde quicquid nũc eſt in
Eccleſia malorũ, ꝓmanauit:primi etiã ac-
cerſunt̃,tã apertis indicijs beneuolẽtię,tam
claris& euidẽtibus ſignis amoris,vt nullus
eſſet,pręter te vnũ,tam ferreus,qui nõ illis
frangeret̃, & qui nõ potiùs rationẽ aliquã
referẽdi gratiã,quàm calũniandi, & repre-
hendẽdi tantũ beneficiũ inueſtigaret: alte
rũ verò genus eſt eorũ,qui in illis prouinci
is,regionibusq́; verſant̃,in quibus hoc ve-
ſtrum euangeliũ docetur,& prædicatur pu
blicè & impunè,vt in Anglia,& in nonnul
lis Galliæ locis,quibus etiam in hac appen
dice declarauit ſacrum Conciliũ,publicã fi
dẽ cum Germanis eſſe cõmunem.ijs duo-
bus hominum generibus, nullis adhibitis
conditionibus, ſed nudè,atq; ſimpliciter,
hac fide publica cauet̃.Sed quoniã erat ter-
tiũ genus eorũ,qui licet ſint veſtris hęreſi-
bus infecti,degũt tamẽ in illis prouincijs,
in quas hæreſis nõ apertè,ſed obſcurè graſ
ſat̃:nec prędicatur aut docet̃ impunè,ita vt
ipſi cum ſuis erroribus latere cogant̃: atq;

istorum hominum nonnulli delitescant, alij fuerint comprehensi,& in carcerem detrusi partim verò cùm in suspicionē venissent,sibi fuga & exilio voluntario cōsuluerunt:quorum statuæ combustæ, bona publicata iam sunt: volēs sancta synodus significare, nulli viam redeundi ad Ecclesiæ signum interclusam esse, etiam illis transfugis & iure damnatis, sed omnib. ad eius clementiam confugientibus,aditum patere:Illos,quia fide publica non erant cōprehensi,excitat,& hortat,vt resipiscant, quibus se benignam & misericordem matrem futuram pollicet: nec tamē dicit illis publica fide caueri, sed ab ea nō excludi. Sed qua qua forma esset ijs exhibenda, nondū constabat,& res maturo consilio,atq; deliberatione indigebat,illam in aliud tempus dicit esse reijciendam. Cur ergo verba illa,
" Eos,qui ad ecclesiæ gremium redire voluerint,quæ ijs solis dicuntur, quibus hac publica fide non cauetur, neq; ad Germanos vlla ratione referuntur,tu ad infringēdam hanc fidem datam Germanis cauillatoriè transtulisti? cur te toties mendacem & impostorem appellari vis? Nónne illa vltima verba,quæ sic habent, Nunc satis existima
tum,

tum eſt, ſi qui publicè, quemadmodum in „
extenſionis forma lectum eſt, deſeruerunt „
Eccleſiæ doctrinam, eorum ſecuritati for- „
ma (quam legi audiuiſtis) proſpiciatur, „
apertè declarant ad illos, quos paulò antè
nominauit, publicam fidem non pertine-
re? quòd ſi ea non includuntur, neq; ad eos
ſpectat, illa igitur, quæ de illis dicuntur, ad
Germanos referri & publicæ fidei obeſſe
vlla ratione nõ poſſunt. Hæc ſunt viri Ger
mani, ingentia illa pericula, quæ Fabrici-
um alioqui fortiſsimum & conſtantiſsi-
mum virum remorantur. Hi ſunt duo illi
terrores, Tridentum videlicet, & fides pu-
blica, quæ martyrem fortiſsimum vehe-
mentiſsimè conturbant: hæc tantum illi
metum incutiunt: hæc tam illi formidolo
ſa videntur, vt neq; Laurentij craticulam,
neq; Catharinę rotam, cum illĩs vllo pacto
cenſeat eſſe conferendas: hæc ita magna ſi-
bi pericula videntur, vt, ne ſe in illa cõijci-
at, veritatis patrociniũ, veſtram, & Eccleſię
ſalutem, & Chriſti gloriam putet eſſe deſe-
rendam. Hæc ſentis, Fabrici, & Thraſonis
more militem glorioſum agere, & te mar-
tyrũ exẽplo, vel extremis ſupplicijs ſube-
undis, paratum eſſe dicere audebis? non tu

quidē,Fabrici,admartyrij palmā aſpiras.carior quidē tibi tua eſt ſalus,q̃ Chriſtus,aut Eccleſia.nunq̃, mihi crede, cōmittes,vt in martyrū veſtrorū numerū adſcribaris, cui publica fides extremū videatˀ eſſe ſuppliciū Eā igiˀ ob cauſam illi,qui Cōcilium Tridētinum frequentant, ſcelerati ab iſto homine cenſentur: quòd ſe videlicet in duo vitæ apertiſsima diſcrimina conijciant,alterum ex loco, quia Tridenti Concilium celebratur:alterum ex fide publica,quam ſuſpectam habet. Videte per Deum immortalē,quales miniſtros, quàm fortes, atque conſtantes,immò quàm leues, & abiectos habeatis,quibus Tridentum in ipſis imperij finibus ſitum,& imperatoris auctoritate ſeptum, & quibus etiam ipſa ſit ſuſpecta ſecuritas. Nónne vobis hic metus & trepidatio apertè loquuntur,atque teſtificātur, quales iam in illorum animis conſcientiæ terrores verſentur?Magna in omnem vitę partem vis eſt conſcientiæ,(vt ille dixit)vt neque timeant, qui nihil commiſerint,& pœnam ſemper ante oculos verſari putēt, qui peccarunt.quod enim eſſe poteſt indicium ſceleris apertius, quàm conſcientiæ timor, omnia etiam ſecuriſsima reformidan-

dantis? Sed venio iam ad alteram huius hominis egregiam excusationem, qua probare studet, se iure ab hac profectione deterreri, quia cum certo discrimine certam etiam veritatis abiurationem dicit esse cóiunctam: & quoniam hac de re pauca quædam à me dicta iam sunt, breuiter me expediá. Sed quónam argumẽto hæc colligat, quæso, diligenter attendite. Cócilia, inquit, coguntur, vt vitia doctrinæ, atq; morũ emẽdent: at verò nemo se debet illis cœtibus adiungere, qui circa res cum hoc fine pugnãtes occupantur. Patres concilij Tridentini non illustrandæ, sed obscurandæ veritatis gratia: nõ reformandæ, sed deformãdę Ecclesiæ causa conuenerunt: non ergo quispiam sine scelere, se huiusmodi cœtibus temerè adiũget. Illud in primis à te quęro, Fabrici, si improbi homines & scelerati, facta coniuratione, suum regẽ occidere, ciuitatem incendere, ciues trucidare, & regnum ipsum occupare per tyrannidẽ statuissent: si esset aliquis egregius ciuis, qui re cognita patrię caritate cõmotus, se illi cœtui inse reret, nõ vt faueret, sed vt iret obuiá illorũ furori, vt psuaderet, ne tantũ facinus aggrederent: etiam si hoc cum maximo & aper- *Montanus.*

tiſsimo vitæ diſcrimine faceret: nunquid tu hunc ſceleratum & nefarium ciuem appellabis? non arbitror te tam eſſe dementẽ, qui hoc dicas. quomodo igitur te ijs cœtibus adiungere iudicas eſſe nefarium, cùm ſine periculo te poſsis illorũ conatibus opponere, qui tuo iudicio Eccleſiæ deformãdæ gratia conuenerunt? &, vt propiùs ad religionis cauſam accedamus, qui hominum conuentus ſceleratiores illis, qui ad ſacra idolis facienda, ad delendũ Chriſti nomẽ, ad obſcurandam eius gloriam, & exſorbẽdum Chriſtianorum ſanguinẽ conueniebãt? fortiſsimos ergo viros, qui diuino numine correpti, & ardentibus quibuſdã caritatis flammis incenſi, prodibant in mediũ, falſos illos eſſe deos, vnico, veroq́; Deo ſolo, eiusq́; filio IESV CHRISTO, illũ honorẽ deferendum eſſe clamabant. Huiuſmodi, inquam, homines, qui ſe illis cœtibus pro Chriſti gloria cũ euidenti capitis periculo immiſcebant, quorũ ſanctã immortalẽq́; memoriam eccleſia veneratur, tu temeritatis & ſceleris inſimulabis? Impurũ igitur, atq; ſacrilegũ dices Marẽ illum Chalcedonẽſem Epiſcopũ, qui, teſte Sozomeno, cũ eſſet oculis ob ſenectutẽ orbat᷒, audiſſetq́;

Iulia-

Iulianum apostatam in templo Solis dijs gentium sacrificare, se in frequentem turbam conijciens, palàm & acerbè imperatorem obiurgauit: ad quem cōuersus imperator, cùm dixisset, Abi tu potiùs ad Galilęum tuum, (Christum intelligens) ac iube tibi oculos aperire: tum Mares eadem constantia respondet. Deo meo, pro hac mea cæcitate gratias ago, qui ideo visum ademerit, ne te apostatam, in Deū blasphemum, omni virtute spoliatum viderem. Nescio quid hìc dicere possis, nisi vos non eo flagrare caritatis incendio, quo Paulus, vt ijs vos pro Christo periculis obijciatis. Quid verò si nullum est periculum? quid si summa securitas? quid si tanta aduentus vestri, atque salutis cupiditas, vt etiam si patres huius Concilij deformatores Ecclesiæ, proditores religionis sitis appellaturi, æquo id animo laturi sint, & veluti sapientes medici, eorumque phrenesi laborant, dissimulatis, atque neglectis iniurijs, nihilominus vestris vulneribus medelam sint adhibituri? vides ergo Fabrici, nullam esse iustam detrectandæ huius prouinciæ rationem, etiamsi patres dehonestandæ Ecclesiæ studio conuenisse existimares? Sed

quibus, obſecro, indicijs, quibus ſignis hunc tu, tam deprauatum animum Patrum deprehendiſti? nunquid decretis, ab illis iam editis? atqui quo tempore hæc tu meditabaris, nulla extabant decreta: nunquid ex antecedentibus? cur non aliquid ab illis contra veritatem euangelicam, & Eccleſiæ dignitatem factum commemoraſti? niſi qui credis omnia Concilia deformandæ Eccleſiæ cauſſa fuiſſe coacta, idem de hoc faciendum eſſe iudicium duxiſti. Quid ergo tanti ſceleris argues tantum Concilium, & nullam rationem, nullum ſignum, nullum argumentum adduces? nunquid in omnium Patrum, qui hîc adſunt, animos penetraſti, & abditas illorum omnium cogitationes, & intimos ſenſus inſpexiſti, vt dicere audeas, eos omnes tam iniquum animum ad Eccleſiæ ſalutem attuliſſe? Tam eris iniquus æſtimator, vt nullum ex tot clariſsimis viris eſſe arbitreris, qui inueniendæ veritatis, & reformandæ Eccleſię ſtudio teneatur? tam *Matth. 7.* eris improbus, vt cùm Chriſtus Ieſus præcipiat, ne temerè iudicium de aliorum vita, factiſque feramus: cùm admoneat Paulus, ne illa etiam, quæ ſpecie ipſa & aſpectu mala

mala vidétur, sinistrè interpretemur: cùm Iacobus grauiter illos reprehendat, qui fratrem iudicant, & eos non iam hominum, sed ipsius diuinæ legis iudices, & detractores esse dicat: tu non de factis fratris alicuius, sed de internis cogitationibus, tot sanctissimorum Patrum tam temerarium & prçceps, tam iniquum & sceleratũ feres iudicium? Atqui inquis, Romanus Pontifex, non alia causa Concilium, tot sumptibus, tantis laboribus coëgit, quàm vt ruentem, fluctuantemque Papatum, qui iam pridé mole sua laborare cœpit, suffulciat: & Episcopi ipsi conceptis verbis in illius leges, voluntatemq; iurarunt. Quæ isthæc est, Fabrici, dialectica? quæ argumentandi forma? quid habet consequens hæc ratio: Pontifex Romanus cupit suam dignitaté esse saluam: Episcopi iureiurando sunt illi deuincti: ergò Patres Concilij Tridentini, obscurandæ veritatis, & deformandæ Ecclesiæ gratia cõuenerunt. Sed intelligo iam quid velis dicere: video, quò spectét: in qué scopum hæc tela dirigant. Eo summi põtificatus odio cõflagratis, vt eos, qui illius voluntate, imperioq; coguntur, sincerum animũ ad curanda Ecclesiæ vulnera *Montanus.*
addu-

adducere non posse iudicetis: Ecclesiam stare, nisi euerso summo pontificatu, non posse creditis: illam vnicam esse Ecclesiæ reformationem existimatis, si Romanus Pontifex ab illo loco, in quo illũ Christus collocauit depellat. O vos deceptos, delusosq; Germanos, quib. vel hæc vnica persuasio tantum hactenus malorũ inuexit, & in posterum maiora comminatur: Hæc vobis funestissimas excitauit tragœdias, hæc clades acerbissimas edidit, hæc dulcissimum eripuit otium, pacem abstulit, bellum ciuile, seruile, domesticum & intestinum intulit: hæc omnia erroribus infinitis, insanissimisque compleuit. Quæ quidem mala non aliunde (mihi credite) nata sunt, quàm quòd ecclesiam Romanam, veritatis magistram, antiquæ religionis scholam, rectæ & incorruptæ fidei religiosissimam aram, columnam denique, atque firmamentum euangelicæ veritatis deseruistis: & summum Pontificem, quem & Christus suæ Ecclesiæ principem, & pastorem supremum instituit: & totus orbis Christianus iam inde ab ipsis Ecclesiæ primordijs, ad hæc vsque nostra tempora, Christi vicarium agnouit: nõ modò non

non veneremini, sed odio plus quàm Vatiniano, & contumelijs improbissimis ꝑsequamini. Si te, Fabrici, argumẽtis, & non dementia: si ratione aliqua, & non potiùs insania, atque furore hac in parte duci arbitrarer, agerem tecum, tanquàm cum homine sanæ mentis: ostenderem, si nullam aliam ob causam, ij patres Tridentum conuenissent, quàm vt Pontificiam dignitatem à vobis conuulsam & labefactatam assererent, nullum futurum fuisse tam improbum, qui illorum factum reprehenderet, imò qui nõ sanctissimum & honestissimum illorum studium & operam: iudicaret. nunc verò cùm tam inuisum & odiosum vobis sit Romani Pontificis nomen, vt vel eo audito, sic accendamini, sic ardeatis ira, vt sanis insanire & furere videamini: quis audebit, ea de re, vobiscum conferre, qui non pertimescat, ne illi etiam vobiscum insanire videatur? nolo igitur tecum in hanc arenam descẽdere, vt de summo Pontificatu contendamus: id, quod nunc ad causam ꝑtinet, leuiter attingam, vt quanto in errore versemini, ipso rerum euentu cognoscatis. Nolo rem à primordijs repetere: ꝑtermitto apertissimã Christi in-

ſti inſtitutionem: omitto optimam illam rerum publicarum adminiſtrationé, quæ omnia ad vnius refert arbitrium: omitto ſacram illam Hierarchiam Eccleſiæ, quam ab Apoſtolis acceptam diuus Dionyſius literis conſecrauit, in qua non ille modò, ſed totius orbis Chriſtiani cõſenſus, ſummum Pontificem in ſummo loco, veluti Eccleſiæ principem, atque ſupremum paſtorem collocauit: omitto veteris legis, & Iſraeliticæ Reipublicæ inſtitutum, quæ cùm ſummum Pontificem diuino iudicio fuerit adepta, illum in Eccleſia Chriſtiana futurum adumbrabat: omitto œcumenica Concilia, quæ ſemper Romano Pontifici ſupremam in Eccleſia poteſtatem detulerunt: omitto veteres eccleſias Græcas, Latinas, Africanas, Aſianas, quæ ſemper Romanam eccleſiam, tanquam principem & magiſtram, ſecutæ ſunt: omitto antiquas hiſtorias, veteres annales, & monumenta: ſanctorum Patrum teſtimonia prætermitto: vnica tecum agam ratione, quam hæc nobis infœliciſsima tempora ſuggerunt, & ſubminiſtrant: Qualem tu, Fabrici, Rempublicam illam futuram eſſe arbitraris, in qua rege trucidato, impro-

bissimus quisque ad tyrannidem aspiraret? qualem nauis illius cursum, in qua magna imminente tempestate, sublato gubernatore, ad clauum ineptissimus quisque consideret? qualem exercitum, qui iam cum hoste conflicturus de auferendo duce cogitaret? quales denique oues, quæ facta conspiratione, se pastoris imperio subducerent? nónne futurum erat, vt Respublica concideret? vt nauis fluctibus mergeretur? vt exercitus in manus hostium veniret? vt miseræ oues dispersæ, atq; dissipatæ, incertis cursibus per inuia loca vagantes, in luporum vngues, atque fauces inciderent? quæ si accidere viderem, nónne ex illa radice orta fuisse diceremus? Sed quid exempli gratia loquimur? res ipsa clamat, Fabrici: conuerte oculos in Germaniam vniuersam, Galliam, Poloniam, Vngariam, Boemiam, Angliam: vicinas prouincias, atque regiones animo & cogitatione perlustra: incendia, cædes, strages populi Christiani circumspice: hunc tantum tumultũ, quasi fremitum quẽdam concussi tempestatibus maris ausculta: tot erroribus miserã plebem fluctuantẽ tacitus ipse cõsidera: quòd hæresib. scissa, atq; distra-

distracta sit,tecum expende:circumiacentes prouincias,tot erroribus &tumultibus æstuantes, contemplare: sed quid prouincias dico?vicinas domos intuere:quid domos commemoro? tuum ipsius domicilium, atq; cubiculũ inspice, in quo si duo saltem estis,sicut esse arbitror, (neq; enim credibile est te sine vxore esse) si duo, inquam,estis, dissidere sanè, neque in vnam & eandem religionem consentire & conspirare necesse est: cùm apud vos duo, idẽ per omnia sentientes, hactenus reperti nõ sint: sed quid ego cubiculum tuum dico? tuum illud sacrilegum pectus explora: illud sæpè,tanquàm fretum & Euripum aliquem, diuersis opinionibus æstuasse, neq; perpetuò in eadem sententia permansisse (si verũ fateri velis)reperies: te testem appello,tuum ipsius iudiciũ,testimoniumq́; requiro:dic, an per diem integrum in eodem errore constiteris? fidem hîc adhibebo,qui nulla alia in re tibi credendum putem?Quid hoc est,Fabrici?vnde hæc tanta fluctuatio? vnde tam varius spiritus erroris,atque vertiginis?vnde istæ furię proruperunt, vt Christiani milites nõ modò infinitis hæresibus dissideant, sed mutuis se

iam

iam vulneribus cōficiant, nisi quòd vnius ecclesiæ principis, Rom. inquam, Pontificis signa deseruerunt? vnde illos tot errorum procellis, tempestatibusq́ue iactari animaduertimus, nisi quòd gubernatorem illum diuinum clauo assidere non patiantur? vnde miseras oues errātes per tot præcipitia ferri cernimus, nisi quòd summo pastori baculum à Christo traditum eripere voluerunt? vnde hæ omnes perturbationes, tumultus, hæreses, ꝑfectæ sunt, nisi quòd, quemadmodum Africanus ille pastor & martyr inclytus dixit, sacerdoti Dei non obtemperatur? quid habes, quod hîc opponas? quàm tuam, aliam horum malorum caussam adduces? Leontinus Antiochenus episcopus, auctore Nicephoro, in grauissima illa apud Antiochenos de religionis negotio dissensione, cùm timens seditionem, sententiam suam apertè proferre non auderet, aliquando caput suum, canis florescens, demulcens dixisse fertur, Niuem eam solutam lutum multum consecuturum esse, indicans eo capite sublato, quod sua auctoritate homines in officio cōtinebat, dissidia ciuium in apertam seditionem euasura. Quanta igitur malo-

rum sentina secutura sit, quantæ tenebræ Christianum orbem occupaturæ, si caput istud Ecclesiæ vniuersalis, Romanus, inquam, Pontifex, à sede sua deturbaretur, testatur iam istud fœtidum hæresum cœnum, quo nunc illi miserè volutantur, qui illum non reuerentur. Quæ cùm ita sint, audes tu homo audacissime tot patres & pastores Ecclesiæ reprehendere? eius deformatores, veritatis & religionis hostes appellare, quòd nõ animo euertendi summum pontificatum ad Concilium accesserint? quòd Ecclesiæ membra contra caput (sine quo fides, pax, religio salua esse non possunt) non coniurauerint? iam verò, quòd nullam aliam ob causam tanto apparatu à Romano Pontifice Concilium coactum esse dicis, quàm vt omnia imperio suo subijciat? atque huius rei testem Rempublicam trium fœderum appellas. Si istum Pontificis animum ex eius Reipub. testimonio deprehenderas, cur nõ illud ꝑtulisti? cur tibi, tãquàm Apollini Pythio, credi voluisti? nã illa legatio tota est amoris plena, & desiderij salutis vestræ, pacis, & vnitatis conciliandæ: nullum in ea vestigium huius cupiditatis apparet: quanquàm

Montanus.

quàm illa, quę diximus, apertè declarant, atq; testantur, nullā esse posse pacis spem, nisi omnes Romanū Pontificē, Christi vicarium, & vniuersalis Ecclesiæ pastorem agnoscamus. Nam quòd illum imperandi studio inflammatum hæc moliri criminaris, non tam ille, mihi crede, Fabrici, de summo pontificatu, (quem neque ipsæ inferorum portæ poterunt euertere) quàm de salute vestra solicitus est: non tam dignitatis suæ, quam breui relicturus est, amplitudinem exoptat, quàm interitum vestrum, quem videt esse sempiternum: & ruinas Ecclesiæ, quàm sibi CHRISTVS commisit, lamentatur: & illius vnitatem vestris vnguibus discerpi, atque dilacerari dolet. Tu verò, quòd in tantis calamitatibus afflictæ matris Ecclesiæ, in communi dolore, atque lacrymis, carminibus, Ecclesiæ acerbis, & summo Pontifici contumeliosissimis, luseris, facis tu quidem, vt calonem, vt gnatonem aliquem, & parasitum decebat, qui inter aliorum lacrymas canere & ridere soleat. Neq; verò in tanta, tamq; publica mœstitia totius Christini orbis priuatam tu lætitiam continere potuisti, sed illam

Matt. 16.

versibus indicasti: nõ solùm non cõmoueris ærumnis & lacrymis Ecclesiæ, sed alias acerbiores illi cõminaris, & veluti ex Delphica tripode, Sathanici furoris insania correptus, de futuris illius maioribus miserijs vaticinaris. Quibus ego carminibus nihil aliud respondebo, quàm quòd sperem de diuina misericordia, vt quæ soleat pati spiritum mendacem in ore prophetarum versari, & maledicam illorũ aliquando mentem in melius commutare, hoc infaustum, infœlixq; tuum vaticinium, vtpote ab spiritu veritatis hoste profectum, mendax & falsum esse futurum, summiq; Dei clementia & horum sanctissimorum Patrum industria Ecclesiam, hac misera obsidione liberandam, teque improbissimum vatem victricis Ecclesiæ pedibus cõculcandum, sicut ducem illum Israëlitarum, qui Elisei vaticinio fidem noluit adhibere. Quòd verò formam iuramenti, quod summo Pontifici episcopi præstant, aliquibus respersam mendacijs protulisti, & ea sic illos esse deuinctos affirmas, vt necessariò illius voluntati seruire, & conatibus parêre cogantur: primùm quidem maiorum tuorum vestigia sequeris, quibus

bus corrumpendi, adulterandi, atque deprauandi ſcripta omnia, vnicum & præcipuum ſtudium ſemper fuit: deinde verò nunquam tu, Fabrici, hanc formam tam ineptè protuliſſes, niſi aliorum fidem tua perfidia metireris. Nunquid, obſecro, auctorati milites, ſi quidpiam iniquè & iniuſtè ab illis fieri præcipiat imperator, auctoramenti religione illi parêre coſtringentur? nunquid ciues principi, ſcelus aliquod aggredienti, ob datam fidem & iuſiurandum obtemperabunt? & non potiùs mortem ſuſtinendam arbitrabuntur? Illud mihi reſponde, Fabrici: ſi Imperator, aut princeps ille, quiſquis eſt, cui tu pares, à te peteret, vt Rempublicam proderes, eſſes'ne id facturus, an non? ſi non: quod ergo tu furcifer non faceres, id tot, atque tantos Eccleſiæ paſtores facturos exiſtimabis? ſi ſic: illud iam à te quæro, nunquid iuriſiurandi religione coactus id faceres, aut tua ſponte & improbitate ductus? ſi primum: eris'ne tam ſtupidus, vt vllo iureiurando diuinas leges violare poſſe tibi perſuadeas? ſi ſecundum: tam eris improbus & iniquus de fide aliorum æſtimator, vt non ſatis

esse putes, te sceleratum & proditorem esse, nisi omnes etiam alios tui similes arbitreris? Quid ergo iusiurandum & fides data summo Pontifici ab episcopis potest afferre impedimenti rebus Ecclesię componendis, nisi illi aut tam stulti essent, aut tam improbi, sicut tu, qui sibi iusiurandum obstare crederent, aut assentari potiùs alterius voluntati, quàm Ecclesiæ saluti, & Christi gloriæ seruire statuissent? Quanquàm Pius iiij.Pont.Max.cui ob singularem pietatem hoc nomen inditũ est, incredibili tantorum malorum,quæ in Ecclesiam Christi versantur, dolore commotus, incensus maxima cupiditate sanandi hæc vulnera religionis, magnis sumptibus & laboribus, Concilio coacto declarauit, se in hanc vnam rem mentem habere defixam, studium & cogitationem intentam, vt pax, atque concordia Ecclesiæ, etiam si sit opus, cum suarum rerum dispendio restituatur, tantum abest, vt Concilij patres quidpiam in illius gratiam facere cogantur: cui nihil est gratum, nisi quod ad subueniendum Ecclesię laboranti conducit. Quòd verò summum Pontificem se minimè Concilio subijcere,

re, ſed Concilij Patres ſibi ſubiectos habere, criminaris, & vitio vertis: quid hoc præſidij ad tuam cauſam poteſt afferre? quid ad probandum Concilij Patres non reformandæ, ſed deformandæ Eccleſiæ animo conueniſſe? præſertim cùm inter Pontificem maximum & Concilium nulla hac in re diſsidia, nullæ ſimultates intercedant: ſed ſumma concordia & animorum conſenſione in Eccleſiæ ſalutem ab omnibus incumbatur. Quòd ſi ad refellendas, & refutandas veſtras hæreſes hæc quæſtio aliquid adiumenti, atque præſidij eſſet allatura, in aſſerenda ſuprema Romani pontificis auctoritate omnem nunc meam operam & ſtudium collocaſſem: ſed quoniam tu rem hanc leuiter attigiſti, vtpote qui non grauis & vehementis accuſatoris, ſed leuiſsimi hiſtrionis, & mimi partes ſuſcepiſti, & parum huic argumento, in quo verſamur, ſit accommodata, illam ſilentio ꝑtermittamus, vt ad reliqua tua maledicta, impoſturasq; veniamus. Colligis quamplurima nõ crimina, ſed cõuicia, quę quidẽ nullis adhibitis argumẽtis cõfirmas, quia videlicet, dignus es, cui etiã impudẽter mentiẽti fides adhibeatꝛ: Patres nimirũ *Montani calumnia.*

Concilij se totos ad nutum Romani Pontificis componere: Concilia nihil aliud esse, quàm formulam quandam declarationis pontificiæ voluntatis: hæc & alia portentosa in nostris legi commentis, Concilia prætereà non conuenire, vt dogma aliquod, de quo cum hæreticis est concertatio, definiatur, sed vt qui hæretici sunt, declarentur & condemnentur, idq́ue in actis Conciliorum haberi: eam deinde esse Concilijs nostris consuetudinem, vt ab executione præposterè sumant initium: molestè fers, vos à nostris hæreticos appellari, fortunasq́ue vestras, & vos alienæ crudelitati, ceu prædam, esse subiectos, pendentiq́ue Concilio in Germanos theologos sæuitũ fuisse: & ad hæc omnia probanda, quæ si in nos verè dicerentur, nõ mediocrem inuidiam nostris conciliarent, nulla indicia, nulla signa, nulla adducis argumenta, nullam refers historiam, nullum testem citas: sed homo leuissimus, & mendacissimus, Pythagoricam sibi auctoritatẽ vsurpans, si ipse dixerit, fide sua, rem satis cõfirmatam arbitratur. Quòd si tibi vni respondendũ, aut hominibus doctis, qui in his quæstionibus versati, quæ à te obijciũtur, falsa esse cogno-

cognouerunt, satisfaciendum solùm esset, si te mentitum esse dicerẽ, hoc vno te verbo conuictum, & me officio meo perfunctum optimè fuisse omnes iudicassent: nullis alijs argumẽtis, aut machinis esset opus, sed hoc vnico ariete ingens illa tuorũ mendaciorum & conuiciorum moles corruisset: sed quoniam ijs, atq; alijs id genus fraudibus miseræ plebi imposuistis, quæ apertissima vestra mendacia pro diuinis ducit oraculis: vt illorum errori occurram, breuiter hæc à me refutãda, atq; refellenda sunt. Etenim quòd Patres Concilij se totos ad Romani Pontificis nutum componere criminaris, vellem hîc adesses Fabrici, vt cùm huius sanctissimi senatus maiestatem contemplareris, cùm animaduerteres, quàm liberè rogati sententias Patres loquantur: quàm nihil illi, vt Ecclesiæ vulneribus medeantur, etiam ipsius summi Pont. auctoritatem, quam alioqui reuerentur, atq; suspiciunt, vereantur: quàm se fortiter atq; constanter opponant, si sit opus, & dignitas, atque salus Ecclesiæ postulet: non dubito, quin hæc tam sancta libertas hanc tibi, quã de illorum constantia cõcepisti, sinistram opinionem extorsisset: licet nihil ego ha-

ctenus accidisse viderim, quod ad restaurandam religionem pertineat, in quo Pontifex summus Patribus repugnauerit. Sed, obsecro te, quis vnquàm nostrũ dixit, Cõcilia esse formulam declarationis põtificię voluntatis? apud quẽ hęc aliquando verba legisti? cur non auctorem citasti? cur pateris te toties mendacẽ & impostorẽ appellari? quæ sunt illa Conciliorũ acta, è quib. apertissimè cõstare dicis, Cõcilia solùm cõueni re, vt qui hæretici sunt, declarentur, & non vt dogma aliquod definiatur, quod in cõtrouersia positũ sit? Ego sanè, Fabrici, duo video esse hæresum genera: aut em̃ nouæ sunt, & nũquàm anteà auditæ: aut antiquę, & quæ cùm iã Cõciliorum decretis percussæ, prostratę, atq; sepultę iacuissent, iterum quorundã audacia & improbitate ex ipsis sepulcris extrahunt. In nouis quidẽ hæresi bus extirpandis, illum semper tenuit morẽ Ecclesia, vt coacto Cõcilio, req; priùs diligẽter examinata, atq; discussa, deinde Cõcilij, sentẽtia, & auctoritate definita, decreta demum conficerent, quib. hæreticorum dogmata profligata, & veritas ipsa catholica cõfirmata permaneret. Sic Arrij dogmata à Cõcilio Nicæno, Macedonij à Cõstan-

tinopo-

tinopolitano. Nestorij ab Ephesino, Euthychij à Chalcedonēsi, Donatistarum, manichęorũ, & aliorum hęreticorum monstra extincta fuisse videmus. quod cùm ita sit, nõ intelligo, Fabrici, ex quibus Conciliorum actis collegeris, dogmata à Concilijs nõ definita, sed eos, qui iam erant hæretici, Ecclesię hostes fuisse declatatos: nisi fortasse cùm hæreses oẽs, ex deprauata sanctorũ scripturarũ intelligẽtia, & sinistra illarum interpretatiõe nascantur, & Cõcilia Sp. sancti lumine illustrata illas optimè interpretent: vnde fiat, vt qui iam ipsius scripturæ sacræ testimonio, quasi diuino iudicio, vt hæretici cõuicti & damnati erant, concilij sententia atq; decretis declarari dicant: q̃ si sic accipiat, non video, quo iure à te possit reprehẽdi. At verò damnatis, atq; sepultis hæresibus, cùm rursus excitantur, longè diuersa ratione occurrere Ecclesia consueuit. Neq; enim nouos condit leges, nec cõficit noua decreta: sed ad antiqua cõfugit, renascentes hæreses ad illa exigit: nec denuò illorum auctores damnat, sed Ecclesię iam iudicio dãnatos esse demonstrat: qa indignũ conciliorũ maiestate esse existimat, vt quæ ab illis sanctè, atq; sapiẽter decreta sunt,

ſunt,iterum diſputationi ſubijciantur.Sic Gelaſius Achatium,qui ſe,non coacto Cõcilio,indicta cauſa,damnari clamabat,iure damnatũ oſtendebat,quòd non nouas,ſed dãnatàs iã hæreſes ſequeret̃. Sic Martianus imperator,qui Concilio interfuit Chalcedonenſi,non ſine ſumma iniuria Concilij fieri dicebat,ſi quę ab illo ſemel decreta fuiſſent, iterum in quæſtionem vocarentur. Sic Felix nõ noua decreta,in illos dicit eſſe ſtatuenda, qui veteres errores ſequuntur. Quæ cùm ita ſint,Fabrici,cùm hæreſes omnes,quas è fœtidis ſepulchris peſtis illa Eccleſiæ Chriſtianæ Lutherus extraxit,emerſerint ex veteri hæreticorum ſentina: cùm nulla deinceps à vobis hæreſis inuenta,aut excogitata ſit, quæ non iam multis anteà ſęculis Eccleſiæ ſit iudicio,decretisq́; damnata:cùm non iam in Germania Lutherus, ſed Pelagij,Manichęi,Donati,Neſtorij,Eunomij,Aërij,Simones, Valdenſes, Sabelli, Menandri,Baſilides,Arrij,Vigilantij,Iouiniani,cæteræq́; extinctæ,ſed nunc ab inferis in lucem extractæ furiæ verſentur:quid mirum, ſi qui damnati iam ſunt, Eccleſiæ nunc& religionis hoſtes declarentur.Quę vobis fit iniuria, ſi quæ decreta & ſtatuta

iam

iam ſunt,non iterum definiantur?Cur vobiſcum iniuſtè,atq; crudeliter agi clamabitis,ſi eos,quorum magiſtros iuſtiſsimo affectos ſupplicio legimus, diſcipulos & ſectatores eodem etiam plecti debere iudicemus? Sed ô ſummam veſtrorũ animorum peruerſitatem, ô incredibilẽ Eccleſiæ Chriſti clementiam,quæ licet per vos ſuos veteres hoſtes excitatos & armatos contra ſe videat, & antiqua illa obducta iam & obligata vulnera ſumma veſtra crudelitate,& maximo ſuo dolore à vobis refricari ſentiat: in tanta tamen acerbitate animi,ſummam retinens clementiam, non vult vobiſcum agere ſeuerè,non ijs legibus vti,quę iuſtiſſimam in vos animaduerſionẽ decernunt: ſed ſuarum iniuriarum oblita,veſtri interitus dolore cõmota, vos, quorum ſalutem dies,noctesq́; ſuſpirat, ad ſe inaudita nunc vocat clementia &manſuetudine:cupit ijs de rebus vobiſcum agere, atq; conferre,& in illam antiquam arenam maiorum veſtrorum ſanguine tinctam iterum deſcendere,vt vobis ſatisfaciat & gratificetur.Itaque vos,tanquàm pijſsima mater,vt ad Cõcilium veniatis, obſecrat & hortatur: vos verò,veluti aſpides ſurdæ, ijs clementiſsi-

mis eius vocibus aures obturatis. Cauete, ne qui mansuetissimæ nunc sponsæ miseri cordiam contemnitis, sponsi posteà, iustissimi iudicis, seueritatem experiamini. Iam verò nõ video, cur molestè ferre debeatis, vos à nostris hæreticos appellari: nã illud mihi Fabrici, obsecro, respõdeas, qui nam erunt hæretici, si vos Catholici? quinã Antichristi, si vos Christiani? qui Ecclesiæ hostes, si vos filij? ipsam verbi vim & notationẽ cõsidera, mores veterum hæreticorum contẽplare, fontes ipsos, vnde vos errores hausistis, intuere: cõfer antiquorum tẽporum seditiones, tumultus, cædes, strages in Ecclesia editas ab hæreticis cũ ijs, quæ nũc in Christiana rep. culpa vestra versantur: & reperies, antiquas hęreses, vmbras quidem fuisse quarum nunc viuas, & expressas imagines videamus. Quod cùm ita sit, tu hanc tam iustam, tam debitam hæreticorum cõpellationem, iniuriam interpretaberis? tu illos præstereà, qui vos omni supplicio dignos esse censent, crudeles appellabis, tu illorum æquissimam sententiam, tanquàm iniustã, & iniquam, reprehẽdes, qui putant hæreticos vita, bonisq; priuandos? Nam si, quẽadmodum ille dixit, triplici de causa

iustis-

iustissimè homines occiduntur, ne nobis superstites sint contumeliosi, vt alij etiam suppliciorũ metu deterreant, tum verò qa illis mori multò est melius, qui viuentes nec à Socrate, Pythagora & musis ipsis corrigi potuissent: cũ hæretici nõ modò cõtumelias, sed cædes: nò solùm corporum, sed animorũ interitum miserabilẽ intulerũt: cùm tã cæca ptinacia, & insano furore ferãtur, & in peius semper proficiant, errãtes, & quamplurimos alios, vt dixit Paulus in errorem pertrahentes: cùm experimento cõstiterit, aliquorũ supplicio multorũ audaciam & improbitatem cõpressam fuisse, nõ erit ęquũ in huiusmodi homines animaduerti? Si prophetam, qui populum à vero Dei cultu, somnijs quibusdam, atq; præstigijs ad colẽdum gẽtium deos traducebat, interfici: si non obtẽperantem summo sacerdoti, de medio tolli: si blasphemũ eductum extra castra lapidib. obrui Deus quõdã iure optimo p̃cipiebat: si pecunię pub. falsarij omnium sententia iustè trucidanť: Si violatores iustitiæ, iure etiam occidunť: cur nõ pseudoeuangelicos, & pseudoprophetas, qui tot idola, quot hæreses fabricarunt, in Deum & in sanctos contumeliosi

2.Tim.2. Deut.13. Deut.17. Leuit.24.

qui

qui summum Pontificem Romanū Christi vicarium, non modò non reuerentur, sed improbissimis maledictis insectantur: qui diuinas scripturas corruperunt: qui religionem turpiter defœdarunt, non sine crudelitatis nota interfici posse dicemus? Quòd si hoc supplicij genus, quo nunc vtitur Ecclesia, tibi crudele esse videtur, damna simul hoc crimine crudelitatis sanctissimos illos Patres, qui Ecclesiæ saluti hæreticorum internecione consulendum esse duxerunt: damna acerrimum illum Ecclesiæ propugnatoré, hæreticorum fulmen, Hieronymum, qui putridas carnes cēsuit esse resecandas: neq; aliunde tantum illud incendium Arrij téporibus excitatum in ecclesia fuisse dicit, quàm quòd parua illa scintilla priùs, quàm illas flammas, quæ totum posteà orbem populatæ sunt, excitasset, opportunè compressa, & extincta non fuerit: damna illud Ecclesiæ clarissimum lumen, Augustinum, qui cùm primò ab illorum extremo supplicio abstinendum iudicasset, deinde cùm apertissima commoda eorum nece in Ecclesiam redundare cō-spiceret, Nullus, inquit, nostrûm vult hæreticum perire, sed aliter non meruit domus

Dauid pacē, nisi extincto Absalon: Sic Ecclesia, si aliquorū perditione cæteros colligit, dolorem materni sanat cordis, tantorum liberatione populorū: damna Gregorium illum Magnum, qui impiū quendam Magum à Romanis combustum fuisse, tanquàm optimè factum, commendauit: damna etiam Dioscori illam Alexandrini gloriosam vocem, in Concilio editam Chalcedonēsi, omnium iudicio commendatam, qua hæreticos, non pœna modò aliqua, sed flammis dignos esse clamauit. Scio Christum Opt. Max. huiusmodi violatores euangelicæ puritatis, istos pacis perturbatores in numero publicanorum & gentilium habendos esse dixisse. Scio Paulum post primam & secundam admonitionem hæreticum declinandū: & etiam Elymā Magum, qui Sergium Paulum proconsulem auocabat à fide Christi, cæcitate ab Apostolo fuisse percussum. Scio Ioannem Apostolum, ne vel salutem hæretico diceremus, præcepisse: idq; facto confirmasse, cùm ne Cherintum hæreticum conuenerit, è balneis recessisse, memoriæ proditum sit, dicentem se extimescere, ne balneæ ipsæ, in quibus Cherintus lauaretur,

2. Reg. 19
Matth. 18
Tit. 3.
Act. 13.

corruerent, & ingressos opprimerent. Cest fuit vir sanctissimus, hęretici illius sceleratissimi impurissimam pręsentiam, qua bal neæ inficiebantur, quam vindex scelerum ira Dei perpetuò comitabatur, ab illis esse declinandam, atque fugiendam, ne fortè eadem cum illo ruina inuoluerentur. Scio Polycarpum beatissimum illum & constantissimum martyrem, Ioannis Euangelistæ discipulum, obuiam aliquando factũ Marcioni, cùm ab eo rogaretur, vt agnosceret dogmata Marcionistarum, dixisse, Agnosco ego Satanæ primogenitum. Tanta enim tunc, vt inquit Eusebius, Apostoli, eorumque discipuli in religione tuenda vtebantur cautela, vt ne verbi quidem cõmunionem cum aliquo eorum, qui à veritate declinauerant, Catholicos habere paterentur. Scio in ipsis incunabulis nascentis Ecclesiæ, hoc primùm in hæreticos decretum fuisse supplicium, idque tunc grauissimũ fuisse iudicatum, & meritò. Quod enim poterat tũc esse acerbius, quàm quo tempore tanto animorum ardore, tanta caritate, tãto studio, ad infantem Ecclesiam, vndique populus confluebat, quo tempore, tanto cũ gaudio in Ecclesiæ sinu Chri-

stia-

ſtiani homines quieſcebant, tanto cum do lore euellebantur, aliquem ſic excludi ab illo dulciſsimo conſortio, vt ab amicis, à parentibus, à fratribus indignus congreſſu, confabulatione & conſuetudine iudicaretur? ſed quia nondum hæreticorum inſania eò proruperat, vt contra matrem Eccleſiam gladios eriperet, & principum arma concitaret: quia nondum etiam gladij Imperatorum ſeruiebant euangelio, vt dixit Auguſtinus, Eccleſia, illa ſolùm animaduerſione vtebatur: at verò, cùm ſe hæreſis erexit, potentium hominum animos ſibi conciliare, Eccleſiæque pacẽ & tranquillitatem turbare cœpit, Chriſtiani principes in eam ſeueriùs animaduertendum eſſe iudicarunt, quòd alia via pax conſtare non poſſet. Hinc Conſtantinus Arrianos, Innocentius primus Cataphrygas, Gelaſius & Anaſtaſius Manichæos exilio damnarũt: hinc Richaredus, Hiſpanorũ rex, eoſdẽ etiã Arrianos honore militari, & omni in republica munere liberi hoĩs ſpoliauit: hinc Theodoſius & Marcianus imperatores varia ſuppliciorũ genera aduerſus hæreticos decreuerũt: & tandẽ totius iã Chriſtiani orbis cõſenſu & ſancta

consuetudine iustissimo plectuntur mortis supplicio. Quod enim mortis genus in tot vestris sceleribus vindicandis, tam acerbum excogitari potest, quod meritò crudele possit appellari? neque enim Ecclesia pia mater, sed crudelis nouerca dici posset, si has pestes viuere, & inter filiorum latera cum tanto illorum periculo versari pateretur. Sed vos Epicureorum more, qui eá, quam vehementer reformidabant, diuinam prouidentiam, nullam esse dicebant, vt liberiùs ipsi illo turpissimo voluptatum cœno volutarentur, istud hæreticorum extremum supplicium, quod tantoperè exhorrescitis, in sacris literis minimè reperiri clamatis: illosque crudeles ducitis, qui vos tam seuera animaduersione castigandos arbitrantur. Sed Ecclesia sancta sponsi dulcissimi Christi vestigia secuta, qui eos, qui in Spiritum Sanctum & apertam veritatem erant contumeliosi, in hoc sæculo à Romanis opprimendos, & in futuro etiam æternis pœnis afficiendos esse prædixit, hæreticos præsentibus nunc, & deinde sempiternis flammis dignos iudicauit. Iam verò quòd Concilia præposterè ab executione initium sumpsisse, & quòd pen-

Montanus.

pendente Concilio in theologos Germanos sæuitum esse criminaris: nónne oportuit, Fabrici, quando illud factum fuerit, ostendere? &, quínam illi essent theologi, in quos sit animaduersum, à quibus, quo loco, & quo tempore, & quam ob causam id factum esset, indicare? cur tã apertè mentiris? nisi tu fortasse illos intelligis, qui fidem datam Carolo V. Imperatori Maximo seruare noluerunt, in quos vtinam ille, vt illorũ exigebat perfidia, seueriùs animaduertisset. sed clementissimus imperator maluit misericors, quàm nimiùm seuerus videri: & in summa illa potentia & iusta indignatione summam bonitatem suam & mansuetudinem conseruauit, arbitratus eos, vt par erat clementia potiùs, quàm seueritate faciliùs flecti, & ad Ecclesiã adduci posse. Sed venio iam ad illam tuam atrocissimam querimoniam, quam à maioribus vestris ad vos hæreditario iure dicis promanasse. Quòd cùm Ecclesia Romana doctrina, morumq́ue vitijs turpiter deformata sit: nunquàm tamen vlla reformationis species à nostris impetrari potuit: sed eos, qui rogationem hanc ad patres deferre ausi sunt, indignissimè acceptos & con- *Montanus.*

tumeliosè repulsos multis constare documentis affirmas: quæ tamen cùm non proferas, neque probes, eodem, quo hactenus, mendacij crimine arguaris, necesse est. Neque est quod mireris, aut molestè feras, si hoc eodem à nobis telo sæpius vulnereris, qui vix vnam, aut alteram lineam sine apertissimo mendacio percurras. Sed ne hanc vnam rem, in qua vos omnem spem victoriæ collocastis, & quam nunc vnam vestris erroribus, veluti clypeum, obtenditis, silentio prȩterire videar: ostendam, Fabrici, nullo vos argumēto oppugnari vehementiùs, quàm eo, quod firmissimum causȩ vestræ propugnaculū existimatis: vt in quo potissimùm nostros sceleris argui, & insimulari creditis, in eo præcipuè summam vestram improbitatem deprehendi, atque conuinci videatis. Significas enim, quòd multi vestrarum partium apertissimè confiteantur, vos eam maximè ob causam, ab Ecclesia Rom. desciuisse, quòd ea turpissimis abusibus corrupta, atq; deprauata sit. Principio quidem non nouum, neq; inauditum, neque istorum solùmmodò temporum crimen est, Fabrici, abusus, improbos mores, & corrumpendæ optimæ disciplinæ

Causam reddit Mōtanus, quare hæretici ab Ecclesia discesserint.

plinæ studium, in Ecclesia Christi versari, quemadmodū nouū non est, hæreses etiā in ea reperiri: infantē adhuc Ecclesiam, & in ipsis cunis vagientem, vt probè nosti, Simones, Nicolai, Cherinti, & Ebiones, Hymenęi, & Phileti iugulare conabātur: nondum ab ore Apostolorum illa Christianæ philosophiæ puritas & sinceritas exciderat, cùm nō deerant Ananiæ, Sapphiræ, Galatæ, Corinthi, Ephesi, & alij innumerabiles, qui eam cupiditate, atque auaritia abusibus, & prauis artibus corrūperent, & contaminarent. Nunquam defuerūt in Ecclesia scelerati & improbi homines, qui diuina & humana iura violarent: nūquam defuerunt sacrilegi, qui rebus sacris ad turpē quæstum abuterentur: nunquam defuerūt violatores diuinarum legum, sacrorū profanatores, incorruptæ, castæque illius disciplinæ nefarij corruptores. Testantur id Pauli epistolæ, & Apostolorum Canones, antiquissimorum Conciliorum decreta, vetustissimorum Patrum acerbæ reprehensiones, quibus & vitia acriter increpabant, & abusibus obuiam ire conabātur. Ea etenim est naturæ nostrę imbecillitas, & cæcitas humanæ mentis, quæ facilè & ruat

præceps in vitia, & in errores prolabatur. Neq; enim euãgelicis præceptis, neque ecclesiastica disciplina, neque magisterio Spiritus sancti indigeremus, si neque abuti cælesti doctrina, neque vllo nos scelere commaculare possemus. Quòd si scandala, quæ
Matt. 18 sunt maxima animorũ vulnera, Christus, vitæ magister, in Ecclesia sua necessariò futura esse prædixit: si hæresim, qua nullum est crimen detestabilius, veluti quandam
1. Cor. 11. fatalem pestem, Paulus Apost. futuram prædicauit, quæ Ecclesiam infestaret, quę cuiusq; fidem, & constantiam tentaret & experiretur: quid mirum si alia scelera & abusus exoriantur? patitur hæc bonitas diuina, vt ignoscendo, suam nobis clemẽtiam summam, & misericordiam ostendat. Sed dices nullo vnquam tempore tot, atque tanti abusus: nunquàm deprauata sic vetus disciplina, nunquàm sic omnes Ecclesiæ ordines corrupti & dehonestati fuerunt. Nolo tecum hac de re pugnare, Fabrici, nolo præterita tempora cum nostris conferre, nolo nunc recensere veteres Ecclesiæ plagas, nolo sæcula illa commemorare, in quibus vix vllus reperiebatur angulus totius Christiani orbis, in quo non modò
mo-

morum integritas, ſed neque doctrinæ puritas conſpiceretur. Lateant hæc antiqua vulnera, iam longo temporis obducta decurſu, quæ ſine Eccleſiæ acerbiſsimo dolore refricari non poſſunt: quamuis ea, quæ nunc à vobis illata ſunt, longè ſint acerbiora: ſed ſolùm vt intelligamus, quantum ſit veſtrũ ſcelus, donemus hoc tibi, Fabrici, nunquam ſic fuerint corrupti mores, nunquam tot abuſus: nunquam ſic fuerint auaritia, ſacrilegia, rapinæq; dominatæ: nunquam ſic dehoneſtata, deformataq; Reſp. Chriſtiana: quid ergo? Eccleſiam deſerendam & affligendam putabitis, quòd in ea homines improbi & ſcelerati reperiantur? fidem, religionem, Chriſtum denique ipſum dãnabitis, quòd eius ſanctiſsimis præceptis perditi quidam homines abutãtur? quòd eius cœleſtem doctrinã, quemadmodum dicebat Theodorus quidã Athenienſis, à ſe manu dextra mortalibus traditam ipſi accipiant ſiniſtra? Cuius, obſecro, tam inauditæ improbitatis eſt, hoc vno nomine eccleſiam deſeruiſſe, fidem prodidiſſe, nouis hæreſum monſtris pacẽ & tranquillitatem eius turbaſſe, omnia erroribus infeciſſe, crudelitate, cædibus, incendijs omnia

funestasse: quòd effrenata quorundam hominum cupiditate, aliqui sint abusus in Christi Ecclesiã inuecti? cuius tam furiosæ demētiæ pessundare Ecclesiam penitus voluisse, quòd quidã leges diuinas in priuatos vsus, quæstumq; conuerterint? nunquid optimè Ecclesiæ saluti consultũ fore putastis, si vos illi acerbiora vulnera infligeretis? nunquid abusus hæresibus, tanquã medicaminibus, sanari posse existimatis? nũquid morbis, interitu mederi voluistis? quid mali meruit ipsa religio Christiana, quod in vos scelus admisit Ecclesia, vt ꝓpter quorundam hominũ peccata tot à vobis illatas calamitates, & acerbissimas plagas, veluti alicuius magni flagitij rea, tanquàm supplicia quædã, sustinere cogatur? Hæc omnia vos scelera admisistis, qui propter quosdam abusus Ecclesiæ ab illa defecisse confitemini. Inferre igitur huius rei mentionem nulla ratione, Fabrici, debuisses, ne maiora vestra vulnera detegeres: etenim quo nos telo grauissimè vulnerari putabas, eo tuæ causæ lethalem & mortiferã plagam intulisti. antiquas hæreses excitastis, nouas quasdam estis cōmenti, pacē Ecclesiæ turbastis: populos, atq; ꝓuincias ab Eccle-

Ecclesiæ cõplexibus abduxistis: inauditæ crudelitatis exẽpla in nostros edidistis: ea admisistis scelera, quæ neq; cogitatiõe cõprehendi, neq; cuiusquam oratione explicari possunt: sed nullum maius excogitari potest, nullũ fingi impudentius, quã quòd hoc argumento vestra scelera tucamini, & hac ratiõe iustum bellum Ecclesiæ vos indicere & inferre posse arbitremini. Vtinã eam de vobis spem Ecclesia concipere posset, Fabrici, vt quemadmodũ propter quasdam eius maculas illam vos deseruisse causamini, ita nũc illis expurgatis ad eius gremium rediretis, cùm & Pius iiij. Pontifex max. tanto studio istud reformationis negotium fuerit aggressus: cùm lustrata Romana curia, quæ Christianorum animos poterant offendere, remouerit: & cùm hoc etiam sacrum Concilium in eam vnam curam & cogitationem incumbat: fieri fortasse potuisset, vt vos sanos & Ecclesiæ restitutos videremus. sed eò iam progressi estis, vt etiam si nihil esset in Ecclesia corruptũ, nihil deprauatum: de reditu tamen vestro non esset sperandum: illud est enim hæresis ingenium, quæ natura insolens, atque superba est, vt faciliùs flammas & cru-

& crucem sustineat, quàm vt ab errore suo diuelli patiatur. vincere cupit: comburi po test, conuinci nō potest: pertinacia obstat, se victam agnoscere erubescit. Itaq; quos arrogātia abstraxit ab Ecclesia, quò minùs ad eā reuertamini, vel vnicus hic nefarius iam pudor prohibebit. Illius etenim magi stri vestigia sequimini, qui cùm se apertissimè conuictū videret, ne à suo veteri instituto depelli turpiter videretur, maluit superbus & pertinax à Deo & hominibus Ecclesiæ hostis iudicari, quàm ab hæresibus modestè discedere: sed tamē vi ipsa veritatis coactus, cùm à magnis & excellēti ingenio viris oppressus teneretur, latentem animi morbum tandem indicauit, & in illam vocem, indicem incredibilis pertinaciæ, superbiæq; ꝓrupit: Res hęc nec propter Deū cœpta, nec ꝓpter Deū finienda est. Vereor sanè, ne ista potiùs hæreditaria pertinacia, quàm abusus Ecclesię redeundi vobis aditū intercludat. Sed quid illud ad causam, Fabrici, pertinebat, quòd vitam clericorū, tot dicis vitijs esse contaminatam, vt honestè nominari non possint? vetus est ista querela, & non istorum solummodo temporum: quod quidem antiquorum Patrū aduer-

Montanus.

aduersus corruptos sacerdotũ mores scripta testantur. Queritur Augustinus, eos ab antiqua vitę puritate, & propriarum rerum abdicatiõe degenerasse: dolent alij Patres innumerabiles, quos recensere esset operis infiniti, sacerdotum ordinem coruptelarum illecebris deprauatum esse. Itaque horum libri & acerbæ reprehẽsiones, quibus eos in officio continere conabantur, declarant, non defuisse vnquam in eorum vita, quod meritò posit reprehendi. & eò acerbiùs sancti illi Patres eorum improbos mores accusabant, quòd in populi summã peccandi licentiam redundārent: qui cùm curiosis oculis sacerdotum vitã obseruet, quod illos facere videt, sibi licere arbitratur. Etenim illorum vitia maximè conspicua, & perniciosa sunt, quorũ vita, tanquã virtutis exemplum, cęteris est ad imitandũ exposita. sæpe nanq; quòd in alijs leue videtur, in sacerdotibus scelus inexpiabile iudicatur. Hinc effectum est, vt qui eorum mali sint, improbissimi, & cæteris nequiores habeantur, & vt antiqui illi patres tam acriter in eos inueherentur. Neque desunt nunc Fabrici, apud nos, qui doleant dissolutiorem esse vitam clericorum, qui reprehen-

hendant, qui hæc lugeant, qui corrigi & emendari cupiant, qui medelam ſtudeant adhibere:neq; mediocris cura ab hoc ſacro Concilio corrigẽdis ſacerdotum moribus impenditur.Sed non oportuit te tam ſtultũ eſse,qui exiſtimares, illos homines eſse deſijſse, qui clerici effecti ſunt,ita vt nulla prorſus in re peccare poſsint: nunquid eos cum ſacerdotio omnem naturæ imbecillitatem exuiſse putas?Sed intelligo quid velis:cælibatũ ferre non potes.ſed nihil mirum, qui hanc ab illo hauſeris ſentẽtiam, qui ſe non magis à libidine, quàm à cæteris naturæ excremẽtis cohibere poſse profiteretur.Sed ſint hæc in veſtris ſordibus. Omitto reliquas cõtumelias,quæ in ſacerdotum ordinem, & eccleſiam Romanam improbiſsimè conieciſti: cur in Concilij promulgatione cõtinuationis & non integræ actionis meñtionẽ factam eſſe dixiſti? *Montanus.* lõgè tu quidem aliud ſentires, ſi cùm, quã primùm Tridentum ventum fuit,quorundam patrum iuſtam indignationẽ vidiſſes: qui cùm grauiter & iniquo animo ferrẽt, non apertè continuationis factam fuiſſe mentionem,obnixè poſtulabant & inſtabant,vt eius fieret aperta commemoratio prius,

priùs, quàm reliqua, quæ erant pertractanda, aggrederentur: vt quemadmodũ re futura erat, sic etiam verbis continuatio exprimeretur. Qua ergo ratione illi tam molestè tulissent, continuationis factam mentionem nõ esse, si vera sunt, quæ à te nobis obijciuntur? tu verò vel eo solùm nomine cõtinuationis verbum reprehendis, quòd eo significetur, ea, quæ iam definita sunt, pro ratis iudicatis, atque conclusis habenda sic esse, vt de integro in quęstionem vocari neq; possint, neq; debeant. Atqui pleraq; eorum eius generis esse dicis, quibus Christiana fides è fundamentis euertatur. Primò quidem ijs verbis, Fabrici, prodis singularem tuam arrogantiã & impudentiam, qui ea, quæ à sanctissimo tot Patrum Concilio, post longam & exactam disputationem, ad Ecclesiæ salutem & incolumitatem decreta sunt & statuta, ea tu solus ad conuellendam & labefactandam Ecclesiam & excogitata, & apposita fuisse, audeas dicere. Atque vt illud, quod iam à me paulò antè dictum est, omittam, non posse videlicet, quæ semel sunt iudicio synodi decreta, sine illius grauissima iniuria in quæstionem iterum

Montanus.

iterum vocari: quis tandem, obſecro, Fabrici, futurus finis eſſet controuerſię, ſi hic aditus veſtris calumnijs pateret? quid eſſet firmum in Eccleſia, ſi quæ ſunt à ſanctis Concilijs definita, nouis quotidie diſputationibus ſubijciantur? Quæ ſunt illa concilij Tridētini decreta, quibus Chriſtiana fides è fundamentis euertitur? cur non illa nobis indicaſti? cur non vnum, aut alterum protuliſti? in re tam graui, tibi de tanto Concilio, tam ſceleratum, tam arrogans & impudens iudicium ferenti, nulla adducta ratione credendum eſſe putabas? Sed fruere nunc hac improbiſsima licentia, Fabrici, debacchare in hoc ſacrum Concilium: eius ſtatuta ſanctiſsima irride, ſubſanna, exagita, vt lubet: ſpero equidem futurum, idque mihi de diuina miſericordia polliceor, vt ijs decretis, quæ à vobis nunc irridentur, hæreſim veſtram iugulatam & extinctam, vos victos atq; proſtratos, Eccleſiam ſaluam & incolumem ſimus conſpecturi. Quòd ſi hæc tempora miſerrima & turbulentiſsima hāc nobis voluptatem abſtulerint, poſteris non auferent: differri hæc ſpes poteſt, auferri non poteſt, nunq̄ ſuis ꝓmiſsis, neq; Eccleſiæ precibus deerit clemen-

clementia summi Dei: eundemq; exitum hoc Concilium, quem Nicænum, habiturum existimo: magna tūc contentione ab hæreticis res agebatur: nullum nō illi lapidem mouebant: principes, sicuti nunc vos facitis, solicitabant: episcopos Catholicos acerrimè insectabantur: summa solicitudine curabant, vt in exilium mitterentur: Regum & Imperatorum gratiam in primis sibi cōciliabant: bella acerbissima Ecclesiæ, illorum armis, atq; potentia adiuti, inferebant: nihil magis efficere studebant, quàm vt si fieri posset, decreta Nicæni Concilij delerent: & ad id efficiendum conciliabula ab illis Ephesi, Arimini, Mediolani coge bantur: sed cùm illa essent oracula Spiritus diuini, qui non patitur suas leges vlla improbitate conuelli, tanta vis illorum fuit, vt ipsa omni patrocinio destituta omnium fermè Regum præsidio armatam hæresim superauerint & euerterint. Vides nunc in Ecclesia, Fabrici, hos tumultus à vobis excitatos: vides multorum principum potentiam, contra Ecclesiam furore vestro concitatam: vides eorum gladios Catholicorum sanguine stillantes: vides huius sacri Concilij decreta à vestris ministris conuel

li, despici,& irrideri, non dubites quin il-
lis & vestrarum hæresum pernicies, & Ec-
clesiæ salus, & Christi gloria contineatur.
Iam verò vbi in sanctissimum Pōtificem,
in sacrum Concilium virus illud conuicio
rum euomuisti, ad reprehendendam for-
mam illam, qua se Patres vsuros pollicen-
tur in dijudicandis,definiendisq; contro-
uersijs, gradum facis. Quod vt intelliga-
mus,quo iure,aut,vt rectiùs dicam,qua po
tiùs iniuria facias, libuit eā subijcere, quæ
« sic habet: Causæ controuersæ secundum
« sacram scripturam,& Apostolorū traditio-
« nes,probata Concilia,&Catholicę ecclesię
« consensum,& sanctorum Patrum auctori-
« tates,in prædicto Cōcilio Tridentino tra-
« ctentur.Quinq; igitur iudices honorarios
componendis controuersijs hoc sacrum
Conciliū præesse decernit: primo loco scri
pturam supremum iudicē statuit:apostoli-
cas deinde traditiones:tertio probata Con
cilia;quarto Ecclesiæ cōsensum: postremo
verò Patrum non dissentientes sententias:
quis istorum iudicū à te meritò repudiari
potest? quis eorū est suspectus? quis corru-
ptus? nā cùm multa sint, vt statim ostendę
mus, Ecclesiæ administrationi necessaria,
quæ

quæ diuinis literis non sunt apertè cōprehensa nónne erit opus ad aliquem ex quatuor reliquis iudicib. cōfugere? Sed quoniam tu, Fabrici, multa hîc inuoluis, quæ cū falsa sint, & ineptissima, & à nostris iā profligata: quæ tu nūc veluti oracula quædam etiam si nudè dicerent firma satis esse credi disti: quæ si ego explicare nūc, & refellere voluissem, præter institutū agerē, & nullū esset hic liber finē habiturus, præsertim cū illa sic iā fuerint nostrorū libris conuicta, atq; refutata, vt vel ipsi vestrarū partiū duces, & antesignani herbā (vt aiunt) nostris porrigere, & vinctas manus prębere coacti sunt: nō est, quòd ego nūc tecū in hoc puluere desudē ampliùs, in quo tuos duces victos, & sub iugū iam missos fuisse conspiciam: illa tātùm ego breuiter cōplectar, quæ ad te ex hoc iam stadio depellendum pertinere videbunt. Principio quereris, vos ab scripturis ad traditiones, à certo videlicet ad incertum traduci: non video, qua id frōte dicere sis ausus, cùm scripturam à sacro Concilio in primo loco, tanquàm supremum iudicem, videas esse collocatam, vt significaret, illa omnia, quę in diuinis literis apertè continent, quæ nullas calūnias, nul- Montanus.

lam hæreticorum tergiuersationem patiantur, summa vt par est, veneratione esse complectenda: ita vt scriptura sacra sententiam ferente, indicendum esset reliquis iudicibus silẽtium, quòd si tu omnia, quę in quæstionem venire possunt, oraculis diuinis expressa fuisse probasses: si ostendisses omnibus rebus, saluti necessarijs, aperta in sacris literis testimonia reperiri, quæ trahi in varios sensus, atq; detorqueri non possent, quod à vobis pasśim fieri videmus: si monstrasses, nos, auctoritate diuini verbi neglecta, ad solas traditiones cõfugere: meritò vos à certo ad id, quod non ita certum est, reijci diceretis: nunc verò cùm sacrum Concilium scripturam in primo loco posuerit: nónne illam in primis censuit consulendam? quòd si eius rei, de qua quæreretur, aut nullam, aut subobscuram illam mẽtionem inferret, quatuor reliquos iudices, tanquàm illius, & diuinæ voluntatis interpretes, consultisśimè adhibendos esse putauit. Quis ergo hoc sanctisśimum Concilium iure potest reprehendere, nisi qui tam cæcus & impudens fuerit, vt cerdonis potiùs, lanij, sutoris, cetarij, & aliorũ id genus hominum priuato sensui, quàm omni

um Conciliorũ,& Ecclesiæ iudicio, quàm vetustissimorum patrum sanctissimo choro credendum arbitretur?atqui,inquis,scripturam sacram, ipsissimum videlicet Dei verbum, literis comprehensum, perfectè, abundeq; in se continere salutis capita vniuersa: ideoq; certam & vnicam illam,infallibilemq; examinandorum dogmatum regulam esse. Hoc ecclesia negat, Fabrici, tu asseris. cur tibi potiùs, quàm Ecclesiæ fidē adhibendam existimas?cur tuam,quàm Ecclesiæ auctoritatem maiorem esse vis? Pythagoræ discipuli vnius hominis auctoritatem omnibus philosophorum rationibus & argumentis anteponebant? Cicero Platonis vnius auctoritate,nulla adiecta ratione,frangebatur,& illi potiùs,quàm omnibus scholis, gymnasijsq; philosophorũ credendum putabat:& tu sanctissimæ & sapientissimæ matris Ecclesiæ maiestate nō commoueberis?tu illi dicenti multa fuisse à Christo & eius Apostolis tradita,quæ nō sunt euāgelicis literis cōmissa,non credes? miror te,Fabrici,cùm hęc diceres,quid hîc obijci tibi posset,nō cogitasse. Nam vt interim Patrũ innumera testimonia prætermittam,cum quibus te hac in parte apertis- Montanus.

ſimè pugnare conuinceremvt illud etiam omittã, quòd ſi omnia ſalutis capita diuinis eſſent literis cõprehẽſa, nõ ampliùs magiſterio Sp. ſanᶜti, quẽ Chriſtus Eccleſię doctorẽ ꝑmiſit, indigeremus: quid, obſecro Fabrici, magis eſt ſaluti neceſſariũ, immò ꝙ eſt aliud noſtræ religiõis & ſalutis caput & fundamentũ, quàm credere hæc euãgelia, hanc ſacram ſcripturã, eſſe diuinũ illud Chriſti verbum, quod ab illius ore ſanctiſſimo proceſsit? quis hoc docuit homines Chriſtianos? nunquid ipſa ſola ſcriptura diuina? minimè. quid ergo? ſi nunc Anabaptiſta quiſpiam tecũ in arenam deſcenderet, (niſi tu etiã ex illorũ es grege, qui ſibi potiùs, quàm ſcripturæ ſacræ credendum arbitrantur) ſi ille, inquam, à te poſtularet, quis tibi perſuaſerit, vt Matthęi, Marci, Lucæ, atque Ioannis euangelio fidem potiùs adhiberes, quã Thomæ, Philippi, Matthię, Bartholomæi, quid eſſes dicturus aliud, quàm te ſic ab ipſis exordijs naſcẽtis Eccleſiæ ab Apoſtolis traditum accepiſſe? quo alio argumẽto Patres cõcilij Nicęni ad aſſerendũ illud verbum ὁμόσιον, quod in ſacris literis minimè reperiri Arriani clamabãt, vſi ſunt? quo itẽ alio Conciliũ illud magnũ Chalcedonen-

donense, ad probandas duas in Christo vo lūtates, vbi apertum scripturæ testimoniū non suppetebat? Quid, si peteret, cur fidē illis tribus symbolis Apostolico, Nicæno, & Athanasij adhiberes? ex quo Dei expresso verbo, descensum Christi ad inferos, duas in Christo naturas in vnica diuina persona copulatas, sacræ triadis vnitatem deprehēderes? vnde perpetuā Mariæ Dei matris virginitatem, vnde verbum illud ὁμοούσιον, vnde baptizatos ab hæreticis non esse iterum baptizandos? quid si instaret & vrgeret, vt illi expressum Dei verbum proferres, quo baptismum infantibus necessarium & salutarem esse probares? quid ageres? quò te verteres? nō dubito, quin cum Luthero & Philippo Melanchthone ad arcem traditionū cōfugeres, nisi malles cum Bucero scripturam miserè vexare, atq; torquere, aut cum Caluino nescio quas nugas, & meras imposturas meditari. Quòd si vobis, cùm apertum Dei verbum non potestis reperire, integrum est, aliqua scripturæ testimonia, quę in multiplices sensus flecti possunt, adhibita aliqua interpretatione, vestræ causę accommodare, & illud Dei verbum expressū dicere: cur id antiqs patrib. cur ecclesię,

 cur

cur id œcumenicis Concilijs licere nõ vul tis? nihil est enim, quod Ecclesia sancta docuerit saluti necessarium, quod non ex aliquo fonte sanctarũ scripturarum diduxerit; sed maluit, cùm id obscurum delitescebat in scriptura, ad apertissimas Apostolorum & antiquas Ecclesiæ traditiones confugere, quàm ad ea testimonia, quæ hæreticorũ versutia cauillari, & in alios sensus torquere potuisset. Itaq; nos, Fabrici, diuinam scripturam non vocamus in iudiciũ, neq; illi traditionẽ, tãquàm aduersarium, quemadmodũ ipse criminaris, obijcimus, quæ cum scriptura de auctoritate contendat. Nos quidem sanctam scripturam, qua diuina sapientia, qua lumen clarissimum tenebris nostris, qua spes omnes Christianorũ, qua prauis affectibus antidotus, qua diuina voluntas & nostra salus continetur, amplectimur, suspicim', veneramur: scholam Spiritus sancti, vitę magistram, fontẽ nostrę fęlicitatis agnoscimus: sed illud credimus & confitemur, diuinum illud verbum, quod est ipsa æterna sapientia, quod ex ore Christi, q est splẽdor patris, pcessit, à quo voluit Deus spẽ omnẽ pẽdêre mortalẽ, ꝙ ĩ corda potiùs nostra, ꝗ lapideas tabu

las

las voluit incîdi, non omne fuisse, iis monumentis scripturarum, quas nunc habemus, comprehensum. Credimus Apostolis, Euãgelistis, Ecclesiæ antiquis Patribus Græcis, atque Latinis id asserentibus. Credimus Christum Dei filium nihil scripsisse, sed & viua voce & exemplo innocentissimæ vitæ, diuinæ sapientiæ arcana & benè viuendi formã mortalibus tradidisse. Credimus eius legatis, quos in vniuersum orbẽ misit, sicut ille missus erat à patre: quos audiendos: quibus eam, quam sibi fidem adhibendã esse dixit: qui multa nobis, quę scripta nõ sunt, quasi per manus posterorum tradiderunt: à quib. leges, coacto Cõcilio, latas, ad conciliandam pacem, quę legi, quàm euangelio, cõsentaneę potiùs videbantur: sacramentorum formas immutatas: diaconos, quorũ nulla fuisset à Christo facta commemoratio, institutos fuisse videmus, eamque auctoritatem Ecclesiæ suæ sanctæ Christum reliquisse. Credimus Ioanni discipulo carissimo Christo dicenti, multa Christum docuisse, quæ cõsignata literis non fuerunt, sed tradita viuæ vocis oraculo. Credimus Paulo Apostolo, qui verbum istud diuinum, non literis so-

lùm, sed traditionibus definiuit: Dicimus illud verbum, quod nobis diuini scriptores literis expressum tradiderunt, multis in locis arduum esse, atque difficile, abditos plerunq; in eo sensus & recōditos delitescere: ad quos aditus omnibus patere non posit. Dicimus tantam fuisse illius verbi nō scripti, sed in mentibus Apostolorum à magistro impressi, vim & auctoritatē, vt verbum illud literis comprehensum, ad illud, tanquam ad Lydium lapidem, exigeretur: quod nobis princeps Apostolorum Petrus declarauit, qui, quemadmodū memoriæ proditum est, Marci euāgelium, ad illud verbum, quod audierat à Christo, & animo suo altè infixum retinebat, exegerit. Dicimus Ecclesiam sanctā diu sine scripto vixisse, & floruisse, & in dignoscendis scripturis, morem illum & cōsuetudinem Apostolorum fuisse secutam: vt quemadmodum Apostoli in examinandis scriptis eorum, qui Christi doctrinam literis consecrabant, vtebantur illo verbo non scripto, sic ipsa apostolicas traditiones adibat, & cōsulebat, atq; illis iudicibus vera euangelia ab spurijs & nothis separabat. Hanc rationem secutus Serapion, si Eusebio creditur,

ditur, euangeliũ illud, quod diui Petri nomine circumferebatur, reiecit, quòd non esset apostolicis traditionibus consentaneũ. Dicimus tanto habitas in pretio fuisse traditiones, vt Irenęus sine scripturis Ecclesiam consistere, sine traditionibus verò non posse iudicauerit: & Syluanus episcopus, vt refert Theodoretus, cùm Constantium tyrannum ad fidei sanioris defectionem hortantem, sibi mortem etiam minitantem audiret, Potestatẽ quidem habes, inquit, nos puniendi: nos autem Patrum statuta, non ideo destruemus. Quibus verbis indicauit, quanti faceret traditiones, quarum conseruandarum gratia, vel mortem diceret esse contemnendam. Longum esset commemorare, quæ ab Epiphanio, Basilio, Dionysio, Ignatio, Polycarpo, Clemẽte Alexandrino, & cæteris Ecclesiæ sanctę luminibus in hanc santentiã de traditionibus dicta sunt: quæ si animaduertisses, nõ esses in eas tã impudenter debacchatus. Cociliũ etiam Ephes. cõtra Nestoriũ coactum, quia corruperant ac deprauarant scripturas hæretici, ad traditiões, tanq̃ ad integros & incorruptos iudices, cõfugisse, & reliqua magna & antiqua Cõcilia hũc mo-

morem ſemper tenuiſſe legimus. Neq; verò ſolùm Catholici ijs armis aduerſus Eccleſiæ hoſtes pugnabãt: ſed hæretici etiam ipſi ſuos errores, illis potiſsimùm tuebantur. Teſtes ſunt Euſebius Nicomedienſis, Artemon, Baſilides, Carpocrates, Marcion, Valentinus, qui hæreſes ſuas, quas vel aliquo ſanctarum ſcripturarum prætextu, ſicuti vos nunc facitis, cõfirmare potuiſſent, ſolis eas traditionibus aſſerere conabãtur, ſe ita ab ipſis Apoſtolorũ diſcipulis accepiſſe dicebant, quòd illud vnicum, & firmiſsimum Eccleſiæ fundamentum eſſe arbitrarentur. O nefaria hæreticorum calliditas, atque verſutia: illi ſcripturæ teſtimonijs deſtituti, traditionum ſe prȩſidio tuebantur: vos verò apertiſsimis Apoſtolorũ traditionibus, doctorum antiquorum auctoritate, communi Eccleſiæ cõſenſu, omnium iam præteritorum ſæculorum iudicio damnati, nos ad vnicum ſcripturæ tribunal veteratoriè prouocatis: omnia externa adiumenta illius interpretationi neceſſaria remouetis: proprium cuiuſq; ſenſum, & mediocrem tantummodò diligentiam cum pio, & ſincero animo cõiunctam adhibendam eſſe dicitis: & eam, quam ve-

ſtris

ſtris turpiſsimis erroribus, vel repugnantem, atq; reluctãtem ſeruire cogitis, quam ream facitis, iudicem nunc vnicum controuerſiarum eſſe vultis. Illam facilẽ, apertam, expeditam, omnibus etiam rudibus & agreſtib. hominibus, patêre dicitis: nos verò, Fabrici, nouimus & cõfitemur illam multis in locis arduam, atq; difficillimam eſſe: idque nobis ipſorum ſanctorum Apoſtolorum teſtimonia: immenſi labores Patrum doctiſsimorum in eius interpretatione collocati: rerum ipſarum cęleſtium, atque diuinarum, de quibus diſſerit, magnitudo: abditiſsima myſteria, quæ in ea deliteſcunt: ſtylus ipſe, character, & forma dicendi, & quod eſt apertiùs, argumẽtum, id quidẽ veterum hæreticorum, & veſtra nunc potiſsimùm in eius interpretatione diſsidia teſtãtur. Scimus Chriſtum id apertiſsimè ſignificaſſe, q̧ Prophetas in Eccleſia interpretes diuinorum oraculorũ reliquerit. Nouimus ſcripturam, non ſemper ſui interpretem eſſe: quod ipſi contenditis, cùm ſæpè incidant loci, qui primo aſpectu ſecum pugnare, & ſe inuicem iugulare videantur. Scimus priuatum cuiuſque ſpiritum quamlibet innocẽtia & caritate mu-

nitum,

nitum, veræ illius intelligentiæ assequendæ satis non esse, cùm multos ex antiquis doctoribus, cùm Originē, Tertullianū, Cyprianū, Irenæum & alios quamplurimos à recta illius interpretatiōe aliquibus in locis deflexisse conspiciamus. Scimus Apollinares, Sabellios, Nouatianos, Manichæos suas hæreses scripturæ testimonijs probare fuisse conatos: quod vtique nunquàm accidisset, si ea sic esset aperta, vt nulla legentibus dubitandi ratio suboriri posset. Nec vllum aliud inter Catholicos & hæreticos erat discrimen, quàm quòd illi sincerè, ij verò perperàm & sinistrè scripturas diuinas interpretarentur. Proferebant, inquit Vincentius Lyrinensis, Apostoli diuinæ legis exempla, proferebant & hæretici: proferebant Apostoli psalmorum auctoritates, proferebant & illi: proferebant Apostoli sentētias Prophetarum, & illi nihilominus proferebant: sed cùm ea, quæ similiter protulerant, interpretari nō similiter cœpissent, tunc simplices à subdolis, tunc infucati à fucatis, tunc recti à peruersis, tunc postremò veri Apostoli à falsis Apostolis decernebant. Nouimus Arrianos, qui, teste Basilio, scripturā apertissimā esse dicebāt

& De-

& Demeritas, qui hanc etiã hæresim à Sadducæis hauserãt, Ecclesiæ iam iudicio, auctore Epiphanio, fuisse cõdemnatos. Experimur perniciosissimam, & turbulentissimã hæresim esse existimare, aditũ cuiuis patere ad intelligentiam sanctarũ scripturarum: cuius causa tot pugnas & seditiões exortas, & illum vertiginis spiritũ, Germaniam & reliquas prouincias iactasse videamus, cùm aliter Zuingliani, Lutherani, Anabaptistæ, Sacramentarij, Adamitæ, & cætera hominum portenta, vnum atque eundem scripturæ locum dilacerent, torqueant, & corrumpant potiùs, quàm interpretentur. Quid hoc est, Fabrici? in omnibus vestris prouincijs, in omnibus oppidis, in singulis domibus, inter vestra latera contentiones acerrimæ de legitimo sensu scripturarum versantur. Vides pugnantes Lutheranos cum Sacramentarijs, vtrosque cum Anabaptistis, & Adamitis, & dicere audes, illas esse apertissimas? pugnabat etiam aliquando de vno, aut altero scripturæ testimonio Hieronymus cum Augustino: & tu id apertum esse dices, in cuius interpretatione non modò hæreticorum, qui vim inferre literis diuinis con-

consueuerunt, sed sanctißimorum hominum, qui sincerè lucem euangelicę veritatis inuestigabant, tanta fuerit digladiatio? Nos verò credimus Ecclesiã Catholicam, columnam esse, & firmamentum veritatis, à cuius latere Christus nunquàm discedat: cuius comes indiuiduus: cuius doctor, atque magister sit Spiritus sanctus: cuius lumen diuinum in sacris potißimùm Concilijs eluceat: cuius præsentiâ cohonestantur, patrocinio fouentur, luce veritatis illustrantur: vt neque hactenus errauerint, neque errare poßint, neque, vt tu mentiris, se mutuis decretis, velut illatis vulneribus, confecerint. quæ quia nõ profers, neque ego in illis refellendis elaborabo: satis est dicere, te fuisse mentitum, vt pari, qua obiecta sunt, facilitate refellantur. Credimus ergo, Fabrici, Cõcilia sacrosancta incorruptos esse iudices veritatis: veros, atq; legitimos diuinarum scripturarum interpretes: nuntios diuinę voluntatis, quę Dei nobis mentem aperiant: quæ obscurioribus scripturæ locis lumen inferant: quę exortas in Ecclesia tempestates componant: quibus qui non obtẽperant, meritò Christi & Ecclesiæ hostes iudicantur. Tu verò

omnia

omnia diuinis literis cōprehensa solo Dei verbo ecclesiam colligi, atq; discerni: Concilia nō modò errare posse, sed iam sæpiùs turpiter errasse: summos Pontifices nihil hactenus boni fecisse arguis, & nihil boni deinceps facere posse improbissimè vaticinaris: antiquos Patres ad solam nos scripturam relegare mentiris. & hæc quidem omnia, quæ grauissima sunt, quę difficillima, quæ contumeliosa, cùm nullis alijs argumētis, quàm tua vnius, calonis scilicet, auctoritate confirmes: quod aliud responsum, quàm illud Aemilij Scauri sperare poteris, nunquid tibi potiùs, quàm Ecclesiæ catholicæ credendum putas? Sed cùm te ex illo iam loco depulsum esse videres, & intelligeres apertè non de scripturę sacrę auctoritate, quam omnes summam esse confitemur, sed de illius legitima interpretatione controuersiam esse, vt in hanc arenam nobiscum descendas, æquos tibi dari iudices postulas: te facilè ostensurum polliceris, vos multò sinceriùs scripturam interpretari, antiquasq́; interpretandi leges fuisse secutos. Qui sunt, obsecro, ij æqui iudices, Fabrici, quos tibi dari postulas, quorum arbitrio lites & simultates diri-

mantur? scriptura trahitur in varios sensus, Concilia à vobis irridentur, traditiones subsannãtur: Patrum interpretationes traducuntur, & illorũ auctoritas contemnitur: qui ergo reliqui iam iudices reperiri possunt, quorum arbitrio causa committatur? Si locus aliquis scripturæ sit excutiendus, & post inspectos ipsos Græcos & Hebræos fontes, post discussam singulorũ verborum energiã, post inducta alia eiusdem scripturæ sacræ testimonia, quæ aliquid adiumenti illius interpretationi possent afferre, post collata exemplaria, post diligentem inuestigationem veræ, atque germanæ interpretationis, adhuc quisque suam sententiam, vt sæpè videmus contigisse, pertinaciter & mordicus tueat̃: quo iudice res componetur? quo arbitro pars altera conuincetur? Nónne vides Fabrici, nullum futurum esse finem controuesiæ illis iudicib. reiectis, quos sacrũ Concilium sanctissimè excogitauit, & tu iniustissimè reprehendis? Qui em̃ alij iudices incorruptiores, sapiẽtiores, grauiores excogitari possunt, ijs, quos Conciliũ constituit? quòd si illi tibi nõ placebant, cur eos, quos tibi optabas exhiberi, nõ nominasti? nosse vehe-

vehementer cuperem, Montane, cui sis addictus hæresi, in cuius tot magistrorũ verba iuraueris: nisi tu fortasse (quæ est vestra audacia, atque licentia) non contentus erroribus ab alijs inuentis nouum aliquod monstrum aluisti, nouam aliquam sectam commentus es. Neque enim se iam quispiam vestrûm ministri nomine dignum arbitratur, nisi ipse etiam noui aliquid attulerit, quo & ipse celebris habeat, & nouum iugum miseris Germanis imponat, & afflictæ Ecclesię Christianæ nouum etiã vulnus infligat. O improbissima licentia, Deo inuisa, hominibus perniciosa, & religioni exitialis. Meritò Tertullianus pręter pictoriam & poëticam tertiam dixit hæreticam iam licentiam commemorari posse. Sed illud, inquam, nosse cuperem, nunquid esses Anabaptista, Adamita, aut Sacramentarius, aut qua ex schola prodieris earum, quas vix iã possumus numerare? quãquàm, quantũ ego coniectura assequi possum, ex illo transfugarum asylo Geneua, ex equo illo Troiano, vnde tot Ecclesiæ hostes ꝓdierunt, ꝓcessisti. meo etenim iudicio Caluinista es: cuius magnoperè mihi studiosus videaris: qui omnia, quæ in hanc

sceleratam orationem contulisti, ex illius institutione fueris mutuatus. Si quispiam igit Lutheranus de præsentia Christi in sacrosancto Eucharistiæ sacramento, si Anabaptista de infantum baptismo tecum decertaret, si scripturę sanctæ à te apertum testimoniũ exigeret, quo baptismus infantibus necessarius ꝓbaretur, cùm tu illud, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu
Matt.28. sancto, nõ potest introire in regnum Dei,
Mar.61. protulisses, ille contrà illud opposuisset, Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filij & Spiritus sancti, & illud etiam, Qui crediderit & baptizatus fuerit: quid ageres? quã interpretationem adhiberes, qua illum repugnantem, reluctantemque conuinceres? qua ratione nudis illum scripturę verbis redargueres? qui nullum alium iudicem, quàm expressum Dei verbũ esse patiaris? quid diceres, cùm hîc te tuo gladio iugulatum videres? quid futurum erat, Fabrici, nisi vt cùm neque tu illum, neque ille te in suam posset sententiam pertrahere, longa concertatione defatigati, ira deinde incẽsi, mutuis demùm affecti contumelijs discederetis? Quòd si tota nobis colluctatio de scripturæ interpreta-

pretatione futura est, vt tu aliquando vel inuitus, victus tamẽ ipsa veritate fateri coactus es: quis sanctior illius interpres, & huius cõtrouersię iudex esse poterit, quàm illa iam inde à principio nascentis religiõis ad hæc vsq; nostra tempora, Ecclesiæ catholicæ constans & perpetua consensio, quam nulla potuit hæreticorũ versutia & calliditas, sicut ipsam scripturã corrumpere, aut deprauare? Quis æquior iudex apostolica traditiõe, apostolicis scriptis, & veterum scriptorũ monumentis consignata? quam ecclesia Christi, tanquam certissimã regulam, agnouit, illæsam atq; inuiolatam conseruauit, & tanquam optimum intelligendis scripturis interpretem adhibuit? quis iudex incorruptior testimonijs sanctorum, & antiquorũ Patrum Græcorum & Latinorum, qui partim vicini temporibus Apostolorum, sinceram illam, atq; puram euangelicæ legis intelligentiã ex illorum purissimis fontibus hauserũt: partim summa vitæ innocentia, fide, sanctitate & pietate exornati, omnibus naturę & literarum ornamẽtis instructi, splendore diuini spiritus illustrati, iugi & magno labore totas suas ætates in studio sanctarũ literarum

contriuerũt, & in intimos illius sensus penetrarũt: qui cùm sint ab odio & ira & humanis affectibus remotissimi, & suis nunc in libris nobis apertissimè loquantur, integrè, & incorruptè iudicabũt? quis deniq; incorruptior, q̃s oculatior? Quis sanctior, aut sapientior iudex excogitari potest, aut vnquàm fuit ab Ecclesia catholica difficillimis, periculosissimisq́; suis temporibus adhibitus, quàm Conciliũ œcumenicum, quod vel tuus etiam ipse Caluinus optimum scripturæ interpretẽ agnoscit, & illa quatuor prima se dicit cum magno Gregorio supplicem venerari? Hos igitur iudices cùm tu reijcis Montane, & alios tibi dari postulas, q̃ nulli sunt, nec esse possunt: quid aliud indicas, quàm te iam istam palæstram, ꝓprio iudicio damnatum, extimescere, atque detrectare, quam te optare paulò antè simulabas? Quid enim potest esse dementius, quàm iudices poscere, & nullos ꝓbare? Quis te tantus oppresit stupor, vt has insidias à nobis detectũ iri non putares, & huiusmodi præstigijs & imposturis crederes te posse Germanis imponere, & curiosis nostrorum oculis puluerem offundere, ne perditam iam vestrã & cau-

sam

ſam & mentē intueantur, qui hæc temerè & ineptiſsimè iā effutiatis, ne nihil dixiſſe, ne ipſo ſilentio victi videamini? Sed quoniam intelligebas maximam ſemper fuiſſe Conciliorū vim ad hæreſes ꝓfligandas, & hoc, quod Tridenti ſæpè iam coactū, & veſtris inſidijs intermiſſum, magnis tandem laboribus, maxima totius orbis Chriſtiani cōſenſione conflatū eſt, extremum veſtræ miſerrimę cauſæ vulnus futurū ꝑtimeſcis, neruos oēs orationis ad illud euertendum cōtuliſti: cuius vt auctoritatē infringeres, nullis argumētis, nullis rationibus, ſed improbiſsimis contumelijs vſus es, ne ab illo calonis munere, quod initio tibi impoſuiſti, diſcederes. Conciliū nō modò errare poſſe, ſed ſępiùs erraſſe, eiuſq; venerabile nomen in Satanæ ſynagogā cadere poſſe, idque ſatis & calonis auctoritate, & maledicto probatum eſſe arbitraris. Exemplum ex euangelio Ioannis, quaſi telum aliquod arripuiſti, (nam ſæpè ſcripturam ſacram furori veſtro, & maledicētiæ ſeruire cogitis) quod quidem antea Caluinus vſurpauerat, ſed tu illud ab eius manib. arreptū, adhibita impudēti paraphraſi, in ſacrū iſtud Conciliū cōtorſiſti, vt oſtēderes, *Montani calumnia.*

te illo, licet cæteris sis rebus inferior, maledicendi tamē studio, audacia, & improbitate esse longè superiorem. quē quidem ego locum impudentissimum libenter silentio prætermittam: quia non modò facilè patior, sed nobis puto gloriosum, nos à vobis hoc genere oratiōis superari, præsertim cùm hæc vestra maledicta, quæ sunt indices apertissimi vestræ improbitatis, & testes mentium sceleratarum, hominibus sanæ mētis, apertè loquantur & testificentur vitam vestrā impuram, atq; doctrinam nō posse à tam impudenti & illoto sermone dissidêre, vt nemo iam sit tam cęcus, aut tam stupidus, qui non videat, ijs hominibus credendum non esse, quos sic exagitat insania, sic furor agit trāsuersos, vt nunquàm sani, neque sobrij loqui videantur: in quorum libris nulla prorsus euangelicæ modestiæ species appareat. Itaque quod cæteri iniquo animo ferre solent, cùm Ecclesiam Romanam, cùm sacrosancta Concilia tot onerata cōtumelijs ab ijs hominibus intuenť: ego nō ęgrè sustineam, tum ꝙ præstet iniuriā pati, quàm inferre, cùm illū habeamus mansuetissimū præceptorē, qui iniurias acerbissimas incredibili patientia

per-

pertulit,& discipulos suos tunc beatos dixit esse futuros, cùm maledictis afficerentur: tum etiam quòd in ijs magnum nobis ad euertendas vestras hæreses præsidium intelligam esse collocatũ. Futurum enim spero, vt cùm Lutherum in primis, cuius pectus furiæ omnes videntur occupauisse: cùm reliquos etiam auctores,qui, illius vestigijs inhærentes, furorem etiam imitantur, posteri perlegerint: cùm vniuersa eorum scripta conuicijs respersa sic esse viderint,vt in illis nõ vllum pudoris, aut Christianæ modestiæ vestigium, sed veteris comœdiæ licẽtia conspiciatur:ex quibus insanam illorum mentem deprehendent: cùm altera ex parte,mansuetudinem illam & bonitatem Christi Iesu in mentem reuocauerint,se ijs hominibus credere, & Christianos simul esse non posse iudicabunt: cùm humilitatem Christi cum istorum superbia,cùm illius mansuetudinẽ cum istorum furore,modestiam cum effrenata licẽtia, bonitatem summam cum summa improbitate contulerint, non hos quidem Christianos,sed Antichristos:non Christi discipulos, sed hostes censebunt: non ijs magistris se tradent instituendos & exco- Matth.5.

 lendos,

lendos,quos viderint tot animi morbis laborare: nisi quispiam fuerit tam insanus, qui medicis phrenesi laborantibus æternam suam felicitatem iudicet esse credendam. Sis ergo per me, Mōtane, furiosus: sis impudens, maledicus & conuiciator: nostram causam agis,& tuam prodis: nolo tecum iniurijs decertare, ne eiusdem criminis reus esse videar. Sed venio iam ad extremam orationis tuæ partem, in qua, nobis (vt tibi videtur) profligatis, ad ea præscribenda,quæ ad res vestras optimè cōponendas, & moderandas spectant, te accingis: qua in re singularem stultitiam, sicuti hactenus impudentiam, prodidisti. Sed mirū est, quàm subita metamorphosi ex calone censor euaseris: & qui anteà calonis te partes acturum esse fueras pollicitus, nunc grauissimam Catonis personam velis sustinere. Amplissimis verbis & grauibus sententijs orationem exornas: humana, atq; diuina iura tibi cōmissa esse gloriaris, illorūq; rationē tibi esse reddendam: sed subitò qui illam veterem personam obliuisci non potest, qui hanc naturâ, & ingenio tuo reclamante sustineas, deposita censoria grauitate, illico ad scurrilē & calonicam maledicē-

Montanus.

tiam

tiam reuerteris. Nam cùm quibusdam obie ctionibus respondere decreuisses, quarum prima est illorum ministrorum, qui tibi dicere potuissent, cur non Tridentum petimus, vt religionis causam cũ patribus conferamus: & in cõmune pertractemus? quid enim gloriosius? quid fructuosius hac profectione, ex qua pax & concordia sperari posset? huic tam iustæ & tam sanctæ expostulationi nihil aliud respõdes, quã te neq; posse, neq; velle id facere: quia Concilij auctoritas à Romano Pont. Christi & Ecclesiæ eius iurato hoste dependeat. O impudẽtiam hominis inauditam, tu illum, quem Christus Ecclesiæ suæ sanctæ supremũ voluit esse pastorẽ, quẽ Concilia omnia, iam inde ab illo primo Nicæno, quem antiqui Patres, quẽ sedes oẽs patriarcharum & episcoporum, toto Christiano orbe diffusæ, summum Christi vicarium agnouêre, & debita sunt veneratione ꝓsecutæ: à quo semper, tanquàm à capite in membra, incorrupta semper, sincera & integra fides in reliquum Ecclesiæ corpus ꝓmanauit: cui oẽs Ecclesiæ ordines, cui oẽs Christiani, principes, tetrarchæ, imperatores, tanquã supremo Ecclesiæ principi, Christi vices gerẽti,

collum,

collum, fascesq; submiserunt: tu, inquam, omnium, quos terra sustinet, sceleratissime, Christi iuratum hostẽ appellabis? Sed quid ego tibi homini infelicissimo & miserrimo indignor, cuius potiùs misereri, cuius sortem lamẽtari debuissem? Omitto reliquas contumelias, quas in hoc sacrosanctum Concilium coniecisti, quod te fastidire, negligere, & tanquàm cœtum malignantium fugere, declinare, auersarique impudentissimè iactas: accedo ad præclaram illam repetitionem tuam, ex omnibus confartam & consarcinatam argumentis, quibus vos ab hoc Concilio non prohiberi modò, sed arceri causaris. Continuationis clausula, veluti obiecto vallo, vos ab eo excludi criminaris, cùm ostensum iam sit Pontificem max. ab illo verbo abstinuisse: & summam esse improbitatem, velle ea, quæ sanctissimè à sacro Concilio decreta sunt, in disputationem iterum, quæstionemq; vocare. Sed cur legatos & theologos Germanorum Principum ægrè intercessione Caroli V. potentissimi imperatoris, in Concilium admissos, à disputatione tamen exclusos esse mentiris? cùm potiùs [illegible]nta illa Imperatoris potentia, & instaurandæ

Montanus.

randæ religionis tam ardens studium, vix potuerit à vobis obtinere, vt pauci quidā & illi muti theologi Tridentum mitterentur: à quibus posteà Concilij Patres, cùm eos sæpè amicè, atq; beneuolè ad disputationem, & reddēdam suæ doctrinæ rationem prouocassent, nullam vocem extorquere potuerunt. Testis est Brentius, qui Tridētum ingressus, amicissimè exceptus, rogatus etiam sæpissimè, vt suam mentem Patribus explicaret, vt sententiam diceret, in disputationis arenam per multos menses prouocatus, ex loquacissimo tamē versus in Harpocratem, suæ causæ Pythagorico silentio consulendum putauit. Siluit quousq; accepit, Mauritium cum exercitu numeroso Oenipontum venisse: & quo tempore Concilij Patres, illius aduētu perturbati, nulla iam alia de re, quàm de fuga cogitabant, prodit veluti ex aliquo gurgustio acerrimus ille causæ vestræ propugnator: & tum demū se audiri postulauit, cùm audiri non potuit. O præclarum ministrū & defensorem, à quo vestra causa non nisi maximo tumultu & Cōcilij fuga, vocem, & illam nihil iam profuturam, expressit. Neq; verò tunc eo consilio petebat dari sibi lo-

bi locum dicendi, vt violatę à se & dißipatę religionis rationem redderet: sed vt interim Patres ab hostibus intercepti furentibus Mauritij gladijs obijcerentur. At verò leges à Concilio prescriptas, & decretos iudices vobis obstare dicis: quia nihil certi esse poterit vnica certitudinis regula sublata. Quę ista est aut cęcitas, aut impudentia potiùs, vt cùm videas, scripturam diuinam, vt sæpe iam diximus, sacro Concilio, tanquàm supremum iudicem, in primo & principe loco fuisse collocatam, dicere audeas, certitudinis regulam è medio fuisse sublatam? sed patres nimirum Concilij, quos tibi hostes fingis, vehementer extimescis: quos asseris in perniciem vestram dissertis verbis cõiurasse: qui vbi, re discussa, atq; definita, acta semel Concilij in codicillos retulerint, vos ter maximos hęreticos esse clamabunt, & omni suppliciorum genere dignos censebunt, tum pauor, met', trepidatio & illa flamma, qua Ioan. Hus & Hieron. Pragensis exarsit, ante tuos oculos obuersatur. Istos planè terrores, Montane, non tibi quidem Patres Cõcilij, quorum vota & studia caritatẽ potiùs & pacẽ, quàm odium & crudelitatem spirant, qui

Montanus.

non

non perniciem vobis aut optant, aut moliuntur, sed vestræ salutis amore, atq; desiderio flagrantes, vos viuere potiùs, & ad Ecclesiam redire, quàm non modò mortem, sed nec vllum quidē discrimē subire cupiunt, qui saluti vestræ ita publica fide cōsuluerunt, vt etiam si in hoc iudicio conuinceremini, liberi possetis in patriam commeare, sed tua conscientia saucia, atq; vulnerata coniecit: & tamen, cùm eo sis animo tam trepido, tā meticuloso, qui ipsam etiam securitatem, veluti suspectam, reformidet, audes homo leuissimè sanctissimū illud & robustissimū martyrū nomē toties vsurpare & in ore habere, quos hąc in parte imitari te impudenter iactes? audes dicere te illorum sequi vestigia, qui causas suas apud iniquos iudices egerunt illi quidem, sed nunquam detulerunt, & te martyrem, sanctissimum verò Concilium tyrannum appellare? audes tu hostis Ecclesiæ causam tuam cum Pauli Apostoli, Athanasij, Cyrilli, Nazianzeni, qui acerrimi hæreticorum hostes & religionis assertores extiterunt, improbissimè cōferre? Maximus Hierosolymitanus antistes ab Antiochena synodo abstinuit: Athanasius à Tyria fugiendum,

dum, & ad Seleucianam minimè venien-
dum duxit: quia nec auctoritate Romani
Pont. coactæ, & ad euertenda sacrosancta
decreta Concilij Nicæni erant conflatæ:
quas non synodos, sed Satanę comitia me-
ritò iudicarunt. Sed quę ista tua est impu-
dentia, vt audeas dicere te illorum exem-
plo hæreticorum conuenticula (sic enim
appellas Concilia sacrosancta) hęreticus
ipse declinare? quando illi, obsecro, œcu-
menicum Concilium ducentorum quin-
quaginta episcoporum frequentia, summi
Pontificis auctoritate coactum, Imperato
ris, Regũ propè omnium, principum Chri
stianorum, & Rerump. legatis exornatum,
hęreticum, sicuti tu nunc facis, appellarũt,
& ab illo abstinendum iudicauerunt? cur
hãc iniuriã sanctissimis illis patrib. intuli
sti? cur cum tanta illorũ contumelia quęris
tuę causę præsidia? nõ satis est, eos omni ho
nore, veneratione & patrocinio spoliasse,
nisi hæreticos etiam feceris, & illorum glo
riosum & immortale nomẽ, qui extra om-
nem inuidię aleam positi, sempiterna feli-
citate fruuntur, grauissimo hęresis vulne-
re cruentasses? non satis est Ecclesiam, Cõ-
cilia, Romanos Pontifices, prępsentia & prę
teri-

terita ſecula veſtrę maledicentię patuiſſe, niſi in cœlũ ipſum,& in ciues illos glorioſos cæleſtis Hieruſalem ſitis contumelioſi? Iam verò vel eo ſolùm nomine vobis in Concilium veniendum non eſſe contendis, quòd ius conuocandi ſynodos ad Pontifices neq; diuino, neq; humano iure pertineat. Illud abs te in primis quæro, Fabrici, cùm duæ ſint Reip. partes, quibus illa regitur & conſeruatur, iuſtitia, atq; religio, iuſtitiæq́; miniſtri principes ſint, religionis antiſtites: ſi cogendi, atque celebrandi eos conuentus, qui ad iuſtitiam optimè adminiſtrandam pertinent, facultas penes principes eſt, idq́; ipſa dictat ratio, atq; natura: cur ius conuocandi ſynodos, quæ religionis cauſa coguntur, ad Põtifices non pertinebit? cur iſtud ius Imperatoribus defertis? cur munera Chriſtianæ reip. perturbatis? Supremus Eccleſię paſtor, & religionis Chriſtianę, primus & ſummus antiſtes, Pontifex Romanus eſt: Concilia vnicum ſemper remedium extirpandarum hæreſum, & inſtaurandæ religionis fuerũt: quis ergo eſt tam ſtupidus, qui non intelligat Concilij conuocationẽ, quod eſt vnicum religionis perfugium, & anchora ſacra ad

Montanus.

illum potissimùm pertinere, cui tuendę & conseruãdæ religionis cura commissa sit? Cōcilium Nicænum primùm sanctissimũ & antiquissimum hanc suis decretis aucto ritatem Rom. Pōt. deferebat, & tu auferes? testis est Athan. epist. ad Fœlicem Papam, & Galla Theodosij Augusti mater scribens filio, qui memoriæ prodiderunt Concilium Nicænũ decreuisse, sine Rom. Pont. neq; cogi debere, neq; celebrari synodũ, eiusq; legatos principem in ea locum obtinere. Testes sunt Osius, Vincētius, & Victor, qui illi Concilio nomine Syluestri Pōt. Rom. præfuerunt, & primi illius decretis subscripserunt. testis est Marcellus & Damasus: testes etiam sunt Valētinianus & Marcianus augusti, qui à Leone Pont. Rom. vt Concilium cogeret, missis legatis, & precibus adhibitis impetrarunt. Cùm ergo ij maximi Imperatores hoc à summo Pontifice postulauerint, quòd ad eum hoc ius cogendi Cō ciliũ pertinere arbitrarētur: cur tu hanc facultatem, quam à se relegarunt clarissimi & religiosissimi principes, & Romano Pō tif. sua sponte detulerunt, per vim ab illo auferes, & eis repugnantibus etiam, atq; reluctantibus tribues? Antiquis illis temporibus

ribus in maximis hæreticorum insidijs, quibus Christiani homines premebantur, quod secunda Ephesina synodus declarauit, cùm Ecclesiæ antistites sine præsidio Imperatorũ, vt religioni subuenirẽt, tutò conuenire non possent, Põtifices Maximi, vt securitati & libertati patrum consulerẽt, indictioni concilij imperatoris nomen & auctoritatem addiderunt: vt cùm imperatoris potentia septum, atq; munitum Cõcilium Ecclesiæ hostes animaduerterẽt, sibi ab aperta vi, atq; violentia temperarent: vt hac ratione illorum, quos neq; religio, neque pudor poterat cohibere, improbos conatus, imperatorum auctoritas, armaq́; reprimerent. Hinc vester error, qui scripta omnia deprauatis, & in vestrã causam per fas, aut nefas detorquere soletis, promanauit: quanquàm nõ hunc ego errorem, sed improbitatem interpretor: neq; estis tam cæci, qui hæc non videatis: sed, vt principibus assentemini, quorum patrocinio magnoperè indigetis, hęc & alia ijs similia excogitatis. Illud prætereà magno vobis impedimento esse dicis, quò minus hoc iter veniendi ad Conciliũ ingrediamini: quòd videlicet pſentia vestra principes Christia- Montanus.

nos,qui etiam ad Concilium euocantur,& venire recusant,iniuria afficeretis,& Pōtifi cem Romanum,quantum in vobis est,cō- tra illos armaretis: reliquos verò Christia- nos, qui sibi ab hoc congressu graues ob causas temperarunt,præiudicio vestro lon gè iniquissimo grauaretis: vobis præterea infensos, & pontifici magis inuisos redde retis:idq; exemplo principum Germano- rum confirmas, qui in conuentu Neobur- gensi,putida pontificis postulata,satis ani- mosè repulerunt, mirari se dicentes,quæ il lius esset impudentia, qui illis quoq; præ- scribere non verecūdaretur, à quibus pro- culcatæ religionis accusaretur ipse.reliqua maledicta prætermitto,quę ab illo conuē- tu in summum Pontificem iactata refers: quæ quidem ego à te conficta, & illi falsò tributa esse arbitror, vt tanti cœtus aucto- ritate tuam impudentiam tegeres,vt male- dicētiæ comitē principū conuentū habere videreris. neq; enim est credibile, ordinē principū,amplissimum & grauissimū,qui soleat etiā suis hostibus capitalibus mode stè (vt par est, & vt illum decet) responde- re,eorumq; legatos benignè, atq; humani ter excipere,qui deniq; eos,quos intestino

pro-

profequitur odio, quorum ſanguinem ex ſorbere cupiat,moderatis verbis appellare conſueuerit, tam acerbo & iniquo animo in Romanum Pontificem, ſanctiſsimum Chriſti vicarium, fuiſſe, vt eum tam apertis & inſignibus iniurijs, quas tu illi affingis, fuerit proſecutus. Magnam tu igitur iniuriam illis principibus intuliſti, quos tui ſimiles facere conatus es:quorum dum grauitatem, atq; conſtantiam ſtudes commendare,hoc illis reſponſum tribuens,indignum Germanica nobilitate, & pietate Chriſtiana,infamię dedecus ſempiternum inflixiſti.Sed quid mirum,ſi qui ſummam laudem in maledicentia collocauit, eam clariſsimis Germanorum principibus tribuat.quid mirum, ſi de conſeruanda principum gratia tã eſtis ſoliciti, ſine quorum præſidio, non modò impudentes eſſe, vt eſtis,ſed neq; vſura huius lucis frui,nec cõmunem hunc Spiritum vobis ducere licuiſſet. non itaq; miror, ſi eos, quorum armis indigetis, ſummos Pontifices faciatis, & ſumma reuerentia, atq; obſeruantia proſequamini. ſed illud dignum eſt ſumma admiratione, tantum fuiſſe tuum ſtuporem, vt tantis principibus illa tribueris ma

ledicta, quę sibi tribui latrones erubuissēt. Illud verò iam extremū minimè dicis esse prætermittendum, quod, quia omniū erat maximum & grauissimum impedimētum, ꝙ vos remorari poterat, quò minus Tridentum veniretis, in extremam orationis partem reformasti, vt altius infixum Germanorum mentibus permaneret, ꝙ, quoties in memoriam reuocarent, vos meritò ab hac profectione abstinuisse censerent: quo quidem vno & Christi gloriā obscurandā, & Ecclesiæ dignitatem prorsus dicis fuisse infringendam. Sed cupio iterū ex te audire, Montane, quod sit istud tā atrox & tam inauditū scelus, ꝙ vester aduētus in Christū & in Ecclesiā esset admissurus. Cogar, inquit, cùm in arenā descēdero, cùm illud tenuero suggestū, ex quo mihi sententia dicēda est, in ipso vestibulo disputationis, cogar, inquā, quid hoc est, Fabrici? nūquid cogeris veritatē deserere? atqui nihil est, quòd crimē istud verearis, qui nō modò eam deseruisti, sed indignis modis vexasti. nunquid cogeris in Christi leges, in euangeliū, in Deū & sanctos esse cōtumeliosus? at verò nihil est, ꝙ timeas, qui proditor Christinæ religionis Christi signa deseruisti:

Montanus.

ruisti: euãgeliũ profanasti:leges diuinas & scripturã sacram corrupisti: sanctissimam virginem Mariam Dei matrem, sanctos illos omnes supernos spiritus,nõ modò honore nudasti & veneratione, sed conuicijs & maledictis affecisti. Lõgè maius,inquit, est flagitium,quod exhorresco: cogar etenim ex illa pergula, Patres concilij Tridẽtini Reuerẽdissimos appellare. O scelus incredibile,ô facinus inauditũ:meritò,Montane, Germaniam potiùs infinitis erroribus scatere,distrahi, atq; dilacerari Christi tunicam,vniuersam rempub.Christianam bellis intestinis ardere pateris,quàm vt tantum in te & tam inexpiabile scelus admittas, vt Cõcilij Patres honoris gratia Reuerendissimos appelles. Ite nunc ô viri Germani,& ijs ministris,tam pijs,tam religiosis,tam modestis, tam circumspectis obtẽperate: quàm cara vestra salus est ijs hominibus,qui illam periclitari,& Ecclesiam vniuersam pessundari, faciliùs se passuros esse profitent,q̃ vt modesti sint:& tamẽ hũc tam barbarũ,tam impotentem,immò tam impudẽtem dominatum, fertis vos æquo animo: & hanc miserã & voluntariam seruitutẽ alioqui liberi & generosi sustinetis,

Sed vt ad te reuertar, Montane, quæ est ista tua tam immoderata & effrenata maledicendi libido, quæ ista est plus, quàm Thrasonica impudentia, vt nec in tanto conspectu à te modestiam impetrare posse confidas? tam eris Montanus & agrestis, immò tam stupidus & plumbeus, vt tuam modestiam in Christi & Ecclesiæ dedecus redundare credas? Dic mihi, obsecro, cùm illud suggestum teneres, qua tibi præfatione vtendum putabas? si non Reuerendissimos, nunquid latrones eras appellaturus? cur si eos Reuerendissimos diceres, honori Christi & Ecclesiæ detrahi existimasti? nũquid Christum aut Ecclesiam Reuerendissimã vnquàm appellari audisti, vt si in alios hęc honorifica cõpellatio transferretur, summa illis iniuria illata fuisse videatur? quæ ista est dementia, quæ stultitia, quæ impudentia? & tamẽ cùm ijs, atq; alijs similibus argumentis fueris vsus, ad probandum Concilium Tridentinum à vestris sine scelere frequẽtari nõ posse, ouanti similis aut debacchãti potiùs triumphũ ante victoriam canens dicere audes: Euici adhuc vt arbitror, profectionis nostræ idoneas causas reperiri nullas, quãplurimas verò easq; grauissi-

Montanus.

uiſsimas aduerſari penitùs: ideoq́; hoc cõciliũ ſine ſcelere à noſtris frequẽtari nullo modo poſſe. O pręclarã victoriam, ô egregium triumphum, dignum laudibus, & acclamationibus tuorum militum. Quòd ſi te ſtulto furore & audacia omnes Eccleſiæ hoſtes viciſſe diceres, meritò ſanè hunc tibi triumphum depoſcere, & tuum iſtud ſacrilegum caput lauri virentibus folijs exornatum, domũ referre potuiſſes. & ſi reliquis tui ſimilib. furioſis miniſtris, qui oratione tua, ne Tridentũ venirent, non indigebant, te id perſuaſiſſe contenderes, non vtique repugnarem: ſed hominibus ſanæ mentis tantum abeſt, vt id probaueris, vt iſto tuo famoſo libello apud illos cauſam noſtram iuſtiorem, tuam iniuſtiorẽ, reddideris, tuis maiorem inuidiam, tibi maius omnium bonorum odium cõciliaueris. nam quæ à te, remotis contumelijs, adducta ſunt, (ſi vlla tamen ſuperſunt) latebræ quædam ſunt, vt oſtendimus: quibus occultare & tegere perditam & deploratam cauſam voluiſti: & in quibus improbitas veſtra, Germanorum oculis ſubducta, deliteſceret, ne ſi recuſaretis reddere rationem huic tanto Cõcilio eius, quæ in

vobis eſt, perfidiæ, ipſa iam conſcientia victi, & ſilentio veſtro damnati videremini. Hæc tua cęca pertinacia, Fabrici, quę tuum animum odio Romanæ eccleſiæ inflammatum, & varijs erroribus æſtuantem, nihil boni videre, nihil moderati gerere ſinit, quæ te cogit conceptas ſemel opiniones mordicùs tenere, & veritatem iam ipſam ſanis & ſinceris oculis cernere non patitur, magno tibi eſt impedimento, quò minus, quæ omnibus ſancta & neceſſaria, præterquàm tibi vni, videntur, ſolus ipſe non videas. Nam ſi hoc tantiſper depoſito, aut compreſſo furore, rem hanc, vt erat æquum, piè, Chriſtianè, & prudenter expendere voluiſſes: non vtiq; in tantis miſerijs afflictæ religionis dicere auſus fuiſſes, vos nullas cauſas frequentandi Concilium reperire. Quando, obſecro, plures & grauiores, nō dici modò, ſed neq; excogitari, aut fingi potuerunt? quando tanta & tam vrgēs neceſsitas? quãdo turbulentior in Chriſtiana Rep. perturbatio conſpecta? quando tãtus hæreticorum furor? feruentior errorũ æſtus? quando tot diſsidia, tumultus, odia, cædes & immanis crudelitas inter ipſas Chriſtianorum aras verſata eſt?

quan-

quando matris Ecclesiæ totũ corpus saucium ita, & crudeliter vulneratũ vnquam fuit: è cuius visceribus tela à vobis infixa, ægrè iam à Catholicis reuellantur? quãdo Concilium opportuniùs cogi & celebrari potuit? quãdo maior in eo Patrũ frequentia, doctissimorũ theologorum multitudo, ardentius studiũ componendæ pacis, communiùs votum auditum? quando aduersarij tam amicè, tam beneuolè tãta cum securitate vocati? quando locus, tempus & occasio conuenientior oblata est? Carolus v. imperator immortalitate, æternisq́; laudibus ob singularem pietatẽ & res clarissimè gestas dignissimus, & Franciscus Gallorum rex clarissimus & Christianissimus, in illo fœdere sanctissimo, quod aliquãdo cõciliandæ pacis studio certis conditionibus pepegerunt, nullam aliam viam, eam stabiliendi & confirmandi in toto orbe Christiano reperiri posse putarũt, quàm si hoc, quod nunc celebratur, Conciliũ cogeret: tu verò Montane id, in quo illi clariss. principes vnicã componẽdæ pacis spẽ sitam esse existimarũt, sine scelere frequẽtari nõ posse impudenter dicere audebis? Ex vltimis Assyrię finib. Abdysus Asyriorum

rum patriarcha, cùm esset à clero eius prouinciæ creatus supremus illarum prouinciarum antistes, accedente consensu illorum populorum, qui regionem Tigri flumini proximam incolunt, cùm se Romam contulisset, vt Pontificem max. Petri successorem, Christi vicarium agnosceret & veneraretur, & vt illi muneri, ad quod à sacerdotum ordine, plebis consensu fuerat assumptus, ab eo consecraretur, eiusq; iudicio, tanquàm Ecclesiæ principis, & auctoritate confirmaretur, cùm audisset, tanta patrum frequentia Concilium celebrari, tanto exarsit studio veniendi Tridentum, vt illicò iter arripere decreuerit, nisi illum desertæ oues ad se vocassent, & nisi Pontifex Max. maiori illa obiecta necessitate illum ab ea (qua tenebatur) magna cupiditate veniēdi depulisset: quia nihil antiquius, nihil sibi iucundius accidere posse dicebat, quàm si huic cœtui sanctissimo sibi interesse contigisset: neque anteà Roma discessit, quàm sua spōte, adhibito iureiurando, polliceretur se decreta œcumenici Cōcilij Tridentini excepturum summa veneratione, eaque populis illis Assyriorum cum aliorum Conciliorum decre-

tis

tis obſeruanda traditurum. Cuius ego iuſiurandum & reliqua, quæ cùm illo geſta ſunt, libenter hîc ſubieciſſem obſignata publica fide, niſi accepiſſem illa iam prelo commiſſa ad vos eſſe delata, vt intelligeretis, quàm ſint illa diſciplina, ſacramenta, ritus, cæremoniç, quas à Thoma & Thadæo, ſanctiſsimis Apoſtolis, traditas Aſſyrij acceperunt & conſeruarunt, Romanæ eccleſiæ diſciplinæ conſentaneæ, & vt ille vir, veluti ſincerus, incorruptusq́ue teſtis, erroribus veſtris obijceretur: vt cùm eius religionẽ cum ea, quam vos damnatis, con ſentire videretis: non iam vos Romanos Pontifices, ſed Apoſtolos: nõ Romanam, ſed Apoſtolicam eccleſiã inſectari intueremini. Qui planè abdyſus diuino mihi conſilio Romam miſſus fuiſſe videtur, vt & Pontificem Romanum, & ſacrum iſtud Concilium illa tanta veneratione proſecutus, hãc vobis perfidiam veſtram & improbitatem exprobraret. quid ergo? ignoti homines in vltimis Aſię receſsibus poſiti, nõ alia ratione, quàm maieſtate illa ſucceſſoris Petri commoti illius pedibus prouoluuntur, & vos tot ab eccleſia Romana beneficijs affecti, ingrati in illam & con-

tume-

tumeliosi reperiemini? illi Cōcilium Tridentinum venerantur, & vos iniurijs afficietis? illi Ecclesiam Romanam, tanquàm matrem, atq; magistram, amplectuntur, & vos in illius gremio educati, diuinis illius legibus instituti, nō solùm odio & maledictis ꝑsequemini, sed armis iam & inaudita crudelitate vexabitis? omnes totius orbis Christiani nationes & ꝓuinciæ Concilium istud opportunū & necessarium iudicarunt, & vos illud negligetis: & nō modò nullas ad illud veniendi causas vos reperire dicetis, sed & vestra præsentia indignum putabitis? Sed illud est longè maius flagitium tuum, Fabrici, quòd, hoc tanto, tam frequēti & œcumenico Concilio neglecto, Germaniæ principes ad cogendum aliud in Germania nō Concilium, sed impiam coniurationē adhortaris. quod quātum sit scelus non dixisse modò, sed cogitasse, miror te, Montane, non vidisse. Nam coacta iam generali synodo, in qua Cæsaris, & principū omnium Christianorū legati, in qua tot ecclesiarum pastores reperiant̄, vt pauci ex toto Christianismo desiderentur, velle aliud Concilium cogere, quod ex fæce illa & colluuione transfuga-

rum

rum collectum, illi opponatur, quid aliud, obſecro, eſt, quàm ſtudere, nouos tumultus in Chriſtiana rep. concitare: nouum inferre ſchiſma: nouas furias immittere, omnia ſurſum, deorſumq; iactare: velle denique afflictam & corruentem religionē penitùs extinguere, atque funditùs delere? quāquàm illud abs te quęro, Fabrici, quorſum iſtud Concilium cogere exoptas, qui Concilium conrrouerſiarum iudicem eſſe non poſſe contenderis? qui Concilia non modò errare poſſe, ſed ſæpiùs erraſſe, & ſe mutuis vulneribus confeciſſe iam dixeris? Cogetur, dices, vt ſcriptura iudex ſit, vt videatur, quid ex verbo Dei habeamus: quia Chriſtianū, inquis, eſſe nequid Cōcilium, quod actiones ſuas ad Chriſti & Apoſtolorum regulā ſacris literis comprehenſam nō exigit. nónne vides hunc ſibi etiā ſcopum ſacrū iſtud Cōcilium præfixiſſe, cùm ſcripturam primum, atque præcipuum iudicem eſſe voluit, & reliquos illi quatuor iudices, veluti interpretes, adhibuit? quòd ſi hoc tantum Concilium, tanta frequentia, doctrina, auctoritate iudex eſſe nequit, quó nam modo manipulus ille malè cohærentium, imò diſsidentium & digladian-

diantium miniſtrorum iudex eſſe poterit? O egregium Cōcilium, ſi modò cogeretur: ò præclaram illam cohortem prætoriam miniſtrorum, ſi aliquando conueniret. operæpretium eſſet videre, quo conſilio, qua pietate, atque modeſtia res ageretur: quæ ſynodus, qualis eſſet futura, ſi quā do (quod Deus auertat) ex Montani voto cogeretur. Dum vobis expono, viri Germani, quæſo, diligenter attendite, vt me non prorſus amentem, aut mendacē fuiſſe vatem intelligatis. Ab aliquo igitur ex ijs principibus, quos ſummos ſibi Pontifices fecerūnt, indicetur Concilium & promulgabitur: vocabuntur ex omnibus ſectis acerrimi patroni. cōuolabunt illuc ex omnibus locis, ex omnibus ſcholis ſordidi & furioſi miniſtri: (quamuis nullum ego eſſe arbitror tam amplum, aut tam ſpacioſum theatrum in Germania, quod ex ſingulis ſectis ſingulos miniſtros capere poſſit) aderunt Lutherani, Anabaptiſtæ, Adamitæ, Sabbatarij, Clancularij, Arrabonarij, Energici, Adiaphoriſtæ, Dæmoniaci, Stancariani, Antinomi, Inferiani, & cætera infinita monſtra ex varijs, repugnantibusq́; naturis cōflata. omitto rixas illas, quæ prin
cipio

cipio excitabuntur, cùm de loco certabitur: Lutheranis primũ sibi deberi clamantibus, tanquam primis auctoribus: Anabaptistis verò & Sacramentarijs, vt magis furiosis & amentibus, illum sibi postulantibus. Videre videor illam turbam primùm argumentis contendere, ira pòst excandescere, omnia deinde clamoribus replere, cõuicijs subinde, & demùm pugnis digladiari. Quòd si euenerit, vt hęc prima velitatio & pugna componatur, quod minimè de illorum furore arbitror sperãdum: placato hoc primo tumultu, cùm indignabundi, admurmurantesque consederint, cùm fuerit silentium indictum, dogma illis aliquod proponetur, sententias rogabuntur: cùm ex tanta multitudine neque duo quidem fuerint reperti, qui idem sentiant, quanta tunc, obsecro, sequetur altercatio? quantus tumultus? quantus clamor? Quòd si quispiã fortè dixerit: Hoc in primis ecclesia Romana probat, quantumuis pium, catholicum, religiosum, euangelicum, vel hoc vno nomine audito ecclesiæ Romanæ, furore correpta vniuersa subsellia clamabunt: Anathema ecclesiæ Romanæ, Anathema ecclesiæ Romanæ, Quòd si

quiſpiam alius ſubiecerit, hoc ab œcumenico Concilio Tridentino definitũ & decretum eſt, idem illum clamor, idem maledictum conſequetur, Anathema Concilio Tridẽtino. Quanquàm timẽdum illi erit, qui vel Concilium Tridẽtinum, vel eccleſiam Romanam nominauerit, ne non ſolùm conuicia, ſed ſanguinarias illorũ manus experiatur. Atqui dicet aliquis, hoc expreſſum eſt in epiſtola Pauli ad Hebr. ſed ſubijciet alius, iam pater ille ſanctiſsimus & vnicus Ariſtarchus, ſcripturarum Luther. arrepta virgula cenſoria, illã epiſtolam vtpote hæreticam, & falſo titulo Paulo tributam, ab ordine diuinarum ſcripturarum remouit. Sed id legimus in epiſtola Iacobi: illam etiam ſtramineam idem ille Eſdras diuinorum librorum cenſor appellauit. Id nobis Machabæorum libri tradiderunt: non ſunt Canonici. Locus eſt expreſſus in euangelio Ioannis: non eſt accipiendus in hũc ſenſum: longè diuerſus eſt ſenſus, vis & energia verborum: non legitur in vetuſtis codicibus: additum eſt ab interprete: non ſic habẽt Græca exemplaria: in quibuſdam antiquiſsimis exemplaribus aliter legebatur. At verò ſic vniuerſa eccle-

ecclesia Christiana hactenus est interpretata: lapsa est. Sic Concilia definierunt: sed dicet Montanus, illa non solùm errare, sed quãtumuis œcumenica sint, in Satanæ synagogam cadere possunt. Sic sanctissimi, doctissimi, & vetustissimi patres, Cyprianus, Irenæus, Augustinus, Hierony. exponunt: homines sunt, falli possunt. Sic nobis apostolicæ traditiones testantur: nugæ sunt. Quid ergo? prodeant in medium illa quinti euangelij clarissima lumina, Lutherus, Zuinglius, Carolstadius, Bucerus, Oecolampadius: qui vbi nominabũtur, assurgent omnes, & aperto capite, venerabundi illorum sacrosanctam auctoritatem suspicient, & reiectis Concilijs, cõteptis Patribus, exclusis apostolicis traditionibus, Ecclesiæ consensu & consuetudine neglecta, toti Ecclesiæ Catholicæ & Apostolicæ ἀντίρροπα vnicam, inquam, Lutheri auctoritatem opponẽt. Itaq; cùm aduersus ecclesiã Romanã illis erit pugnandum, vnicum omnium votum, vna mens, vnicus animus & communis erit illius furiosæ turbæ cõspiratio. At verò vbi Lutherus cũ Zuinglio; Caluinus cũ Melanchthone cõgredietur: cùm agẽt de Libero arbitrio: & quidã cum

Luthero & Caluino dixerint nullum esse liberum arbitrium, & proditionem Iudæ, Dauidis adulterium ita opus esse Dei, sicuti Pauli conuersionem: contrà verò Melanchthonici id horribile mendacium & Manichæorum furorem esse clamauerint: cùm prodierint sententiæ diuersę & innumerabiles, de Iustitia Christiana, de Sacramentorum numero, de constitutionibus ecclesiasticis, de Cæremonijs ecclesiæ, de Iudicio, de Præmijs bonorum, malorumque supplicijs: cùm Dauidici nullum esse futurum iudicium vniuersale, Anabaptistæ futurum quidem, sed animas è corporis vinculis solutas, ad illud vsque tempus dormire, & dęmones simul cum illis è supplicijs extrahendos, & sempiterna fœlicitate donandos contenderint: cùm Seruetiani & Libertini, carnis resurrectionem minimè futuram cum Sadducæis, Menandro, atque Simone affirmauerint: cùm nõ modò diuersorum auctorum, sed eiusdem varias, repugnantesq; sententias alij protulerint, vt de Numero sacramẽtorum, de Communione vtriusq; speciei, quam quidam necessariam, & à Christo institutam dicent, idque Lutherum sensisse, alij repu-

gna-

gnabunt:agetur res obsignatis tabellis: proferent illi confessionē Saxonicam & Vuitembergensem. ij verò sermonem de Eucharistia,& librum de Captiuitate Babylonica, (licet omnia illius scripta sint Babylonica) quot tunc furiales voces excitabuntur? si præterea de Sacramento ordinis,de Matrimonio, de Pœnitentia, de Sacrificijs,de veneratione, cultuque sanctorum inciderit sermo, similis exorietur cōflictatio. vbi verò scripturæ locus aliquis proferetur explicandus, atque exponendus, quibus clamoribus, quo tumultu, & fremitu certabitur vndiq;? omnes scripturam sacram apertissimam esse communi voce clamabunt:interim tamē eam, quam vniuersi facilem,claram & cuiuis peruiam confitebuntur, singulis suis commentis, veluti Cimmerijs tenebris, inuoluent. Nam cùm hic suum sensum affixerit,alius repugnauerit: cùm hic dixerit,se sincerum animum & mediocrem diligētiam, quod satis est,ad inuestigandam veram illius intelligentiam attulisse: alius verò melioribus se literis,acriori ingenio,maiori industria,sincerioribus oculis ad inspiciendam diuinam mentem accessisse contenderit:

& nemo interim ausus fuerit Augustinũ, aut Hieronymum nominare, ne risu excipiatur, ne audiat, Homines fuerunt: nemo Concilia, ne respondeat, Errare possunt: suum quisq; tantummodò sensum testem appellauit: quia videlicet ille solus errare nõ potest. Hic peierabit illã esse germanã interpretationẽ, quam adhibet: alius suam cõtendet esse legitimã. Cumq; nullus alius iudex adhibeat præter ipsam scripturã, & illa taceat, licet miserè ab illis torqueat & dilaceretur, quid aliud ex hàc ptinaci contentione sperari poterit, quàm vt excãdescentibus ira & inflammatis animis, mutuis conuicijs eorũ ora verberentur? quanta tunc, Deum immortalem, conflictatio? quantus clamor? subselliorũ fragor? quantus animorum æstus & furor? quales contumeliæ & opprobria consequentur? Hic erit extremus actus huius furiosæ tragœdiæ: hic enim esse solet discordiarum exitus. quòd si vlla catastrophe erit expectanda, duobus, meo iudicio, confectis decretis, hæc Babylonica synodus terminabitur: alterum erit, vt Ecclesia Romana anathemate iuguletur: alterũ, vt sint tot sensus, quot capita. quod enim aliud mon-

strum

ſtrum à diſcordia,atq; furore gigni poteſt? Nunquid perperàm vaticinari videor, Fabrici? neminem ego eſſe arbitror, qui immenſum illum hæreſum veſtrarum Oceanum,qui errorum procellas, quibus iactamini,perſpexerit, qui non me vera prædicere fateatur. Quæ cùm ita ſint, Montane, cùm intelligas nullum aliũ exitum huius fabulæ (quam tu Concilium appellas) eſſe poſſe prẹter hũc: qua fronte auſus es Germanos principes ad cogendam ſynodum inducere,& eos ab hoc ſanctiſsimo & œcumenico Concilio ad furioſam iſtam conſpirationem traducere? Cùm igitur oſtenſum iam ſit, grauiſsimas & maximè neceſſarias cauſas celebrandi ſacrum iſtud Concilium extitiſſe,illasq́; ad vos potiſsimùm quorũ gratia coactum eſt, pertinere:cùm apertè fuerit à nobis commonſtratum, illas,quas tu non veniendi rationes adduxiſti, diuerticula quædã & latebras eſſe, quibus clariſsimæ luci tenebras & noctem offundere, Germanis imponere, & deploratæ veſtræ cauſæ prætextũ aliquem adhibere voluiſti:qua in palẹſtra ſi pudor violatus,ſi modeſtia læſa aliqua in parte à nobis eſt,tua id accidit culpa: ꝗ tam petulãter &

immodestè sacrum istud Conciliũ,& Pontificem Max. fueris insectatus, vt non potueris, nec debueris, moderatius respõsum spectare: quid, inquam, aliud iam restat, nisi vt te per Christi crucem & sanguinem obsecrem, obtesterque, Fabrici, vt memineris te sacro baptismate initiatum, auctoratum Christi militem in eius & Ecclesiæ verba, legesque iurasse: memineris, te ex illa aqua emergentẽ pijssimæ matris Ecclesiæ manibus exceptum, stola innocentiæ candidissima exornatũ, veluti purissimã hostiam, Deóq; gratissimã, consepultum Christi morti, & eius sanguine perfusum oblatũ inter Dei filios, hæredes regni cœlestis, cohęredes Christi cooptatum fuisse: memineris te non posse Deũ, patrẽ agnoscere, nisi Ecclesiam illius spõsam matrem agnoueris: recordare, quanto studio & caritate materna, te infantem primo in eius gremio ludentẽ aluerit: recordare te sanctissimis illius p̃ceptis institutũ, maximis ab illa beneficijs affectũ fuisse: memineris nunc eam à te desertam, incredibili dolore confectam, te à se diuulsum, à cœlesti hæreditate deturbatum, ex carissimo filio acerrimum hostem redditum ingemisce-

miſcere. Quod in te illa vnquam tantum ſcelus admiſit, vt relictis eius caſtris, atque vexillis, infeſta, atq; infelicia ſuorum hoſtium ſigna & arma ſequereris? cur fidē potiùs perfidis transfugis, quàm matri adhibendam cenſes? cur tibi potiùs ſalutem tuam, quàm illi credis? peritiſsimi medicorum cùm aliquo graui morbo corripiuntur, ſibi vitam & ſalutem ſuam credere nō audent, ſed alios medicos accerſunt: qui licet non ita docti ſint, ſicuti ipſe eſt: quia tamen ſani ſunt, ſana eorum conſilia ſequantur: tu cùm ægritudine animi, omniū perniciosiſsima labores, te ſolùm conſules? piiſsimæ & ſapientiſsimæ matris medicam manum à tuis vulneribus repelles? nullus clementior, ſapientior, oculatior, nullus tui amantior medicus ea reperiri poteſt. maiori te, quàm tu teipſum, amore complectitur: non tanto ſtudio tu ipſe, quàm illa tuæ ſaluti proſpicit: non tu quidē maiori dolore, neq; acerbioribus lachrymis tua vulnera, quàm illa proſequitur. ſi pietatem requiris, mater eſt: ſi caritatem, ſponſa Chriſti: ſi ſapientiam, Spiritus ſancti diſcipula. quid ampliùs in medico requiris, tuam'ne ſalutē, & felicitatem, aut miſeriam

ſempiternam tibi potiùs, quàm eccleſię catholicæ committes? qui ſi nihil aliud haberes, quàm quòd perturbato & ſaucio animo ſis, licet eſſes omnium mortalium ſapientiſsimus: tibi nûc ſuſpectus eſſe & alios conſulere debuiſſes. Sed dices, te ſanum quidem eſſe, & Eccleſiā non modò ęgram, ſed inſanam. O ſummam cæcitatem, nullum eſt, Fabrici, lethalius animi vulnus, quàm vulnus non agnoſcere: & deſperata ſalute cùm ſis, te ſanum & incolumem putare. Nullum eſt inter diuina ſupplicia grauius & acerbius, quàm cùm patitur homines in hanc perſuaſionem incidere. longe eſt ab ſpe ſalutis, cui ipſe morbus ſalus eſſe videtur. Sed prætermittamus iam eccleſiam, concilia, traditiones Apoſtolorum: non iam, Fabrici, cauſam iſtam ad ſcripturæ ſacræ, ſed ad Chriſti IESV ſupremi iudicis tribunal deferamus: diem illū formidabilem, quem effugere non poſſumus, & breui conſpecturi ſumus, nunc nobis ante oculos proponamus: fingamus ante illius nos aſtare conſpectum: &, vt ipſe cō fidentiùs accedas, fingamus etiam Eccleſiam Romanam, cuius ego auctoritatem ſuſpicio & fidem amplector, hactenus erraſſe,

rasse,te verò,qui ab ea ad illius hostes desecisti,vera sensisse:illũq; iudicẽ à nobis huius nostri facti, atq; instituti rationẽ exigere:ego sanè hanc illi essem redditurus,quã non ingratã,immò gratissimam sperarẽ,& considerẽ esse futuram: Tu domine,nos Ecclesiæ tuæ sanctæ obtẽperare iussisti, & cũ aliquando tuos Apostolos futuros,Ecclesię principes alloquereris,qui vos audit,dicebas,me audit: & qui vos spernit, me spernit: tu spõsam tuam dulcissimã, parentẽq; nostram Ecclesiam pastorib. euangelistis, doctorib.,pphetis & rectorib.exornasti:ijs me parêre pręcepisti, parui: horũ doctrinã amplecti,amplexus sum: ijs credere, credidi:horũ sequi vestigia, secutus sum:quid ergo?quia tuis parui mandatis & ministris, si ipsi falsi sunt,ego pœnas luã?nunqd me debui illis opponere,quos tu mihi pfecisti? q obedire debui, de tuis legib. & illorũ pceptis insolẽter iudicarẽ?qs mihi veritatẽ explicaret,si cõcilia fefellerũt?cui meam salutẽ credere͂,si mater Eccl.meã perniciẽ meditabat?quis mihi lumẽ pręferret,& errãti viam felicitatis indicaret: si Apostoli & Eccl. pastores sanctissimi &vetustissimi,quos tu lumina appellasti,mihi tenebras offuderũt Matth.5.
num-

nunquid ego illis sapientior, aut sanctior esse potui, aut debui, vt tuæ voluntatis, tuarumq; legum me potiùs, quàm illos, interpretem adhiberem? nullam tu aliam gratiorem Deo victimam esse dixisti, quàm obedientiam: idq; tu domine obediens patri vsq; ad mortem crucis acerbissimam, tuo exemplo confirmasti. recordabar etiam, quantis eos beneficijs affecisses, qui diuinis præceptis, qui parentibus, qui pastoribus, ministrisq; tuis paruissent: contrà verò grauissimis supplicijs in rebelles & contumaces à te fuisse animaduersum: memineram te pœna capitali illum plectendum decreuisse, qui Dei sacerdoti non obtemperasset: memineram Saulem & regno, & vita spoliatum, quòd Samueli non paruisset: noueram te Danieli inter summa Israëlitici populi flagitia illud commemorasse, quòd prophetis, qui diuinam voluntatem regibus & populo interpretantur, credere noluisset. ijs ergo commotus & exemplis & legibus tuis, malui cum apostolis, cum pastoribus, cũ Concilijs, cum Ecclesia tua sancta errare, (si modò obedientia error appellanda est) quàm mecum, aut cum alijs vera sentire. quid enim aliud facere debui?

1. Reg. 15. Deut. 17. 1. Reg. 15. Dan. 9.

bui? illis'ne fidem non adhiberem, quorũ tu me fidei credidisti? mihi soli crederem, & illos contemnerem? qui etiam si vera, cæteris deceptis, sentirem, arrogantię tamen, atq; superbiæ crimen, quo nullum est detestabilius, effugere non possem. si Ecclesiæ tuæ sanctæ obtẽperasse, si illi credidisse flagitium est: me reum huius criminis agnosco. si qui credunt Ecclesiæ, damnantur: qui non credunt, præmijs afficiuntur: cur nos illi parêre iussisti? cur eos, quos crudelissimo mortis genere, & effuso innocentissimo tuo sanguine, ęterno patri conciliasti, in tantas angustias coniecisti: vt si obedierint Ecclesiæ, cõdemnentur: si non obtemperauerint, tibi infensi & inimici reddantur? cur pateris eos in tanto discrimine & errore versari? quòd me supplicem & obsequentem Ecclesiæ, sanctisq; Concilijs præbuerim, dignum æterno supplicio iudicabis? qui obedientiæ præmium amplissimum sperabam, acerbissimam pœnã sustinebo? quæ spes salutis miseris & calamitosis illis hominibus reliqua esse potest, qui nihil aliud vnquam audierunt, neque didicerunt, nisi quod Ecclesia iussisset: si qui illi credunt, pœnis sempiternis adiudicantur?

cantur? quòd si eam ob causam, quòd obediens Ecclesiæ fuerim, censes esse damnandum: non inuitus supplicium istud sustinebo, ne tibi vnquam inobediens fuisse videar. Non arbitror, Fabrici, honestam hanc meam defensionem, etiam si errantem Ecclesiam & Concilia secutus fuissem, iudicē illum æquissimum, cui nullum est sacrificium obedientia iucundius, repudiaturum esse. Tu verò ijs, meo iudicio, verbis tuam causam ages: quæ quidem ego ex hac tua oratione colligam, ne illa à me conficta fuisse queri possis. Ego, domine, cùm lumen euangelij tui papistarum improbitate extinctum esse animaduerterem: cùm viderē concilia sæpe turpiter errasse: mutuis se decretis confecisse: in Satanæ nonnunquam synagogas cecidisse: tuam Ecclesiam à veteri tua disciplina fœdè degenerasse: istosq; Pontifices (in Siricium nempe, Gelasium, Leonem, Innocentium, Gregorium & alios digitum intendens) frequentissimè fuisse deceptos: eaq; præcepisse, quæ tuis legibus erant aduersa: reliquos verò ROMANOS Antichristos, iuratos ecclesiæ hostes, religionisq; proditores nihil vnquam boni fecisse, neq; deinde facturos fuisse: istosq;

Mõtanus quib. verbis suam causam agat.

doᴄto-

doctores, Hieronymum, Augustinum, Basilium, Chrysostomum & alios, vtpote homines in scripturarum interpretatione sæpißimè hallucinatos: cùm per tantas ecclesię conciliorum, Pontificum, doctorumq; tenebras, lucem ipsam euangelicam Helias ille secundus, Lutherus, (quem miror hîc non adesse) curiosis oculis inspexisset, ne te desererem, qui veritas es, qui Deum potiùs, quàm homines audiēdos esse dixisti, illius doctrinam, qui mihi Deus quidam esse videbatur, complexus sum: & cùm pati potiùs debeamus scandalū nasci, quàm vt veritas deseratur, ego, cui in tam supina, tamq; diutina tot sæculorum ignoratione lux illa euangelicæ veritatis affulsit, non modò passus sum oriri scandala: sed concilia & Pontifices, tanquam veritatis hostes, contumelijs & opprobrijs, vt par erat, exagitaui: traditiones illas, aut potiùs nugas tuorum Apostolorū neglexi: humana omnia decreta repudiaui, & deceptam ab illis imperitam multitudinē, solis euangelicis verbis erudiui: ecclesiam scindi, & cruentari antiquam potiùs religionē, quàm euangelicam veritatē interire passus sum. Ecclesię nos parêre iußisti, sed nō eius erroribus:

Con-

Concilijs, ſed non falſa docentibus: Apoſtolis & doctoribus, ſed non à tuis verbis declinantibus. quorum errores cùm ego manifeſtè deprehendiſſem, mihi ſoli potiùs vera ſentiēti, quàm illis omnibus mentientibus credendum putaui. qui ergo me pro veritate illorum erroribus conſtanter oppoſui, eamque ab illorum iniurijs vindicaui, & in libertatem aſſerui, immortalitatis præmium illis cultorib. promiſſum, & mihi iure debitum non obtinebo? Putásne, Fabrici, hanc illi defenſionem gratam eſſe futuram, cui nihil eſt inuiſius inſolentia, nihil humilitate gratius? Redi igitur ad te Montane: diei huius acerbiſsimi, & maximè pertimeſcendi, frequens ſubeat tuum animum cogitatio: reſipiſce tādem, & pijſsimam matrem Eccleſiam, veritatis columnam & firmamentum agnoſce: diſcute hanc odij nebulā & furoris tuæ mentis oculis offuſam: & veritatis ſplendidiſſimam lucem in Eccleſia, atque Concilijs potiſsimùm ſplendentem intuere: contumacem omnem arrogātiam Deo inuiſam, & veritati infeſtam depone: & Chriſti in cruce pendentis humilitatem & obedientiam aſpice & imitare: conſidera tecum ipſe, &

ſe,& expende in tantis tempeſtatibus ſeditionum, & hæreſum procellis, quibus fluctuāt veſtra gymnaſia, in illis errorum fluctibus, in illo diſcordiarum & vertiginis Spiritu, quo, vobis auctoribus, Germania iactatur, neq; Deum, neq; veritatem poſſe reperiri. neq; enim in commotione dominus, vt dicebat Angelus Eliæ, ſed in Spiritu auræ tenuis, neque in illo vento doctrinæ, quo leues & inconſtantes homines circum feruntur, veritas vnquam euangelica reperta eſt. Quòd ſi vbi duo Chriſti nomine cō gregantur, ibi Chriſtus eſt, dic mihi, obſecro, qua ratione vbi duo miniſtri non modò Chriſti nomine non conueniunt, ſed neq; Satanæ nomine in eandem hæreſim conſpirant, Chriſtus aderit? vbi verò ille non eſt, veritas eſſe non poteſt. nam cùm veritas inimica diſcordiarum, amica pacis, & otij ſit, neceſſe eſt, vos, qui iucundiſsimā pacem tota Germania expuliſtis, ſimul etiam cum illa extermina ſſe veritatem: vt meritò veritatis & pacis hoſtes iudicemini. memineris perturbatores pacis Chriſti diſcipulos non eſſe, qui pacem, morti proximus, Apoſtolis ſuis teſtamento legauerit: qui eam omnibus, qui verè Chriſtiani ſunt 3.Reg.19.

& appellantur, hęreditario iure reliquerit: qui illam in ore ſemper geſsit, & viuens, moriens, atq; reſurgens impensè nobis cōmendauit: veni in Concilium, quod vnicus eſſe poteſt auctor recuperandę pacis, & murus firmiſsimus tuendæ publicæ tranquillitatis: reuertere ad Eccleſiæ ſinū, vnde cum ingenti illius dolore, & magno tuo malo diuulſus es: redi in illius gratiā, quam de te optimè meritam ingratiſsimè deſeruiſti: miſerere ſi non afflictæ & calamitoſæ matris, quæ lugubris & lacrymabunda, filiorum ſuorum à vobis trucidatorum ſanguine perfuſa, ſupplices ad ſponſum dulciſsimum tendit quotidie manus, & ab illo ſuorum ſimul atque veſtrorum vulnerum medelam efflagitat: miſerere ſi non eius, quæ ſuorum malorum oblita, veſtrorum dolore confecta pro ſalute veſtra preces & lacrymas fundit: miſerere ſi nō ruentis & propè iam euerſæ religionis, ſi non tot animorum æterna morte, veſtra culpa, pereuntium, ſi non tot Chriſtianorum, qui paſsim crudeliſsimè trucidantur, quorum effuſus ſanguis diuinas aures crebris pulſat clamoribus: tui ſaltem ipſius, Fabrici, miſerere, quē pro deſerta religione,

pro

pro pace violata, pro scissa, atq; dilacerata tunica Christi, ꝑ hoc deniq; extremo, maximoq́; flagitio, ꝙ hac impia oratione tua in sacrum istud œcumenicum Concilium admisisti horrendum Dei iudicium, indignatio diuina, & acerbissimum, idemq́ue sempiternum suppliciũ expectat. Sed vos ego iam ad extremum appello sacri Romani imperij electores, principesq́; Germanię clarissimi, qui in tuenda Christiana religione principem semper locũ & auctoritatem tenuistis: qui ab Ecclesia Romana magnis, & immortalibus beneficijs exornati, pro tantis in vos illius meritis, nũc illius & disciplinam, & patrocinium deserere, & vesanis quibusdam, atq; tragico illo Oreste dementioribus ministris potiùs, quàm sanctissimæ, & sapiẽtissimæ matri, & de vobis optimè meritæ credere voluistis. Multa quidem ego nunc ad eleuandam istorum ministrorum auctoritatem, quam magnã apud vos adepti sunt, afferre potuissem: quib. si patientes aures adhiberetis, nõ dubito quin illorũ doctrina & auctoritas suspecta vobis & inuisa redderet. possem vobis sectas innumerabiles ꝓferre, quib. scissa est & dissipata Germania, quę aptissimè

testatur & clamant, & oculatis hominibus palàm & apertè videntur indicare, vbi tot sint dissidia, veritatem euangelicam, & veram Christi religionem esse non posse. possem illorum libros in medium producere, in quibus, qui se euangelicos profitentur, tanto stomacho, tanta rabie & furore loquuntur, vt ne dæmones quidem, ne dum Christiani ita vnquam locuti fuisse videantur. possem ostendere, quàm sit indignum Germanica sapientia & nobilitate perpeti vos tot tyrannides quot hęreses, tot tyrannos quot ministros vestris animis dominari: qua quidem ego indignitate soleo mirari vehemẽter excelsam illam, vereq́; regiam virtutem vestram, istarum Syrenum cantibus iam diu consopitam, excitatam aliquando non fuisse, & turpissimum istud tot hæresum & hæreticorum dominatum à vestris ceruicibus non repulisse. possem illorum fraudes, atq; fallacias detegere, quibus efficere conati sunt, vt venenum istud mortiferum blandius in vestros animos irreperet. libertatem etenim carnis, veluti fucatam quandam, petulantemq́; meretricem, & blandam conciliatricem, vestris oculis & sensibus obiecerunt,
quæ

quæ ſuis lenocinijs veſtræ aſſentaretur imbecillitati, & perſuaderet poſt Chriſti mortem licere quidẽ vobis eſſe Sardanapalos: quæ totum illud moleſtum pœnarum, & ærumnarum pondus à veſtris delicatis humeris in Chriſti ſeruatoris noſtri humeros transferret: quę ſeuerioris illius diſciplinę, quàm à maioribus accepimus, neruos omnes elideret: quæ, neglecta illa aſpera & accliui virgultis & tribulis impedita virtutis ſemita, per amplam & ſpacioſam voluptatum & deliciarum viam liberum & iucundum excurſum polliceretur: quæ ieiunia, nuditatem, abſtinentiam, verbera, & omnem illam caſtigationem, qua petulantis carnis impetus frenantur, condẽnaret: quę lacrymas illas dolore peccatorũ expreſſas, quibus ira Dei placari ſolet: impias eſſe doceret: quæ deniq; omnia pietatis opera ſacrilegã ſimulationẽ eſſe diceret. O cæcam improbitatem, ô impudentem & nefariam hominum peruerſitatem. Chriſtus innocẽtiſsimus, vt illam corporis gloriam conſequeretẽ, acerbiſsima ſubijt tormentorũ genera: hæc enĩ (inquit Lucas) oportuit Chriſtum pati, atq; ita intrare in gloriam ſuam: Luc. 24.
& ego peccatis & ſcelerib. coopertus æter-

na corporis & animi beatitudine fruar? ille verberibus cæsus, clauis transfixus, luxatis membris, spinis, ferro & opprobrijs acerbissimè vulneratus, tinctus suo innocentissimo sanguine ad patrem ascendit: & ego illitus & perfusus voluptatū turpissimo cœno in consortium Angelorum euolabo? quod ille tantis laboribus est adeptus, ego nullo cōsequar negotio? clamat Christus, Qui vult venire post me, abneget semetipsum, tollat crucem suam, & sequatur me. quibus verbis nos rebus fluxis, atq; caducis, delicijs, voluptatibus & nostræ voluntati renuntiare præcipit, & sublata cruce, hoc est, laboribus & iniurijs patienter exemplo suo toleratis illius vitam voluit imitari: & nos illorum improbissimis con silijs acquiescemus, qui nos à tam apertis Christi verbis ad deliciosam vitam & inanem quandam confidentiam traducere conātur? Christus IESVS digito nobis viam cōmostrat, quam ille tinctam suo sanguine reliquit, per quam ingredi deberent illi, qui eius vestigia sequerentur: Christus etenim (vt inquit princeps Apostolorū Petrus) passus est ꝓ nobis, nobis relinquēs exemplum, vt sequamini vestigia eius: & ego istorum hominum vestigijs inhęrebo, qui nos

Luc. 4

1. Pet. 2.

nos mollissimis gressibus blãdæ libertatis prçcipites agunt in vitia,& in æternæ miſe riæ barathrum deuoluunt? Poſſem iſtorum,qui ſe euangelicos iactant,immanem crudelitatẽ referre: qui ſi verè eſſent euangelici,viri euangeliſtæ Chriſti manſuetiſſima præcepta ſequerentur,qui euãgelium non armis obtrudi repugnantibus, ſed obedientibus & pacificis modeſtè voluit promulgari:illi verò non tam de promulgando iſto ſuo euangelio,quàm de conciliandis ſibi principum animis, de obtinendis illorum armis ſoliciti ſunt: quibus hãc nouam tyrannidem tueantur, & noſtrorum ſanguine ſaturentur.O conditionem noſtrorum temporum miſeram,& calamitoſam.Chriſtus iniurias accipiendo,atque ferendo, ſuas hominibus leges promulgauit:ij verò inferendo non iniurias modò, ſed cædes atrociſsimas, ſuos errores Chriſtianorũ animis cupiunt inſerere.ille acerbiſsima morte & innocentiſsimo ſuo ſanguine euangeliũ cõſignabat:ij verò ſuũ euãgeliũ alieno interitu & cruore cõſignare cupiũt.hoccine eſt eſſe aſſertores chriſt. relig. & non potiùs hoſtes capitales?Poſsẽ obijcere veſtris oculis hãc miſerã Eccleſiæ

faciem iſtorum miniſtrorum erroribus, & crudelitate deformatam, atque dehoneſtatam. poſſem Germaniæ ruinas, Angliam Chriſtianorum ſanguine redundantem, recentia nunc Flandriæ vulnera & incendia, Galliæ inteſtina & crudeliſsima bella, reliquarum prouinciarum acerbiſsimas plagas explicare: quę quidem cùm à veſtris miniſtris inflictæ ſint, apertiſsimè teſtantur, quàm ſit eorum euangelium Chriſti euangelio cõſentaneum: cùm hoc pacem, vitam, modeſtiam, manſuetudinem: illud verò bellum, mortem, furias, cædes & flammas in orbem Chriſtianum intulerit. poſſem vobis antiquos illos ſanctiſsimos viros & principes Germaniæ clariſsimos cõmemorare, quorum alij ſapientia & ſanctitate vitæ Eccleſiam Romanam illuſtrarunt, alij incredibili animi virtute, potentia & victricibus armis ab hoſtium illam iniurijs vindicauerunt: qui ſi modò reuiuiſcerent, ijs vos planè verbis increparent: Quid agitis filij? quò ruitis? quis vos ab Eccleſia, cuius nos præcepta ſecuti ſumus, abduxit? quis à noſtris inſtitutis & præceptis abſtraxit? an ideo hæc à nobis arma & principatũ accepiſtis, vt quibus nos armis Eccleſiam

clesiam defendimus, vos eam oppugnaretis? ideo templa nos ereximus, vt à vobis euerterentur? illa exornauimus, vt vos expoliaretis? ideo pacatam & tranquillã religionem vobis reliquimus, vt vos illam à perditis hominibus turbari, sursum atque deorsum ferri pateremini? nos Ecclesiam sacrosanctam Romanam religionis nostræ parentem, de Germania benemeritã, nostrę fidei commissam, coluimus, honorauimus, tutati sumus: & vos illam patriæ & auitæ virtutis obliti iniurijs & armis insequimini? nunquid nobis aut mens, aut consilium, aut pietas defuit, vt à nobis degenerare gloriosum iudicetis? Sic illos maiores vestros clarissimos viros vobiscum agere & loqui credite, quorũ vos nec auctoritate frangi, nec pietate moueri, nec oratione leniri indignum est. Sed illud est longè indignius, quorundam vos potiùs ministrorum improbis persuasionibus, quàm domesticis & gloriosissimis maiorum vestrorum exemplis cõmoueri. quod quàm æquum, quàm honorificum vobis sit, vos ipsi iudicate. nec enim ego illum arbitror verè esse Germanum, qui sic à pristina illa & robusta virtute antiquorũ Ger-

manorũ desciuerit, vt se blandis Epicureorum quorundam assentationibus flecti, vincique patiatur: & illorũ auctoritatem, totius ecclesiæ catholicæ actoritati putet esse anteferendam. Ille, inquit Vincentius Lyriniensis, est verus Germanus, catholicus, qui veritatem Dei, qui Ecclesiam, qui Christi corpus diligit: qui diuinæ religioni, qui catholicæ fidei nihil pręponit: non hominis cuiuspiam auctoritaté, non amorem, non ingeniũ, non eloquentiam, non philosophiã: sed hæc cuncta despiciens, & in fide fixus, & stabilis permanens, quidquid vniuersaliter antiquitùs Ecclesiã catholicam tenuisse cognouerit, id solùm sibi tenendũ, credendumq́; decernit: quidquid verò ab aliquo deinceps præter omnes, vel contra oẽs sanctos, nouũ & inauditum subinduci senserit, id nõ ad religiõné, sed ad tentationẽ potiùs intelligat ptinere. quib. quidẽ verbis Vincẽtius effigiẽ & simulacrum nostrorũ tẽporũ expressisse, & vos admonuisse videt. Posśẽ vobis irã diuinam, comminatiões Prophetarum, & miserrimas strages populorũ eorũ, q Christianã religionẽ violarunt, cõmemorare, possem Asiæ, Africæq́; puincias, oppida, ciui-

uitates, ob desertã ecclesiasticã disciplinã dirutas, euersas, & immanissimarũ gentiũ obiectas crudelitati. possem Græciam beatam quondã, atq; florentẽ ꝓuinciam, nũc verò spoliatã omni dignitate, & splẽdore, q̃ simul cũ puritate religionis, amplissimũ quoq; imperium amisit, vestris oculis offerre. Quæ quidẽ cùm testès sint locupletissimi animaduersionis diuinæ, similem Germanis exitum exemplo suo comminantur. etenim violatæ religionis, misera seruitus solet esse supplicium. plenæ sunt exemplorum scripturæ sanctæ, quæ vobis nunc magnum debuissent terrorẽ incutere, vt quamuis erecto & excelso animo sitis, illum tamen, in cuius manus incidere horrendum est, reformidare debeatis. est enim magnanimi viri & eius, qui nihil timeat, Deum timere: qui sæpè fortes ab imbecillis, potentes ab infirmis, armatos ab inermibus vinci, & in seruitutẽ redigi patiat̃. quod quidẽ nunc vobis, viri Germani, vehementer pertimescendum est. Nolo itaq; hęc omnia & alia quãplurima, quę magna & grauissima sunt, quę vestrũ hunc ab Ecclesia discessũ vobis exprobrãt, quæ vos ab his ministris delusos esse tęstantur,

recen-

recenſere: illud ſolùm vos obſecro, & obteſtor, clariſsimi viri, vt in memoriam reuocetis illa duo vobis ab Eccleſia collata ampliſsima beneficia, quibus nulla ampliora ab hominibus ſperari, nulla maiora hominibus conferri poſſunt. Chriſti etenim religionem, & ſacros Romani imperij faſces, quibus nihil habet magnificentius terrarum orbis, ab Eccleſiæ Romanæ, & ſummorum pontificum manibus accepiſtis. deinde illud etiam vos oro, vt in afflictam, ſauciam, calamitoſam, & lacrymantem matrem Eccleſiam conuertatis oculos: &, ſi in excelſis, liberalibus & gratis animis vllam habet vim acceptorũ beneficiorum memoria & recordatio, ærumnoſæ & de vobis tam benemeritæ matris, miſereamini. etenim Germaniam deluſæ, atque perditæ gentilitatis cæcis erroribus occupatam Romani Pontifices, effuſo in eam euãgelicæ lucis ſplendore, ad veri Dei & Chriſti filij eius cognitionem adduxerunt. nam, vt interim Martialem, Sauinianum, Potentianum, & Altinum beatiſsimi Petri Apoſtoli, primi Chriſti Vicarij, & pontificis Romani diſcipulos prætermittamus, qui ab eo in Tranſalpinã miſsi regio-

gionem, Gallias & inferiorem Germaniæ partem euangelico lumine illustrarunt, & Chilianum etiam missum à Conone summo Pontifice, qui Christi nomen & leges in Germaniam inferret, sanctissimus Gregorius secundus Germaniam idôla adhuc venerantem, & ante illas dæmonum statuas prostatam, atque iacentem misso Bonifacio monacho sanctissimo, atque doctissimo viro, ad aspiciēdam euangelicam lucē erexit, & magnam Germanorũ multitudinem Romam venientem benignissimè exceptam suis manibus vir ille religiosissimus, & gloriosissimus sacro baptismati initiauit: Saxones verò idolorum etiã cultores Hadrianus primus Caroli magni inuictissimi Gallorum regis præsidio à simulacris ad verũ Dei cultum abstraxit: quos anteà Sergius primus ad eum amplectendum fama virtutis, & sanctitatis excitauerat: Leo tertius, Ansgarij abbatis & beati Sigfridi opera & industria, prolapsam iterum in idem crimen Germaniã, & denuò ad idolorum genua procumbentem subleuauit, & ereptam ex impia illa dæmonis tyrannide in libertatem asseruit. quod quantum fuerit beneficium, vobis expen-
den-

dendum relinquo. neque enim quidpiam esse potest inuisius Deo, aut contumeliosius, quàm sibi debitum honorem simulacris deferre: neque beatius quidpiam hominibus, dum in terris versantur, accidere, quàm verum Deum nosse, atque illum purè & castè venerari. Neque verò solùm hoc tantum bonum, quod ad animorum vestrorum salutem pertinebat, Ecclesiæ Romanæ acceptum referre debetis: sed illud etiam Romani imperij sceptrum, quo Germania cæteris totius orbis nationibus clarior, & illustrior reddita est. etenim ius illud creandi imperatorem Romanum, Gregorius quintus transtulit à Francis ad Germanos, vt quorum fidem, pietatem, religionem in Ecclesiam & Pont. Romanos, studium & operam in maximis difficultatibus, & difficillimis tẽporibus fuerat expertus, eorũ fidei, atq; potentiæ committeret ecclesiæ patrocinium, vt eam ab omnium hostium, tyrannorũ, inquam, & hæreticorum insidijs vindicarent. sed nunc iam, prô dolor, cogitur externa quærere auxilia, vt dignitatem suam contra illorum iniurias tueatur, quos sibi patronos & de-

defensores adoptauerat: cogitꝰ plagas mortiferas & insanabiles perferre ab illis impositas, quos ipsa lethalibus animi vuneribus liberauerat: cogitur suismet armis, quę vestris manibus ad suæ salutis defensionē commisit, excipere toto corpore vulnera acerbissima: &, quod est miserabilius, cogitur videre vos carissimos suos filios eisdem gladijs & flammis, quibus illius fortunas incēditis, & corpus vulneratis, acerbiores plagas, & maiora incendia vestris animis inferre. ô miserum, atq; funestum, & matri præsertim luctuosum spectaculum. & tamen cùm sæpè ob alia longè minora crimina ius creandi imperatorem alijs nationibus abstulerit, & ipsos etiam imperatores ab imperij sede deturbauerit, nunc in tanta animi & vulnerum suorum acerbitate maluit in suis iniurijs conniuere, quàm aliquid in vos decernere seuerius. Non modò electores, sed, quod maius est, potentissimos ipsos, ingratos tamen, imperatores, & qui illo honore imperij Romani ad ecclesiæ dedecus & Christi cōtumeliam abutebant, pontifices Romani anathemate sæpè ferierūt, & imperij dignitate priuauerunt. etenim Gregorius septi-

ſeptimus Henricũ tertium percuſſum primùm anathemate, imperij deinde honore mulctauit, quòd improbis factis eccleſiæ pacem perturbaret: ille verò ad ſe reuerſus cùm ſui eum erroris, atque ſcelerum pœnituiſſet, & nudis pedibus per niuem & glaciem incedens, ſupplex ad Gregorij pedes venire decreuiſſet, tribus tamen diebus Pontificis ianua ꝓhibitus tandem ad Canoſij oppidi portas in agro Thegienſi, ſui erroris veniam impetrauit. Alexander tertius Fredericum primũ ob ſchiſma excitatum in eccleſia Venetijs ad publicam pœnitentiam adegit. Innocentius tertius Othonem quartũ imperio deiecit, quòd fidem eccleſiæ datam prodidiſſet, & iuſiurandum violaſſet. Iam verò Fredericum ſecundum, ſummis beneficijs ab eccleſia Romana exornatum, cuius pater Henricus quintus Siciliæ regnum à Cæleſtino tertio & imperium acceperat, ab Innocentio tertio benignè & amanter educatum, & ab honorio tertio in ſupremum imperij faſtigium euectum, ingratum poſteà ſummis Pontificibus, à quibus fuerat ornatus, & eccleſiam hoſtibus armis perſequentem, ab Honorio anathemate percuſ-

cuſſum, Innocentius quartus Siciliæ, Apuliæque regnis primùm ſpoliatum, imperio demùm exauctorauit. Seuera tunc animaduerſione imperatorum inſolentiam comprimebat eccleſia, & non ſolùm in illos excommunicationis fulmina vibrabat, ſed abdicabat imperio: & quemadmodum ſceptrum imperatoribus iniquis, ſic etiam ius creandi imperatores nationibus auferebat. nunc verò in maioribus ſuis iniurijs, incredibili vſa miſericordia, neq; illum quidem ſpiritalem gladium in imperij electores, auctores tantorum malorum, eduxit, quo à ſuis altaribus, & Chriſtianorum conſortio ſuos hoſtes arcere conſueuit: quia Germaniæ principes reſipiſcentes, & ad ſe redeuntes ſe viſuram, & complexuram ſperat. hac alitur & ſuſtentatur ſpe, quam ſibi de virtute veſtra pollicetur, quæ erga veſtræ ſalutis auctores gratos & acceptorum beneficiorum memores efficiet. tum verò & Ferdinandi Cæſaris clariſsimi & religioſiſsimi imperatoris pietas incredibilis veſtros animos ad ſui imitationem incitabit: nec enim eſt æquum, eos ab imperatoris religione diſsidere, qui non alio nomine, quàm tuendæ religionis gratia

ius istud acceperunt, & monstri iam simile videatur, imperatorem acerrimum esse patronum Ecclesiæ Romanæ, nonnullos verò electores, eius hostes implacabiles. Leo tertius ob imminentes ecclesiæ calamitates, & vrbem hostium incursionibus obiectã, & armis vexatã, & oppressam, cũ imperatores Constantinopolitani, opportunè iam tãtis illius malis subuenire, alioqui ipsi ab hostibus circumuenti, nec molem tantam imperij, nec potentissimorum aduersariorum impetum possent sustinere, nullo illorum crimine, sed quia id Christianæ reip. ratio postulabat, imperium à Græcia trãstulit in Galliã: & Carolũ Gallorũ regẽ religiosissimũ, & clarissimum virum imperatorem creauit. Cùm ergo Pontifices Romani à Græcia in Galliam, à Gallia in Germaniam pro temporum & periculorum ratione fasces imperij transtulerint: cùm plures imperatores ob excitatos in Christiana rep. tumultus & seditiones ab imperij fastigio sæpe deturbauerint, & alios in eorum locum suffecerint: quia indignum putabant, eos sceptrum imperij tenere, qui cùm religionis propugnacula, conseruatores pacis, & ecclesiæ patroni esse

ſe debuiſſent, illius tranquillitatẽ ambitiõ
ne, cupiditate & ſtudio ꝓpagandi imperij
perturbarẽt: nunc etiã ſi videt has funeſtas
flãmas, quæ vniuerſas penè Chriſtianas ꝓ-
uincias miſerè populanẽ in Germania ex-
ortas, atq; inde profectas in cæteras natio-
nes irrepſiſſe: etſi videat vos, qui eas quãpri
mùm extinguere deberetis, nõ modò non
cõpreſsiſſe, ſed fouiſſe, & illarũ excitatores
veſtris armis ꝓtexiſſe: noluit tamẽ pijſsima
mater, cã, q̃ in alios, in vos exercere ſeueri-
tatẽ: noluit vos hacten⁹ aut ſpoliare digni
tate aut hoſtes cẽſere: noluit ſupplicio vẽ-
ſtro & ignominia ſuo mederi dolori, ſed
ſumma patiẽtia (ne deſperare de ſalute ve-
ſtra videreẽ) in maximis ſuis iniurijs voluit
cõniuere, Itaq; ij oẽs Põt. Rom. Leo, Ha-
drianus, Clemẽs, Paulus, Iulius, Marcellus,
Paulus, & nunc dem ũ Pius quartus ſibi, &
eccleſiæ à Germanis illatas iniurias æquo
animo tolerarũt: & quo maioribus oppro
brijs, & cõtumelijs affecti ſunt, eo maiori
miſericordia cõmoti, nõ acerba illa medica
mina, quibus in curandis ijs morbis eccle-
ſia hactenus vſa eſt, exulceratis illorũ vul-
nerib. adhibuerũt, ſed incredibili clemẽtia
oĩa alia remediorum genera experti ſunt:

non ſeueritate, ſed indulgentia vſi: non tam deterrere, quàm allicere: non tam vrere & reſecare membra, quàm fouere voluerunt: non hoſtes declararunt, non ius imperij abſtulerunt: ſed literis amoris & beneuolentiæ pleniſsimis ad componendam pacem prouocarunt, legatos ſæpe miſerunt, ad Concilia vocarunt, omnia tentarunt, omnia experti ſunt, ne potiùs tanquam cum obſtinatis hoſtibus, quàm cum filijs errore aliquo lapſis agere viderentur. quia futurum ſperabant, vt Germania excitata aliquando tantorum beneficiorum recordatione ſeſe erigeret, durum iſtud & multiplex iugũ hæreticorũ excuteret, & illam pacem amaret, quæ in ea verſatur eccleſia, in qua vna fides & vnus Spiritus, non in qua tot fides quot miniſtri reperiantur. Quæ cùm ita ſint, cùm vos, clariſſimi Germani, Eccleſia Romana à deorum ſimulachris abſtractos ad vnius, veriq́ue Dei cultum adduxerit: dæmonis mancipia Chriſtiana libertate donauerit: omnia vobis conſequendæ æternæ felicitatis præſidia contulerit, & ornamenta ampliſsimæ dignitatis: cùm nullum beneficij genus prætermiſerit, quod ad vos præ

ter

ter cæteras ratiões exornãdos ptineret, &, quod est illustrius, suæ in vos voluntatis, & beneficentiæ, & vestri in illam parũ grati animi argumentum: cùm ab ijs, quos maioribus sibi beneficijs deuinxerat, se crudeliùs vulnerari sentiret, non de vindicta, sed de remedio vulnerum vestrorum cogitauit: vobis iratis & armatis non se illa armis opposuit, sed lacrymis, & quorum manibus dilacerabatur, illorum misericordiam & auxiliũ implorabat. Quid ergo? tam crudeli in illam vos animo nunc eritis, tam inhumano, tam immemori acceptorum beneficiorum, vt illius neque calamitatibus, nec lacrymis moueamini? in tam beneficam matrem non ingrati modò, sed impij reperiemini? vestris nunc genibus prouolutam & obsecrantem, vt concilio Tridentino adesse velitis, vt ministros venire cogatis, vt sanandæ religionis, & componendę pacis rationes arbitrio tantæ synodi permittatis, superbè contemnetis? illam antè vos prostratam sua vulnera explicantem, beneficia, quæ vobis contulit, cõmemorantem, amplexantẽ vestra genua, & ab illo cursu, quo in eius perniciem ruitis, retinere cupientẽ,

insolenter & inhumanè à vestris genti-
bus repelletis? ita inflammati, & arden-
tes homines, cùm supplices ad se veni-
entes suos hostes intuentur, nòn solùm
illis parcêre, sed misereri, subleuare, &
beneficijs prosequi solent: vos matrem
tam piam, tam benè de vobis meritam,
supplicem & collacrymantem, maiori
crudelitate vexabitis? nónne oportuit
iam illius vos miserijs saturatos & exple-
tos esse? frustra'ne vos illa aspectabit?
vos intuebitur? vestram fidem implora-
bit? iacentem, afflictam, supplicantem
non modò non subleuabitis, sed affligetis
ampliùs, & opprimetis? O miseræ matris
infelicia beneficia apud Germanos collo-
cata, ô curam illam, atq; custodiam animo
rum vestrorum infaustam & luctuosam:
quæ exitum tam miserabilem sortita est,
vt qui ab illa immortalibus bonis fuerant
exornati, crudeliores in illam hostes repe-
riantur; qui laboranti subuenire debuis-
sent, illi potissimum excidium, atq; vasti-
tatem intentent: quos oportebat suarum
calamitatum dolore frangi, ij nunc luctuo
sas illius exequias læti & alacres prosequan
tur. itaque non tam illi suorum templo-
rum

rum excisio, non bonorum direptio, non sacrorum depopulatio, non tam filiorum cædes, quàm hæc tanta indignitas misera & acerba est: non tam illa suas ruinas, quàm interitum vestrorum animorum luget: nõ tam stragem suarum fortunarum, quàm illám victoriam, quam de vobis reportat hostis, vestræ salutis & suæ dignitatis lamẽtatur. quòd vos à se abstractos videat, quòd suis beneficijs ingratos experiatur, hoc illius animum vehementer excruciat, hoc illã suspirare, gemere, lacrymas effundere. & exclamare facit cum sponso, Audite cæli, auribus percipe terra: filios educaui & euexi: ipsi autem spreuerunt me: quos ab idolis dæmoniorum abstraxi, ad hæresum nunc idola reuertuntur: quos in libertatem asserui, iterum miseræ seruituti mancipantur: quos eripui ab æterna morte, vix nunc ipsi materno sanguine satiantur: quos ornaui, me crudeliter spoliant: quos imperij Romani fascibus illustres feci, ipsi me omni dignitate orbare conantur: quos mihi putabam vnicum esse perfugium, extremũ moliunt exitiũ. cuius iam fidẽ implorabo, si filij carissimi fidẽ ꝓdiderunt? ad quẽ confugiã, si ab

Isai. 1.

ſi ab illis eijcior? quò me recipiam, ſi ab illis expellor? quis miseræ opitulabitur, ſi illi oppugnant? Tu dñe Ieſu Chriſte, ſpes vnica, ſolatiumq; miſeriarũ mearum, qui me ſanguine tuo abluiſti & decoraſti: qui te nunquã meis rebus, ſaluti, atq; dignitati defuturũ ꝓmiſiſti: qui tam ſapiẽs es, vt noueris: tã potẽs, vt valeas: tã bonus & misericors, vt velis ſponſæ afflictæ & laboranti ſubuenire: tu, inquã, dulciſsime Ieſu, qui ſolus potes, eccleſiæ tuę miſerere. Tam duri, atq; ferrei eritis viri Germani, vt hic acerbiſsimus dolor & querelæ iuſtiſsimæ calamitoſæ matris nõ molliãt animos veſtros? videte per Deum immortalem, ne his eccleſiæ lacrymis, & gemitibus Deus aliquãdo commotus, excitatus & incenſus ira, ad ſumendum de vobis ſupplicium conuertatur. cauete, ne iſtam puniendi tarditatem, collecta maiori indignatione, ſupplicij grauitate compenſet: & qui ſoleat in maximis hominũ ſceleribus diutius cõniuere, iræ theſauros diuturnitate temporis, ſcelerũ magnitudine collectos in veſtram aliquando perniciẽ effundat. eccleſiã catholicã magnis ad ſe clamorib. vos euocãtem audite. ſacrũ iſtud, & œcumenicũ Cõcili-

ciliũ Tridentinũ, quod vestros ministros tam amãter accersit, & publica fide illorũ securitati ꝓspexit, quod solũ tantis malis mederi potest, vnicũ arbitrum & iudicem agnoscite. existimate hanc Dei & ecclesiæ extremã vocẽ iam esse, vos admonentẽ & adhortãtẽ, vt resipiscatis: vt hos ministros tantorũ malorũ, & discordiarũ authores in Cõciliũ venire cogatis: vt pax illa Christiani populi, ijs discordijs sepulta, reuiuiscat, & Ecclesiæ dignitas emergat ex ijs fluctib. domesticarũ seditionũ: ne si hoc tantum, tã freqẽs, tam necessariũ Concilium negligatis, dissidia & ęternũ bellũ voluisse videamini. Si doctrinæ vulnera sanare cupitis, adsunt medici peritissimi: si abusus delere, nouam ecclesiæ faciem inferre, & collapsum Christi templum reficere, adsunt architecti clarissimi, quorum opera templi ruina, & Ecclesiæ vultus reficiantur. ne patiamini hanc occasionem diuinitùs oblátam è manibus excidere: qua sublata, quid futurum putatis? nisi vt, cùm nulla sit iam doctrinę Christianę pars, quę nõ vulnus aliquod à vestris ministris acceperit, cùm oẽs Reip. Christianæ partes cõuulsæ & labefactatæ sitn, breui vniuersam

Germaniam, (nouis quotidie nascentibus errorib.) dissipatã, bustum quoddam religionis, & legũ diuinarum, exemplum deniq; seueritatis diuinæ redditã conspiciatis: vt clarissima ꝓuincia, sicut ille dixit, quæ erat antea castæ & incorruptę sacrariũ veritatis, impiũ ac turpium errorum lupanar fœdissimũ efficiatur. Intestinis odijs ardere videtis iam eos, quos Christus mutua caritate voluit ardere: bellis domesticis cõfllagrare, quos placidissima pace Christus gaudere, & illam potissimùm suos discipulos colere, & cõplecti voluit: quasi parũ sit Turcarũ armis ecclesiã affligi, atq; vastari. oĩa deniq; perturbata, excisa, & ꝓpè iam euersa videtis. mysticũ hoc Christi opt. max. corpus dissipatũ, pulcherrimum istud ædificiũ ecclesiæ, quod Christi sanguine coagmentatũ est, hiscere iam, atq; dissolui cruore nostro intuemini. vnica est illud restaurãdi, atq; reficiẽdi via, pax, & cõcordia Christianorũ. Noluit quõdam Deus, nisi cõposita primùm pace, sibi templũ consecrari. itaq; post domitas multas gẽtes, atq; natiões, cùm nullus audiret iam armorũ strepitus, neq; quispiã contra populũ Israeliticũ armacaperet, sed oẽs vi-

cinæ, puinciæ côquiefcerent: Solomon té-
plum illud amplissimũ erexit, & dño con-
fecrauit, atq; idem fæpè ab hostibus euer-
fum pacis beneficio refectũ eſt. Videt nũc
Ecclefia Christi fpẽ vnicã cõponendæ pa-
cis in hoc facro Cõcilio Triden. fitã, & col
locatã effe: ad eã vos amplectendã inuitat:
qua cõciliata, quemadmodum templũ il-
lud Hierofolymita. inimicorũ multoties
incurfiõib. dirutũ, ex difsipatis & collapfis
lapidib. rurfus erectũ & reftitutũ eſt: ita nũc
templũ iftud, Christi, in quã, corpus, quod
eſt ecclefia, luxatũ & mutilũ, ex languidis,
emortuis & abfcifis membris reficiat iterũ
& renouetur: vt, inſtaurato hoc ædificio,
oẽs, confentientib. animis, vnica, eademq;
inſtructi doctrina, eadẽ fpe erecti, ijfdem
caritatis vinculis & amoris flammis incẽfi
& colligati, Christo capiti adhærentes &
agglutinati, eiusq; vicariũ Pontificem Ro-
manum, totius Ecclefiæ principem & pa-
ſtorem, huiusq; fancti templi Pontificem
max. venerãtes, dulcifsima & optatifsima
pace perfruamur: quam vobis, viri Germa-
ni, in CHRISTO IESV domino noſtro
opto fempiternam.

FINIS.

